

3061

23418

24002

8.9

F-23

1286

XVI, 7.

393.9

7-23

27

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԿ,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԿԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՆ

ԵՐ ԲԱՆԿԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

Ս. ՄԱՐԿԱՆԻԱՆ

ՀՅԻ-ՀԻ-2002

010

3061

398.9

F-23

✓

ԱՌԱԿԱԳԻՐԻՔ,

ԻՆՔՆԱԳԻՐ ԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆԱԾՈՅ ԱՌԱԿՆԵՐ

ԵՒ ԵՐԳԵՐ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԼԵՋՈՒՈՎ,

ԳՐՈՒԱԾ

(1001
1245)

ՄԻ. ԲԱՋԱԹԵԱՆՑ:

(Երրորդական)

1886.

ՇՈՒՇԻ

30699-41

Дозволено цензурою 2 марта 1886 г. Г. Тифлисъ

13830-58

9

Скоропечатня книгопродавца М. Мугдусіакопова, въ Шушѣ

Ա. Ռ. Ա. Ջ. Ա. Բ. Ա. Ն.,

Մանկավարժներէ լաբէհաճ անօրէնութեան ևս
յանձնում այս փոքրիկ առարկայից՝ պատշաճապէս
գործադրելու երբեք զրաւարժութեան նախնական դա-
սաղիք նորուս պատանեակներէ համար, որ սովորա-
կան ժողովրդական լեզուով և ծանօթ դաղափարնե-
րով անաշխատ կարող էին ըմբռնել ընթերցուածքի
ըմբռնողութիւնը և չէին կրկնապատկել երանց
ճգանքը սկզբնական դարձնելով այլ ժամանակին, և
այս կերպով դիւրաւ կը հարկուէր նոցա ճանապարհը
դէպի մեր այժմեան գրականական լեզուն:

Օրորոցի երգ:

(Կրճատած)

Հայրիկ ունիս քեղղորական,
Լն սուրբ խաչը նրան օգնական,
Հեսիք կուգայ ծիծաղերես,
Ընք կածէ քեղ ական ական,
Քնիր ո՛րդի, Ըստուած սիրես,
Թող կաց կարեմ հօրըդ կապան:
Լայ լայ հոգի, լայ լայ որդի,
Քուն իլ փոքր ինչ, յետոյ զարգնի:
Երկու ծիծըս դարտակել ես,
Ինչես ուզում, էլ ինչ տամ քեղ,
Գատ քո ձեռքիդ ա՛ վատշուէր,
Ըստուծոյ մօտ դատ գընամ ես,
Պա՛ երբ պիտի դու քուն լինես,
Խորովուեցի քո ձեռքիդ ես:
Լայ լայ, հոգի լայ լայ որդի,
Քուն իլ փոքր ինչ, յետոյ զարգնի:
Լողացրել եմ տեղըդ կապել,
Գլուխըդ կուրծքըդ լաւ վայր ծածկել
Փոչ փոչ փափուկ օրորոցըդ,
Փունջ շաղընական վերայ կանել,
Քնիր ո՛րդի Թոյլ սուր ինձ էլ
Ձեռքիս կիսատ կարը կարել,
Լայ լայ հոգի, լայ լայ որդի,
Քուն իլ փոքր ինչ, յետոյ զարգնի:

Երկու խոփ.

Բանի եւ պարզերես կաց,
Անգործ եւ, սեւերես կաց:

Երկու խոփ, երկուսն էլ մէկ վար-
պետի շէնք ընկած էին սրահին վերայ
դէմնւղէմ, մէկը ծիծաղերես վառլըռում
էր, միւսը սեւ սուգ մտած ժանդոտուած էր:
Մուշէղը գնաց սիրուն թաթիկները քըս-
քսեց էն փայլուն խոփին ասելով—

— Հայր, սա ի՞նչու էսպէս պայծառ
ճրագի պէս լոյս է տալիս, էն որ միւսը
այլակերպ, սեւացած ժանդոտած է, մի՞թէ
երկուսն էլ երկաթաշէնք չեն:

— Այո, ասեց որդի, երկուսն էլ
երկաթից են, երկուսն էլ մէկ վարպետի
շէնք, բայց զանազանութիւնը նորանումն
է որ, մէկը միշտ քրքրուել, գործում սրուել
և փայլունութիւն է ստացել՝ բայց միւսը
պարսպ վայր ընկած անգործ է մնացել
և այդ մասին էլ սեւացած է: Ուրեմն դու
էլ խլատ առ ո՞րդի, գործունէութիւնը
միշտ մարդիս պարզերես կը պահէ, բայց
անգործութիւնը տխուր ու սեւերես կանէ
նորան:

Գայլը յուսախաբ.

Ահն բանի մի՛ր հաւատաւհեշտահաւատը շատ
տեղ կըխաբուի ու խաղատեղ կըդառնայ:

Ղինջ ղինջ մանուկ գողգողում,
Օրճմայրը որ սաստիկ նեղուեց,
Ե՛րբ զա՛յլ, ա՛ զայլ կանչեց ասեց—
Եկ մանուկիս տամ քեզ տար:

Մօտերքովը գայլն անցընում,
! քսեց խօսքին, հաւատաց,
Մինչ իրիկուն աչքը չըռած,
Օրճմօր ձեռքին, մաթալ մնաց:

Բայց իրիկուսն մի քաղցրը նինջ,
Որ վայր կոխեց չար մանուկին,
Լնտեղ դայլը յուսահատուած,
Թ՛ւքեց իրա յիմար խելքին,
Ու ձեռք քաշած թողեց դընաց,
Եմբողջ օրը անորս փնացած:

Ծերոց պատիւ:

Ջանք արա որդեղդ բարի օրինակ
տուր, թէ չէ, կրկնշմանես յետոյ:

Խիկարին հայրը ծերացել էր. տան
միջի ծերը շատ յարգելի ու պատուական
է, բայց էնքան սա ալեօրել ոտնու ձեռ-
քից ընկել էր որ, ամն վերայ ծանրու-
թիւն էր դառել: Պատահեց մի անգամ
գաւաթով ջուր խմելիս դողդողաց ալեօրը
ու գաւաթը վայր քցելով փշրեց, սորա
վերայ խիկարի կինը կայծախարուած մաղ-
դին երեսն 'ի վեր թոյնթորաց ասելով--
այրուի էգպէս ծերը, այսուհետեւ նորա
հայն ու ջուրը փայտի ամանով եմ տալու--:

Ինչպէս ասեց, էնպէս էլ արաւ. և
խիկարն էլ չի ընդդիմացաւ կնոջը:

Քաշեց մին քանի ժամանակ, խիկա-
րին ճահել տղան զուարթ, խաղաւեր և
հօրն ու մօրը սիրելի, երբ որ տեսաւ իւր
պապին առաջքին փայտի աման զրած,
կարծիք տարաւ թէ՛ երեւի ծերերին հա-

ցըն ու ջուրը պիտի փայտի ամանով տալ,
և էս կարծիքով նստած նա մէկ օր խա-
ղում ու տաշ էր անում:

Յանկարծ հայրն ու մայրը հարցը-
րին նորան—ինչ ես շինում, որդի:

—Փայտի գաւաթ եմ շինում, պա-
տասխանեց, որ երբոր դուք էլ ծերանաք,
նորանով կերակուր տամ ձեզ:

Իս խօսքը թուրի պէս ներդործեց
խիկարին և կնոջը և այնուհետեւ սկսեցին
հայր ու մայր իրանց սխալը ուղղել և
իրանց ալեօրին պատիւը ճանաչել:

Որձակ և մարդարիտ,

Ի՞նչ բան որ յիմարին անդուրեւան է,
նա ըստըրովին արժէք չունի իւր համար:

Սոված որձակ քըթթ անում աղբահարին
Մի թանգաղին լաւ մարդարիտ դառաւ միջին,
Եւ կտակօտեց, մըռուոց տալով—

—Սա ի՞նչ յիմար, ի՞նչ դարտակ բան,

Հատ յիմար է աղբը մարդկան,
Որ սրան էնպէս մեծ գին են տամ:
Իմ հաւատումս սրանից էլ շատ
Թանկ կաթենար մի գարու հատ,
Թէ կուգես նա տեսք չունենայ,
Բայց սովածին սընունդ կուտայ:

Մկների խորհուրդ,

Քաջութիւն չէ թէ, մեծ մեծ խօսես,
այլ տառադ պէտք է դործով էլ կատարես:

Մկները յուսահատուած խորհուրդ
արին թէ, կատուն մեզ համար պատիժ
է, փրթեց կոտորեց բոլորիս, բերենք դո-
նէ վղիցը դանկ կախ անենք, որ երբ որ
ուզի թէ մօտենալ մեզանից, ձայնը լսե-
լով փախչենք շուտով: Այսպէս ասե-
ցին, ու բոլորեքեան հաւանեցին, միայն
մնաց որ մէկ մուկ լինէր, որ քաջարտուած
գնար զանգը կատուի պիկից կախ անէր:
Բայց այս մասին ումին որ հրաւիրեցին,
ամէն մէկը մէկ մահանով հրաժարուեց,

մէկը ասեց ոոս է ցաւում, միւսը թէ տան
հարկաւորական բան ունիմ, մէկ այլը թէ
ես փոքր եմ ու կարճ հասակով:

Այսպէս թունդ թունդ խօսում վիճ-
վիճում էին, յանկարծ կատուն դուրս երև-
աց ու վրայ թրջելով ճարթուփշուր արու-
սրա ու նրա, և մնացողն էլ փախած ծա-
ղամուտ էլին:

Երկու այծ.

Թէ ուզում ես, բազաթաւար լինում,
առաջ դու պէտք է օրէնակը ցոյց տաս:

Նեղլիկ անցք՝ դետը տակովը վո-
րար գնալիս, երկու այծ եկին անցքի մէջ
տեղում իրար գէմնուդէմ ելին:

— Ես ու կաց, անց կենում—մէկը կանչեց,
— Դու հեռու կաց—միւսը պատասխանեց.
— Ենպէս կը խփեմ որ —
— Դէ խըփիր տեսնեմ—:

Այսպէս ասեցին, և երկուսն էլ ճա-
կատ ճակատ դէմադէմ կանդենեցին մէկ ան-
գամ զոյի խփեցին, միւս անգամ էլ հինց
ուզում էին խփել, յանկարծ սաղահհելով

երկուն էլ ջուրն ընկին:
 Հովիւը բարեյիշատակ վերայ հասաւ
 վաղիվազ ու խեղդամահից աղատեց նորանց:

Օձ և մանուկ.

Մանկական սխալմունքները պէտքն
 է ներած մեծահոգութեամբ:

Մին անմեղ մանուկ
 Ջուրի վերան
 Բըռնեց օձաձուկ,
 Բայց անգունան
 Դուրս եկաւ սա օձ չար:

Մանուկը կանչեց

— աման աման —

Ուսնկը սըփրըթնեց

Մանածի նըման,

— հայ օձ է օձ է չար:

Բայց օձը խաղաղ

Դէպ երեխայն

Տուաւ քըմճիծաղ,

Եսեց նորան,

— Միր վախիկ ես չեմ չար:

Բայց էլ հետ այսու,

Եսմէ՛ղ մանուկ,

Ի՛նչ դու լինես դու

Ձի բըռնես ձուկ,

Մի դուցէ օձ է չար:

Վարնորդութիւն,

Եթէ ձեռքդ գործում պահես,

հաց ու հաղուստ հեշտ կըգրանես:

Խիկարը մշակ մարդ էր, պարտապէս
 կենում, անդադար ձեռքը վարնոր-
 դութեան մէջ էր: Որդին Աշտոր, թըռ-
 թըռիկ աշխոյժ երեխայ, միտնգամ վաղիվազ
 եկաւ հօրը մօտ անդը, դեռ առաջին անգ
 տեսնելն էր—դա ի՞նչ էս անում, ասեց,
 հայր—քեզ համար հաց ու հաղուստ եմ
 ցանում պատասխանեց ո՛րդի —: Աշտոր
 սա մտքումը պահած միշտ գալիս էր ան-
 դի ցանքսերին մտիկ տալիս՝ հետաքրքիր
 աչքով, որ տեսնէր ի՞նչպէս է բնում
 հացն ու հաղուստը: Տափերը կանաչեց,
 ցորենի բոյսը բարձրացաւ, Աշտոր ասեց,
 հայր,—սա բսածը խոտէ, ուր է պ՛ա հա-
 ցըն ու հաղուստը — վերջն է գովելի,

պատասխանեց, որի, համբերիր, դա էլ
կը տեսնես — Օղիները երեւաց, տերեւ-
ները կողքիցը կախ կախ, և հասկերի գլու-
խը դուրս ցցուած, Աշոտն էլի ստիպեց,
— հայր, կատար ունի սա, թւեր ունի,
ոտներ ունի շոշակ շոշակ — Զէ պատաս-
խանեց, որի, համբերիր յետոյ կիմանաս —
բայց երբ որ հունձը հնձուեց, կալը կա-
սեցին, ցորենի մէկ մասը ծախելով հաղուս-
տի մոտայրին, միւս մասն էլ հաց արին իրանց
համար, էն ժամանակ միայն հասկացու-
Աշոտը որ վաղ ու վատակից էր դնում
իրենց հացն ու հաղուստը:

Գառնան սուգ,

(Երգ.)

Չալմը լոտիկ, տուպտուպորիկ,
Սիրուն, սաքուլ մին ամիկ
Աշունքօր էր որ մօր ծըծից
Իռեք տուած մեր տուն բերին,
Ինքը անմեղ տեսքը անոյշ
Գուլթըս շարժուեց տեսնելուց,
Ո՛հ սիրուն անմեղ դառնիկ,

Ո՛հ անտէր անմէր ամիկ,
Սկըսեցինք սիրսիրատել,
Աղով, հացով մեծարել,
Եւ առաջին խոտ փրօել,
Բայց նա ոչինչ չէր ուտում,
Միայն իրա փափուկ տընչով
Հոտոտում էր հեռանում,
Տաք օթաղի մէջ տարինք,
Մոլոր շոլոր ման էր գամ
Վ ընկվընկում էր վայլալում,
Հէնց էր ասում — սա չէ իմ տեղ,
Ո՛ր է փարահն. ուր է իմ մեր,
Մոլորուած եմ ես անմեղ:
Ո՛հ սիրուն անմեղ դառնիկ,
Ո՛հ անտէր անմէր ամիկ,
Վ աղվազում էր տունից տուն,
Կասես մարդ էր պըտըտում,
Կամ թէ մայրն էր իւր խնդրում,
Քըլմտտաց անմեղաբար,
Մըտքի տունն էր խեղճն ընկնում,
Թըմիթըմիոցից զարհուրում,
Սորանից ի՞նչ պէտք է լինի,
Գոնէ մորթենք, ստեցինք,
Գառնան փլով մենք կուտենք,
Պըկին դանակ քաշեցինք,
Խեղճը խոր խոր խանչխանչեց,

Ու արիւն վաղեց ծըտի չափ:

Ո՛հ սիրուն անմեղ դառնիկ,

Ոհ անտէր անմէր ամլիկ:

Միս էլ չունէր ամլիկիս,

Չոր մօրթին էմ ղիւրով ածած,

Եղինքները իրար կըպած,

Եւ ոսկորներն իւր բոլորպատ

Գեռ ժեժ կաթն էր ճըմճըմում:

Ենէճքաչոր դառնան մարդիք,

Ենմեղ դառին անժամանակ

Մօրը կողքից երլեցին ու

Մատաղ տուին դանակին.

Եփոստ ամլիկ, հազար ափսոս,

Օրը դու կեանքից զըրկուեցիր:

Ո՛հ սիրուն անմեղ դառնիկ,

Ոհ անտէր անմէր ամլիկ:

Գիւղական և կային,

Դու մեղաւոր դուրով ուրելին
մեր մեղադրել:

Գիւղականը փայտ էր կըտրում տունշինել,
Բայց կայինը խրվում էր ու սըլաւքում,
ու յետույիտ փըրփըրում ու գայրանում:

— Դու ժանտ կային, նա ասում էր
բանի պէտք չես,

Եսուհեանվա՛յրընկիր դու ժանդ ուտիքիդ,
Ես իմ խելքով իմ ձեռքերի աշխատանքով,
Հենց մին դարտակ դանակով... Էն կանեմ որ,
Ուրիշն անել նա չի կարող կայինով:

— Դուք իմ տէրս էք և հրամայող,

Պատասխանեց կայինն այսպէս,

Ի՛նչ տեսակ որ դո՛ւ հրամայես,

Արեւարեմ էնպէս էլ ես.

Բայց ինձ որ այժմ, բինջ և փուչ էք
համարում,

Չեր կամքն է բայց, կը փոշմանէք դուք
վերջումն:

Բռնի պատիւ,

Շատ անգամ երեսնամեջամ: պատիւ
ենք տալիս անարժան մարդկանց:

Պառաւ կընկան երեկոյն

Շատ լացկան էր ղինջղինջան,

Եսոս անել չէր լինում

Միշտ գառաժմունք կըուկըռում:

Պառաւը կուզ նեղանում,

Թոյնթորում էր զըմգոհում,

Բայց էլի միշտ շալակին

Խազմացըրած էր պահում:

— Ապառաւ, սրա, հաիցըրին,

Խէ՞ դա հէնց միշտ շալակիդ...

Իսկի տափին չես դընում,

Երեւի շատ սիրում ես:

— Անքառվա՛րար, պառաւն տանց,

Գառաժմունքից ես զըզուած

Ենճարու միշտ շալակում եմ,

Երեսը որ չի տեսնում:

Երկու զազան,

Քեզ հաւասար ընկերի հետ ոտը ձգել:

Երկու զազան մէկը հողի միւսը սը-
ղընձի լող էին տալիս ջրի երեսին, ջուրը
լափու խփելուց ինչքան պղինձը մօտ էր
գնում դէպի հողը, էնքան էլ նա քաշվում
խոյս էր տալիս:

— Ի՛նչու, բա՛րեկամ, հարցրուց սը-
ղինձը, խոյս ես տալիս ինձանից, մի՞թէ
ես էն աստիճանի զոռելին կամ կասկածե-
լին եմ:

— Զէ, պատասխանեց հողը, քու
հարուածիցդ եմ վախենում, որ մի՛ դուցէ
խփեցիր ու ճարթուփշուր արիւր ինձ:

Իսպէս էլ ամէն մարդ քան ղինքը հը-
ղորի հետ կառաւարուելիս պիտի քաղաքա-
վարի կենայ ու աչքի տակովը պահի նը-
րան:

Գայլը և ձին.

Քու արուեստիդ հաստատ մնա՛:

Սէկ ծերացած գայլի մէկ օր որսը
պակասեց, հեռուից մտիկ արու տեսաւ
մին ձի արածելիս և ուտել ուզեց նորան.
Քաշքաշուելով մօտեցաւ ձիան ու հարց-
րուց. — Ի՞նչպէս է քու առողջութիւնը սի-
րելի:

— Ոտըս մեխ է մտել, պատասխանեց:

— Ենհող մնա, գայլը ասեց, ցոյց տուր
ինձ ես դուրս ունեմ:

Իս խօսքիս վերայ ձին շուռ տուաւ ետքը
դէպի գայլը, նա էլ ուղղում էր հէնց մը-
տիկ տալ. յանկարծ թեթեաշարժ ձին

ջուխտակ աքացին խփեց բերանին ու փախաւ խնդկած: Գայլը սառած մնաց իւր տեղը և ինքնինք՝ արտում էր,— Ախ, շատ տեղն էր ինձ, ես մսակեր գոլով ի՞նչ բան ունէի պայտառութեան հետ:

Ղիճի և մըջիւն,

Հո՛վ որ չի աշխատի,
պէտքն է չի էլ ուտի:

Ղիճին թըռթռիկ ամառնօրերն
Խաղ կանչելով անցրուց օրերն.
Գլուխն էլ էնքան խառնուած էր որ,
Չմեռնամուտը չե էլ գիտաց:
Սարսըռալի քամիք խաղաց,
Ի՛նչ չըկար էն պայծառ օրերն
Որ կուտը միշտ պատրաստ գըտնէր:
Ղիճին հիմա ձայնը կըտրած,
Սոված, ծարաւ ու սըքըթած
Ժիր մըրջիւնին մօտը գընաց:

— Ետուած սիրես, ասեց, մըրջիւն,
Ինձ կուտ տուր դու մինչի գարուն,
Թէ ինձ պահես, հենց գիտա թէ,
Մահից հոգի ես ազատում:

— Ի՞նչպէս թէ կուտ, ա՛յ դու յիմար,
պատասխանեց:

Ի՞նչ ես արել բոլոր ամառն,

Չես աշխատել պա՛ քեզ համար:

— Ի՞նչպէս էի ես աշխատում, ճիճին ասեց,

Որ միշտ փափուկ տերեւներում

Պատաստորուած երգ ի երգում:

Պատասխանեց,— որ ամառը չես աշխատել,

Ահոգ, յիմար երգ ես երգել,

Հիմիկըս էլ կորիւր ու գնա,

Անկեր մընա՛ ու դողդողա՛:

Մանուկ և շլոր,

Կատարեալ մարդը իւր վատ սովորութեան վնասակարութիւնը հասկանալով՝ պիտի ուզէ իրան:

Թըլթու շլոր, թորթափ մանուկ,
Համ ուտում էր, համ պարանովում,
Դէպ իւր մայրը թոյնթորում:

— Ի՞նչ շլորը, հարա՛յ մայր իմ,

Տաշտաշորում է բերանն իմ:

Ետ որ ասեց, ժանգժընդաց,
Շլորն էնտեղ լեզու առած

Պատասխանեց մանուկին:

— Ենչորհ մանուկ,

Դ՞ն է իմ վարձքը,

Որ համ ինձ ուտես

Համ ինձ մուր քրտես,

Տեսնում ես որ քեզ

Թըթուցնում եմ,

Անիքդ եմ առնում,

Անիքիդ վընաս եմ,

Եւ դու ինձ ոչ կեր,

Ոչ էլ իմ վերայ

Թուք անարդանք բեր:

Եւ բռնակիր,

Բռնիդ մտիկ աբա, յետոյ ջուրը մտիւ:

Աղաքեւոր էլի մէջքին գետովը անց-
նելիս թըրչուեց, քանի՜ գնաց թեթևա-
ցաւ, ու իրա մտքի մէջ տպաւորուեց
թէ, երևի թըրչուելը բռնան թեթևութիւն
է:

Բայց միւս անգամ էլ բուրդ բռ-
նած ժամանակին երբ որ սիրտ տրաւ գե-
տի աւելի խորովը անցնել, ջուրը ներս

ծծեց ու բեռը թեթևանալու տեղ քանի
գնաց ծանրացաւ, և մինչև տեղ հասնելը
մէջքակոտոր արաւ յիմար էշին: Եւ կար-
ծում էր թէ ամենայն թըրչուելիս կարող
էր թեթևանալ, բայց չէր ըմբռնել աղի
և բուրդի համեմատութիւնը:

Առանց քնինքի անխտիր ամէն բա-
նում մէջ ընկնողը միւս անգամ էլ այս
առաւաւոր էշին պէս բանը բուրդ կը-
դատնայ:

Թըրչող աստղեր,

[Երգ.]

Հայրիկ, հայրիկ, դու ասում ես,
Որ երկընքի աստղերին
Ապուլած է մեր կեանքերնին.
Դու որ տիփնանց ճանաչում ես—
Այժմ էն ո՞ւմ աստղ էր որ թըռաւ,
Թըրթըռաց ու տափն ընկաւ:

Որդեակ մի մարդ հոգին տուաւ,

Իւր աստղըն էլ իւր հետն ընկաւ.

Բարեկամներն մօտին ուրախ

Խըմում, խօսում կանչում էր կպղ,

Կեանքն ու կացքը ապրումսը լաւ,
Բայց մահն յանկարծ վերայ հասաւ:

Հենիք մի աստղ էլի թըռաւ,
Թըռթըռաց ու տափն ընկաւ -

Շատ վառվառուն աստղ էր փայլուն,
(Օրիորդի մահ գուշակեց,
Որ աշխարհից երես թեքած
Խւր սիրողին գիրքը գընաց:
Ինքը սիրուն, բաղն աջողակ,
Բայց հոյ մըտաւ անժամանակ:
Ճաղկից թագ կայ կապած հարսին
Եւ հարսանեաց սեղան սարքին:

Հենիք մին աստղ էլի թըռաւ,
Թըռթըռաց ու տափն ընկաւ:

Եւ սըրավար աստղը թըրչկան
Մի երեկայ էր մեծատան,
(Օրօրոցը իւր զարդարուն
Թողնեց սարքած ինքը գընաց,
Մի վատ ծըծմէր լիբը անըղգամ
Եղու շըմաթ ծըծից մըրդում,
Խեղճ երեխի պուկն է թափում:

Հենիք մի աստղ էլի թըռաւ,
Թըռթըռաց ու տափն ընկաւ:
Ո՛հ ի՞նչ տըհած տեսք ունէր նա,
Պորա տէրը կարծում էր թէ,

Ինքը երկրի մեծ իշխան է,
Եւ մարդիքն էլ ինչպէս չընչին
Բըսած խոտ են իւր առաջին:
Ին՞չ մարդ որ դրա էր հըպատակ
Չընջեց այժմ դրա յիշատակ:

Հենիք մի աստղ էլի թըռաւ,
Թըռթըռաց ու տափն ընկաւ:

Պա շատ բարի մահ գուշակեց,
Հարուստ մարդ էր բարեհոգի,
Ու կարեկից աղքատների,
Ոչ թէ խեղճին հացը կոտոր
Եւ լ բաշխում էր ամբարն բոլոր:
Սաղը հիմի անօղնական
Շատ աղքատներ պիտի մընան:

Հենիք մի աստղ էլի թըռաւ,
Թըռթըռաց ու տափն ընկաւ:

Պա մի հըզօր թագաւոր էր...
Եհա իմաց որդիակ բարի,
Եւ քեզ պարկեշտ խտակ պահել,
Որ քո աստղն էլ մընայ կարգին,
Ոչ թըռթըռայ, ոչ թոյլթափի.
Բայց թէ անշահ գու կեանք վարես,
Քո աստղն էլ կընմանի քեզ,
Եւ կասես դուր սա լոյս տուաւ,
Ճըլլակաթեց ու ծորն ընկաւ:

Երգիչներ.

Խոտակ բարբուռ վարքը մարդին
չէ կարող նորա տղետութիւնը ծածկել:

Մին մարդ դրացուն հացի կանչեց,
Բայց մտքումը ջոկ բան էր դրել,
Ինքը շատ սէր ունէր երգի,
Նրան էլ խաբել բերել էր որ
Երգիչներին ականջ դնի:

Երգիչները սրկիզբն արին,
Բայց արուեստին անհմուտ էին,
Սոսիտ անտաշ դուռում էին
Ինքան սաստիկ էնքան վատ որ
Հիւրի ականջը վրշվրշաց,

Եւ գլխումը նա ցաւ ըզգաց:
— Ի՞մ պատուելի, ասեց հիւրը,
Սորանից ի՞նչ ես հասկանում,
Որ հէնց յիմար ճըզզոց են տամ:

Պատասխանեց—

— Ճճմարիտ է հիւր պատուական,
Առաջ տրանց ձայնն անդուրեկան,
Բայց իրանք լաւ աղնիւ տղայք են,
Խըմիչքից էլ շատ պատրաստ են:

Բայց լաւն էն էր խըմէին,
Եւ արուեստով հմուտ լինէին:

Հնարապետ աղուէս,

Քեզանից դժբաղդընք թէ կարողանաս փակ-
չելով ազատուել մեծ վաղակառութիւն է:

Եսեցին,— Աղուէս,
Դու ի՞նչ վարպետն ես,
Քանի հնարքներ,
Ու դադանիք գիտե՞ս,
Որ մօրթիդ էգպէս
Շուննրից աղատ
Ենփորձ պահում ես:
Բայց ամեն օր մենք
Թագլակորվում ենք,
Մեր մաղն ու մօրթի
Միշտ քերքերվում է
Շունն բերանի:

Պատասխանեց նա:

— Ի՞մ հաղար ու մէկ
Գաղտ հընարքներից
Միմեայն ես ձեզ մէկ

Հարքս ասեմ հմիկ,
Տարիներ անցաւ
Ես միշտ ուտելիս
Գիւղականի հաւ,
Բայց խակի ես բնաւ.
Ոչ շուն եմ տեսել,
Եւ ոչ էլ շան եմ
Շուաք ցոյց տուել:

Անհոգ ուսումնասէր.

Պատերազմի ժամանակ՝ սուրութուր է պէտք,
դոբի ժամանակ՝ ժրութիւն է պէտք:

Պատերազմ էր մի քաղաքի վերայ.
Թնդանօթների ու հրացանների ձայնը խլա-
ցնում էր բոլորին ու կըրակ էր մաղվում
ամեն կողմից, բայց մի դիտուն իւր գրքե-
րի և հետադատութիւնների մէջ ընկրմու-
ած, ոչինչ չէր դալիս աչքովը, և այնքան
խառն էր դուլսը որ՝ թշնամին առաւ ի-
րանց քաղաքը ինքը դեռ չիմոցած: Իս
միջոցին մի կատաղի զօրական թշնամեաց
գունդից յարձակուած ներս մտաւ նորա

սենեակը, և զիտունը նոր սթափած
կարծեց թէ սա իրա ծառաներիցն է և
հրամայաբար դադանուեց վերան ասելով
— կացի՛ր, մի՛ր ներս մտնիր—:

Բայց զօրականը անխաբան մտաւ
սենեակը, խփեց ու սպանեց զիտնականին
ու բոլոր տուն ու տեղը կողոպտեց:

Ջաքոն հիւանդ,

Ոչ թէ դեբբ պիտի սերես, այլ դեբբ
բովանդակութեանը պիտի հետեւես:

Ջաքոն փորքը ինչ թեթեամիտ
մտրդ էր, պատահեց հիւանդացաւ ո՛ւր
դընամ, ո՛ւր չը գնամ, բոլորեքեան բժիշ-
կին մօտ խորհուրդ տուին: Ոսնաքարչ ու
ակամայ դիմեց բժշկին, և ինչպէս հարկն
էր բժիշկը նայեց երակին ու լեզուին և
գեղազիր գրեց, պատուիրելով որ վաղն
առաւօտ խմէր նա ու առողջանար: Ջա-
քոն բերաւ թուղթը մտիկ արաւ տակին
զլիւն. ոչինչ քնար չըհանեց, և կար-
ծելով թէ դարմանը հենց էն գրած թուղ-

Թըն է, քցեց ջրի մէջ տրորեց ու կուլ
տուաւ: Ենցաւ քանի որ Օւաքոն էլի չա-
ռողջացաւ, և շարունակ տրտընջում էր
բժշկին վերայ — Թէ շատ անարուեստ և
անուսում էր:

Շուն և եղն,

Մեկսմեկու չտխտի արկամաբէկնք, ամեն մարդ
էլ հարկաւորութիւն ունի իւր պատշաճ տեղում:

Շունն ու եղը գիւղականին

Իրարու հետ վիճում էին,

Գողուկ շունը փըրփըրեց Թէ,

— Ի՞նչացու ես....

Եփտոս էն տափ որ կոխում ես,

Հըպարտ հըպարտ խօսում ես:

Մե՞ծ բան է քո վարուվաստակ կալկասելը:

Դու ի՞նչ տեղ ես մի քաջութիւն կատարել,

Որ ուզում ես այժմ հաւասար ինձ լինել:

Բայց էն որ ես գիշեր ցերեկ քուն չունեմ:

Եւ աւօտուց ոչխարներն եմ մարդ տանում,

Եւ գիշերը տան պահապան եմ կանգնում —:

Պատասխանեց համեստ եղը,
Ճշմարիտ է դու շատ արի վազկան ես.
Բայց երեսպաշտ և էնքան դու լկտի ես,
Որ չես անում, Թէ որ եղը չաշխատի,
Եւ մեզ համար ապուռ հատիկ շատացնի,
Մեր էլ երբէք ոչ ուտելու պահելու
Եւ մենեկն կեր ու կուտ չէր մնալու:

Նապաստակներ,

Եթէ քո վիճակեցդ անդունտի ես, քեզանից
վատթարին մօտիկ արա, ու դո՛ւնցիք Նապաստակներ:

Նապաստակներն ահով դողով հաւաքուած

Եւ մեն մէկն իւր անցքը պատմեց սարսափած,

Եւ յուսահատ իրանց դառն վիճակից

Ձէին զըտնում ոչ ոք իրանց կարեկից:

Ետում էին — մահը տանի մեզ պըրծնենք:

Ի՞նչ կեանք է որ քաշում ենք,

Ո՛վ վեր կենայ մեր զըլխին,

Վայ մեր կեանքին, մեր օրին,

Եւ մենքեան մեզ հետ դահիճ, մեզ հետընկած

Տիփ մեր արեան ծարաւած,

Եթէ փոքր ինչ ուզես ազատ շունչ քաշել,

Թըշնամիք են զուրս երևում բիւրաւոր,
Քանց մեզ թըշուառ, անդէն վախկոտ ա-
րարած

Դեռ ըստեղծել չէ Եստուած:

Լաւն էն է որ, անխօս, անձայն
Ջուր ընկնենք մենք կոտորուենք,
Քան թէ էսպէս տանջանքաշատ կեանք
քաշենք—:

Եսեցին ու երեսպարան դէպ լճակն
Թաւմիթըմփալի գընում էին խեղտոտուել
Բայց լըճափին վատ ու վախկոտ գորտերը
Ոտնաձայնից սարսելով
Որ ներս դառին ջուր յանկարծ,
Ինտեղ նորանց սիւտը մի քիչ զօրացած
Հանգըստուեցին ու փառք տուին առ
Եստուած....

Որ իրանցից էլ թըշուառներ, վախկոտներ,
Շատերը կան երկրիս վերայ տարածուած:

Խրատ առ որդին.

Լսէ՛ր որդի, նորանց խրատը, բայց
նորանց գործքին մի՛ր հետեւի՛:

Մի բարեպաշտ հօր խելօք որդի պա-

տահեց գիտնական քարոզիչների, լսեց նո-
րանց քարոզները, բայց նկատեց տեսաւ որ
նորանց ասացուածքները իրանց գործքե-
րին համեմատ չէին—: Յետ գալով հօրը
մօտ պատմեց— հայր, երեւելի գիտնական
մարդիկ տեսի, տեղեակ քարոզներ էին
տալիս, բայց իրանց քարոզածները իրանց
գործքերին համեմատ չէին:

Պատասխանեց հայրը— Ընդ որդի,
նորանց խրատը, բայց նրանց գործքերին
մի՛ր հետեւիլ—:

Աւրեմն մարդ պէտք է ունենայ սե-
փական խելք որ կարողանայ իւր օգուտն
ու զնաւը հասկանալ: Մէկի խօսքին պիտի
ականջ դնել, միւսի գործքին հետեւել և
իրա համար ուղիղ ճանապարհ ընտրել
աշխարհիս երեսին:

Փռուսն,

Լաւ է ազատութիւն, քանց անազաւ
բարձր աստիճան:

Մինչև երկինք բարձրացած
Փռուփռում էր փռուանը,
Բայց մէջքիցը թոյլ կապած.
Իսկ երբ տեսաւ թերթերմարուն հանդումը

Գողողաբար դէպի նորան վըշվըշաց։
 — Տեսնում ե՞ս իմ այսքան բարձրը թը-
 ռիւքը...
 Ենունով դու թեւաւոր ես,
 Բայց իմ աչքիս փոշոյ պէս ես,
 Դու հիմա իմ թըրչիլովը նախանձիւում
 չես—
 — Բնաւ... երբեք— թերթերմաղին պա-
 տասխանեց։
 — Օ, ուր ես էսպէս քեզ մեծ բանի տեղ դընում
 թըրչես էլ կուզ, բայց կապ ունես քովիջքում,
 Լըպէս կեանքը սիրելի,
 Երջանկութեան տեղ չունի,
 Բայց ես իրաւ կոչիչստ էլ չի բարձրանաւ,
 Միայն ազատ թըրչում եմ
 Զենց ինչ տեղ որ ուզում եմ,
 Եւ քեզ պէս խօսադարիկ չեմ։

Եթէ որ թեւ ինձ լինէր.

[ԵԲԷ.]

Սայելչութիւնք պշկաբնի
 Ինձ համար են սուտ քովի
 Ես էն թըրչոց թեւերին

Փափագ ունիմ սրտագին.
 Ի՞նչ տեղ ասես թըրչում են,
 Ըրիւնին նրանց եռ է գամ,
 Պարզ օդ հենց որ դուրս են գամ.
 Կըթրչէի սարեր ձորեր,
 Եթէ որ թեւ ինձ լինէր.

Ի ուղբունքերին կենակից

Դաս կառնէի ձայներից,
 Եւ գառնարած աղջկորց
 Կըգառնայի երգակից.
 Եմենայն մարդ սրբբակեաց
 Գոյքը կուտար աղքատաց.
 Եւ իմ երգով կըղբաղուէր.
 Կըթրչէի սարեր ձորեր,
 Եթէ որ թեւ ինձ լինէր.

Ես անտառներ կըթրչէի.

Գողտրիկ քաղցրիկ կերգէի,
 Մարդիքն էնտեղ էշն ընկած,
 Որ երմէին իմ կենաց.
 Օ, ինաւորներին տունից զուրկ
 Ըաղ կուտայի երգի փունջ.
 Մոռացընել ցաւ մըրմունջ.
 Կը թրչէի սարեր ձորեր,
 Եթէ որ թեւ ինձ լինէր.

Բանդին վերայ թառ էլած,

Ինչ տեղ մարդ կայ շատ բըռնուած,
Ես թեկերըս սըբըլմած
Երգ կերգէի մըրմընջալի:
Մէկի սիրտը քիչ կը բացուէր,
Միւսի գիւղն իւր միտը կընկնէր
Իւր հայրինի քաղցր օթեանն:

Իշխաններին կոտըրուած
Կըգնայի սիրտն առնելու,
Ու երայ նըստած ծիթենու:
Կերգէի շատ նրանց խաթրու:
Կըթըրէի յետոյ շուտ շուտ
Ընդանեաց մօտ աքսորուած
Տանել ձեռքիս ճիւղ բըռնած:
Կըթըրէի սարեր ձորեր
Եթէ որ թեկին լինէր:

Իայց չարերից սըրտամնայ
Կը գնայի ես փախըստեայ:
Եւ որ սէրն ինձ անըզգալի
Իւր չանգերում չի բըռնէր,
Եւ շալկըլուած սըրտի համար
Որոգայթներ չի լարէր,
Ես չըպըրտած զինքըս շուտ շուտ
Կըթըրէի սարեր ձորեր,
Եթէ որ թեկին լինէր:

Խիկարը խրատատու,

Դրսի տուրով մի՛ր խաբուել, ներքին
արժանաւորութիւնն է գովելի:

Խիկարը շատ փորձուած ու աշխարհ-
հաստես մարդ էր, մի օր փողոցի մէջ պա-
տահեց մէկին ու տեսաւ նորան աղնիւբըր-
դէ չուխայ հագած, որ զինքը փայփայում
և զարմանալով պարծենում էր իրանով:
Մօտացաւ նորան և մեղմաբար խրատեց
ասելով—

— Ի՞նչ կայ. սիրելի, ի՞նչ պատճառով ես
դու քեզանով զարմացել, մի՞թէ բողբոջ հա-
ղուտըր դու քեզ համար մեծ բան ես հա-
մարում: Մարդ պէտք է խելք, հասկացո-
ղութիւն ու ներքին արժանաւորութիւն
ունենայ, թէ չէ բուրդով պարծինալը տե-
ղիք ունենար, բոլորից առաւել ոչխարները
պիտի կատաղէին, որոնց բուրդը բեռան
պէս կուտուած է իրանց վերայ:

Ուրիմն դու էլ, սիրելի, աշխատիր
աւելի ներքին ընդունակութիւններ ու-

ննալ քան թէ արտաքին դեղեցկութիւն,
որ երկրորդական բաներ են:

Հասարեաւոր ներողամիտ

Տեղ կայ որ քաղցր խօսքը ամեն բռնի միջոց-
ներեց աւելի ներգործութիւն կունենայ:

Հասարեաւոր, ասում են, չտա հաս-
կացող և քաղաքագէտ թաղաւոր էր, նա
սովորութիւն ունէր՝ զիշեր ու ցերեկ ման
զան՝ խորովելու և ուր քին մէջ ծրարեալ
կերպարանքով, ջոկջոկատում ու ճանա-
չում էր մարդկեանց, լրան ու վատը, չա-
րերին ստատիկ պատժիլ ունէր և բարիսե-
րին վարձարում էր առատօրէն:

Մէկ զիշեր անցնում էր նա մէկ
վրանի մօտով, որի մէջ կենում էին իւր
նախկին ծանօթ երկու զինուորները, ա-
կանջ կալաւ ու հասկացաւ որ բամբասում
են խանից, իսկոյն ներս մտաւ վրանովը
կամայ, էնանդ նա ի հարկէ կարող էր
բռնել ու պատժել զինուորներին, բայց մե-
ծանձնութեամբ ներկելով նախատեց նորանց,

ու— Անպէտէք, ասեց, անհա թաղաւո-
րը, որից որ դուք բամբասում էք չարա-
չար—:

Եւ խօսքիս վերայ զինուորները զար-
հուած զղջումով թաղաւորի ոտքն ընկին
և թողութիւն ստանալով՝ այնուհետեւ նիշ
լա ամենահաւատարիմ ծառաները դառնին:

Աշխատանքը արջ

Առաջադէմ լինելով համար կոպիտ ոյժը բաւար-
կան էջիւնէք ու հասկացողութիւն է կարկաճել:

Արջ եղբայրը միտք արաւ

Արջութիւնից հեռանալ

Բանի դործի զինքը տալ:

Տեսաւ որ մին մարդ վարպետ

Մաճ և կեպ ու լուծափեալ

Պոտորում էր անդառում,

Աշխատանքով վաճառում:

Եսեց նա էլ էնպէս կանոն,

Եւ խօսք նրանից պակաս չեմ:

Հատ ծառեր սա հող արաւ,

Գըլիւն էլ շատ վոր արաւ,

Բայց շքնորքին ուինչ բնաւ
Մէջ տեղ բան չի դուրս բերաւ:

Գընաց մարդին, աղաչեց,
— Օգնիր, տսեց, ո՛վ զրացի,
Ես բան չինել չեմ կարում,
Շատեր եմ լաւ կոտորատում,
Բայց շքնորքին ուինչ բան
Եռաջ բերել չեմ կարում:
— Լչդէս շքնորք որ քեզ ունես,
Պատասխանեց մարդն այսպէս,
Հաստ ու կուպիտ թաթուշներ,
Ընկիրթ զըլուխ, տըհաս խելք,
Դըժուար թէ բան առաջ բերես,
Առդ ինչքան էլ հետուես:

Շահարբասի ուղտը

Ինչ տեղ որ Թըմբուկների ձայները չեն ներդործում,
Ինչ զբոլոթիւն տիտի ունենան ճանձների բզզանքը:

Շահարբասը մին սիրեկան ուղտ ունէր.
Օտը զարբարով լաւ դարդարած
Քաղաքումն էլ պինտ պատուիրած,
Որ ոչով իւր ուղտի կամքին չի կրպչէր:

Ուղտը անչափ կատաղեց,
Ընդհներով, պարտիզով
Ներս էր մըսնում անխըռով,
Ինչ ու լինէր, ոտնատակ էր տամ ուտում,
Եւ ոչ ովից երկիւղ չունէր չէր խըթնում:
Քաղաքը տիտի վըրդովեց,

Եմէն հընարք բանացրեց,
Թէ կուզ շատ էլ քամակին
Տափ ութըմուկ թագէին,
Չէր ներգործում բընաւին.
Շարունակ իւր բանին էր:
Պատահեց որ, մէկ օր ուղտը ակորժով
Ներս մըտաւ մէկ պատուաւ կընոջ պարտիզով,
Նա էլ միայն էն պարտեզն էր, որ ունէր,
Յոյսը բոլոր նորա վերան դրած էր:
Պառաւն ուղտին հէնց որ տեսաւ,
Թոյլաթափեց, սիրտը գընաց,
Իչ մէկ ուրիշ ճար չիմացած
Ուղտիցը մօտ դընաց կամաց
Ու ձափ տաւաւ ձայն հանեց որ,
Ուղտը խըրթնէր, ու դուրս փախէր:
Բայց ուղտն էստեղ լեզու առաւ ու ծանրմեծ
Պառաւ կընոջ խոժու դէմքով էսպէս
տսեց—

— Յիմա՛ր պառաւ, չըքաւոր
Իմ քամակին ըխ լաւոր
Թմբուկներ, են կոտորածուկ,
Ես ոչ ընշից չեմ խըրթնել
Հիմա դու քու ծափ տալով
Էդ քու ճանձի բըղզոցով
Ուղղում ես ինձ վախցնել,
Եւ անօթի ու անկեր
Քո պարտիզից փախցնել:

Կաղնի և եղեգն:

Տեսնե՛մ անբարոյանը լուռ պէս բարձրացած:

Բայց ելի շուրջով հողի հետ կոտորածում:

Մի կաղնի ծառ մէկ եղեգնի շշի հետ
Խօսք բաց արաւ, ասեց — Եղեգ, խեղճ
քու կեանք,

Մին ձիան ի՞նչ է, որ նորաներքեւ ճըմնում ես,

Հէնց որ քսովս մին ստեռ ջուրն է օրծրում,

Դու ճոռճըմնում ճըկում ես,

Եւ քեզնոյս էլ ճօճ ես տաւ,

Ար տեսնողի խիղճն է դառն:

Բայց էն որ ես լուռ պէս

Ոչ փոթորիկ, ոչ որդառւմ

Երբէք ինձ չեն ներգործում:

Ինքըս վահան սուր արեւի շողերից,

Եւ միշտ կանգուն ու տնշարժ կամ իմ

տեղից:

Գոնէ իմ մօտ թէ գայիր,

Թուիս ներքեւ կուչ գայիր,

Ես էլի քեզ քամուց էի պահաւան,

Բայց ի՞նչ արած, ընկել ես դու հողմի բերան,

Եւ դըմբաւորսս պիտի հարբած մարդի

նըման:

Պատասխանեց շշ եղեգը, —

Շատ սրբա՛հեղի հողի էք դուք, մի կաղնի,

Բայց ինձ համար խկի երբէք ցույլ մի:

Դուք, հողմերից երկիւղ արէք անելի:

Էնքան տեղիս էլ ես խեղճ չեմ...

Ես թէ կուղ էլ ծըռնւում եմ,

Բայց շատ էլ շուտ կոտորող չեմ:

Դուք ճշմարիտ, շատ էլ լինէք զիմացկան,

Եւ օրից օր պիտոյցել էք բաւական,

Քամուց երես լեքած չունիք բընաւին,

Բայց ըստանէք դեռ ձեր վերջն է գովե-

լին:

Հէնց էս խօսքը դեռ եղեգնի բերանին,

Յանկարծակի սաստիկ քամի սառարաց,
Ու յորդ անձրև կարկրատառնը տեղաց:
Կաղնին բընաւ դեռ իւր տեղից չէ տըմրում,
Բայց եղեղը տապակ տապակ է լինում:
Փըչեց էլի, փըչեց քամին կատաղեց,
Գողգոռալով բուք տուաւ ու վայր քըցեց,
Ինչ կաղնին որ դուին էր կըպել երկընթին,
Եւ ոտքերով հասել էր մինչ անդունդքին:

Փախստական աղուէս,

Անտեղի երկչոտութիւնը շատ անգամ
իզուր քարէքար է քցում մարդիս:

Աղուէսը փախչում էր դուխ վեր
առած — Ի՞նչ կայ, բարիկամ, հարցրին,
որ փախչում ես էզպէս, մի գուցէ որ-
տորդներ ունիս քեզ հետամուտ —:

— Իմ ցաւերիս ո՞ր մէկն ասեմ, պա-
տասխանեց աղուէսը. լսել եմ որ Շահար-
բասը հրամայել է, որ ինչ տեղատիւններ
կան բռնուտէն ու տաննէն, էս պատաճառու
ես էլ փախչում եմ որ ձեռք չընկնեմ —:

— Անշափ զանազանութիւն կայ քու

ու առիւծին մէջ, կըրկնեցին, ի՞նչու պի-
տի ի դուր դու քեզանից խրթնած փախ-
չես էզպէս. մնայ տեղդ. կաց հանդարտ —:

— Չէ, պատասխանեց սիրելիք,
թշնամիքս, գուցէ մասնեցին, ինձ, թէ,
առիւծ է սա, էլ հետ նորա իմ դատը
ո՞րտեղ կը հասնի, լաւն էն է որ, դուխս
էլի ապրացնեմ փախչելով —:

Ալիւր և մաղ

Նեղութիւններէ համբերելով միայն՝ կա-
րող ես կատարեալ կըթուծիւն սղանալ:

Ալիւրը մաղին մէջ հարհարուելով
չարչարվում էր անբառար, տրտնջաց մա-
ղին վերայ թէ — Անխղձմոսնք, ի՞նչ
ես էսքան հարհարում, ու նեղը լծում
ինձ —:

Պատասխանեց մաղը թէ — մինչև չի
հարհարուես չես մաքրուիլ —:

Իսպէս էլ դուք, սիրելիք, միջ տըր-
տընջալ երբոր կըթուծիւն առնելուց շար-
չարանք էք քաշում: Մենք մարդիկս նոր

աշխարհ ընկնելուց մեր վարքութարքի,
խնդի ու բնաւորութեան վերայ շատ
բնատուր թեփեր ու կեղտեր ենք ունե-
նում, նորանք պէտքն է երկար ժամանակ
կրթութեան մէջ հարհարուեն, որ կարո-
ղանան իրանց կեղտոտութիւնից մաքրուել:

Մղուէս և խեցեւորին.

Քո խորամանկութեանը վերայ վստահացած մեր զրկել,
ի՞նչ քեզանց աւել խորագէտն հանդիսեցիր:

Խեցեւորինն ու նենգ աղուէսը
Բնկերվարի ցանքս արին,
Եւ ցորենը հնձած բերին,
Վալին մօտին թուփ արին:
Մղուէսի սիրտը մկորուեց,
— Խեց ի՞նչու ես խեցեւորին —
Պիտի ի՞նչուր տամ բաժին.
Հետք ես մէկ հնարք անեմ,
Եւ բաժնից նրա զուրկ թողնեմ —
Պնացին ման գալ, Մղուէսն ասեց,
— Ե՛կ, խեցեւորին, մենք բաստ բռնենք.

Մինչի ցորնի մօտը վազենք,
Հով շուտ ընկաւ ցորնի վերան,
Տիփ ցորենն էլ լինի նորան —:

Խեցեւորինը համաձայնուեց,
Ձեռք բռնեցին, երգում կերին,
Եւ երբ աղուէսն ուղեց վազել,
Խեցեւորինը նորա ետքին
Թըռաւ թագուն, կըսաւ հագուն:
Վազեց աղուէսն զրժժատակած,
Եւ ցորենի մօտ հասուհաս
Հենց ուղեց որ յետ մտիկ տալ,
Խեցեւորինը խկոյն թըռած
Բնկաւ ցորնի վերայ յանկարծ:
— Ե՛, չար էստեղ ե՞րբ եկիր դու —:
Հարցրուց աղուէսն զարմացած:
Նա պատասխանեց —
— Թէ դու աղուէսն ես,
Ես էլ հագիլ եմ,
Ի՞նչ հօր ինձ քանտես,
Դու շուտ ներս կընկնես,
Ուղեցիր զրկել,
Դու՛ն մնա զուրկ հիմի,
Եւ քեզ ի պատիժ
Ընհաց անօթի
Պնա տան դուռ կրծի —:

Եղբայր.

(Երգ.)

Երկինքը ամրակալած, անձրևում,
Տունս առանց ծածք, և հաց չըկայ մեր տաշտում,
Երեխայքըս թըշուառ՝ ու մերկ-անօթի
Ենկարեկից վընկվընկում են խըղճալի,
Հացի տեղ մենք արտասուներ ենք կուլ տալիս,
Ոչ բարեկամ ունիմ ոչ փող իմ առիս,
Ո՛վ Եղբայրք, աղքատին կեանքն է խաւար,
Կերածն աղու, օրն է սև և ինքն անձար:

Դ՛եր ու նիհար, արտասուակախ, վըշտալի,
Երբ որ ես հրապարակ եմ դուրս գալիս,
Սարգիքն ուրախ զուարթերես խրախալի՝
Գնում ու գալիս ինձ երես չեն շուռ տալիս.
Եւ ես այրուած տըրտընջում եմ առ աստուած,
Որ միշտ էսպէս մնացի դժբախտ անարգուած:
Ո՛վ եղբայրք, աղքատին կեանքն է խաւար,
Կերածն աղու, օրն է սև և ինքն անձար:

Հարուստների պալատները շողջողուն,
Ճոխ հացկերոյթն ու հագուստը զարդարուն,
Կահ կարասիք ոսկեզարդար ու փայլուն.
Սըբիկ տալուց իմ աչքերն են շըլանում,
Սեր տան ոչ հաց ոչ հագուստ կայ մեր հագին,

Սեր օճաղը կրակ չէ տեսնում ողջ տարին:
Ո՛վ Եղբայրք, աղքատին կեանքն է խաւար,
Կերածն աղու, օրն է սև և ինքն անձար:

Եւ առ առատ լի է պըտողով մեր փողոց,
Բայց չոր ցամաք է շըրթունքն իմ երեխոց.
Սան եմ տալիս ու շուրջ նայում կարօտով,
Բայց մարդկանց մէջ չեմ տեսնում գուլթ
կամ գորով.

Եւ տուն եմ գամ թափուր ձեռքով ու տըրտում,
Երեխայքս են իմ երեսից կախ լինում:
Ո՛վ Եղբայրք, աղքատին կեանքն է խաւար,
Կերածն աղու, օրն է սև և ինքն անձար:

Ելնա որդւոյս Վընից բըռնած դողահար:
Տուել եմ այն իշխան մարդին տան նոքար,
Ս արձըր ասեց մեծ իշխանը սաստկաձայն —
Գընա. գընա, ժամանակին արի տար:
Լաց միք լինիլ, օրդիք, խեղճ էք, գնամ
տեսնեմ:

Ելաչ պաղատ գուցէ կարամ, բան առնեմ:
Ո՛վ եղբայրք, աղքատին կեանքն է խաւար,
Կերածն աղու, օրն է սև և ինքն անձար:

Ո՛հ, երանի, ձեզ ո՛վ փարթամ, հա-
րուստներ,

Ելնարհի մէջ դուք էք փոքրիկ աստուածների,
Ձեր ձայներով գողգողում են սար ու ձոր,
Դ՛եր ձեռքերով կեանք էք բաշխում ամեն օր:
Սկերես եմ աղքատ մարդին, անձարին,

Որ աննըշան իւր ըստուերն է մեր կեանքին:
Ո՛վ Նղբայրք աղքատին կեանքն է խաւար:
Կերածն աղու, օրն է սև և ինքն անճար:

Իշխան և իմաստուն.

Ամենայն երկրում մարդկային ազգի մեծա-
մասնութիւնը յիմարներէջ է բաղկանում:

Մին իշխան մարդ հարցմունք արաւ
իմաստունին—

—Եսիր, խընդրեմ, ո՛վ իմաստուն, Ես
տուած սիրես,

Դու որ մարդկանց սիրտն ինչպէս գիրք
կարդում ես,

Ինչու երկրիս յիմարները էսպէս շատ են:

Մին դատարան ժողովարան դեռ չը բա-
ցուած,

Իսկոյն մէջը յիմարներով լըքցընվում են.

Հասարակաց անտանելի էս ցաւին պա,

Իսկի դեղ դիւր դարման չըկայ—:

—Չը կարծեմ թէ, իմաստունը պա-
տասխանեց,

Մեր աշխարհի յիմարները,

Քեզ օրինակ ամառուայ լիւրճանճերը,

Ինչքան տունից դուրս քըշեն,

Ոչինչ օգտիլ կարող չես:

Ելլէ երեսպինս պիտի ներս դան էլլէ
կըրկին,

Եւ կեղտոտեն զարդաքներն ու հրապարակ
յելին—:

Եղուէս և էշ:

Յածբազդի մարդէկը՝ երբ որ տեսնէ չգօրը աղա-
բացած, ամեն կողմից կըտանակարեն նորան:

Եղուէսն էշին պատահելուց հաջորդուց,

—Ինչ տեղից ես դալիս էդպէս, եղբայր
էշ—

Պատասխանեց—

Ես առիւծի մօտիցն եմ գամ, ո՛վ
աղուէս,

Մոր լուր ուզես... Բոխձն հիմա ալլէոր,

Ընկած տըրտում իւր կարանում սըղաւոր,

Նըման ինչպէս խոյլ շանկչընկոտ մի կոծիլի

Իլ իւր տեղից հընար չունի, որ շարժուի:

Մին ժամանակ որ մոնչում էր.

Ենդառն ամեն մըրմընջում էր.

Իայց հիմիկըս դնացող եկող չարաչար

Խըշտում է նրան ոտնահարում անբալարի:
 Հինուց ով որ առիւծի հետ մօռ ունէր,
 Հիմի անվախ, ոխ են հանում ամէնքն էր:
 Իմ էլ երբեմն ձայնն ականջիս որ զըպէր:
 Սարսափելով կըփախէի մութ ձորեր,
 Բայց այժմ նա էլ էն չէր...—
 —Դու չես լինիլ համարձակուած...—
 —Իսէ՞ չի լինեմ...
 Ես նորանից վախելո՞ւ եմ,
 Աղքին էնպէս կըպցրել եմ աքացի,
 Որ յաւիտեան մըտքիցն իսկի, չի թըրէլ—

Լճիւծ և մարդ.

Մարդըն ինչքան էլ մարմնով տըկաք՝ բայց իւր խելքի և ճարտար հնարքներէ օգնութեամբ հզօր է քանզի ամեն գազաններ:

Մեծն առիւծը մէկ օր տեսաւ մէկ կապուռ,
 Նայեց դէմքին, չափեց աչքով, ասեց, դո՛ւ,
 —Պէտքըն է որ, մեր առիւծի ազգ լինես,
 Բայց չեմ գիտում, թէ հասակով դու ինչու
 Մընացել ես փոքրիկ տըկար, ապիկար—:
 Աստուռ տըխուր հաւաչեց խոր վըշտալի,
 —Լճի՛ առիւծ, ասեց ես էլ մեծ էի,

Քեզ պէս հըզօր գազան էի ամեհի,
 Բայց ընկել եմ մարդի թարթափ ես հիմիկ,
 Ու մընացել էսպէս տըկար ու փոքրիկ—:
 Օսլրանայով առիւծն էստեղ մարդկանց դէմ,
 Փայտարարին զընաց կողինց նա ընդդէմ,
 —Դու ա՛նօրէն, ասեց ինչու իմ կատուիս
 Հուփ ես տուել թողել էնպէս մի գունդ միս:
 Պատասխանեց մարդը ահով ու դողով,
 —Լճիւծ՝ հըզօր, ասեց կա՛տու ես մեր տան,
 Ոչ պահած եմ ոչ հուփ տուած կամ նորան,
 Առգես զընամ կանչեմ ես մեր իշխանին,
 Նա զայ ու քեզ պատասխան տայ էր մասին:
 Միայն խընդրեմ, որ ողորմես ինձ օգնես,
 Եւ այս կոծիլ իմ խաթրու դու պատառես,
 Եհա ճեղքը սեպիր չանկըդ նորա մէջ,
 Դու քու չանկով պատառ պատառ շո՛ւտ կանես—:
 Լճիւծն էսպէս կեղծ ու պատիր խօսքերով
 Չանկերն հենց որ կոխեց ճեղքը խաբուելով,
 Մարդը խրկեց փայտի սեպին պուրս թըռաւ,
 Եւ առիւծի չանկին սաստիկ հուփ տուաւ:
 Լճիւծը երբ ցաւիցն ահեղ գողում էր,
 Մարդը նորան կացնի խուփով ծեծում էր:
 —Ինչ բանի ես, ա տընաչէն, մըրմընջաց—:
 —Ետ քան ունիմ ես քեզ հետ դեռ, փոքր ինչ կաց
 —Ինձ էլ կատուի պէս ուզում ես, որ ճընշես—

— Զէքու ազնիւ մօրթիդ պիտի տիկ տամ ես:

Որթ և մոշի թուփ,

Ո՛վ չարասիրտներ, ձեր առօրեայ յաջողութեամբ միք պարծենալ, դիւր Աստուծոյ ահեղ դատաստանին սպասեցէք:

Պարտենքը բացուելուց այգեպանը մտաւ այգին և ինչքան էստեղ խաղողի որթեր կային, բոլորին ձղակոտոր արաւ, որթերը արտասուները շրմփացնում, լաց էին լինում, բայց իրանց մօտի մոշի թուփերը չարասիրտութեամբ քրքջում — ծիծաղում էին —

— Պուք ո՛վ որթեր, ասում էին, դուք մարդկային սիրոյ հրապուրիչներ, բերէք մեր փափուկ տերևով ձեր արտասուները սրբոտներք, որ դոնէ մխրթարութիւն դոնէք մեզանով —:

— Պնացէք կորէք, պատասխանեցին որթերը, դուք վայրենի փուշի թուփեր, մեր ցաւերը մեզ հերիք չեն. միւս կողմից էլ դուք պիտի ծակատէք, երանի կըլինեն որ ձեր վատ երեսն անգամ տեսած չլինէինք ամենևին —:

Լսողէս վիճվիճում ու երեսարանք էին տալիս մեկմեկու, յանկարծ այգեպանը մտաւ և

սրով բոլոր մոշի թուփերին բնաջինջ արաւ ու տարաւ այգիիցը դուրս փրթաւեց:

Ագռաւի ճուտ.

Քու բանիդ հետ բան ունեցիր:

Սրաթե արծիւն երկնքիցը վայր եկաւ, Եւ հօտիցը մէկ փոքրիկ գառ վեր կալաւ, Մի ագռաւի ճուտ էլ էստեղ սա տեսաւ, Իւր աչքին էլ հեշտ եկաւ:

Պեռ մեղադրեց արծիւին էլ ասելով —
— Յափշտակել թէ ուղում էր,
Պոնէ ոչխար յափշտակէր,
Պառնի համար թաթախուելը ի՞նչ կաժէր.
Բայց ես թըրչեմ, յափշտակեմ,
Տեսէք ի՞նչ մեծ տախ վեր կառնեմ —:

Ասեց թըռաւ ագռաւը
Հօտին վերայ ման տուաւ,
Եւ նըկատեց մի մեծ ոչխար տխլիկ դէր,
Որ հաղիւ թէ գայլ գազանի ոյժ պատէր:
Սըրտապընտուեց վերայ տուաւ,
Բուրդիցը պինդ նիստայ կացաւ,
Եւ էնպէս պինտ պատատորուեց,

Ճանկերն էնպէս պինդ բեւեռեց,
Խիտ ու զանգուր բուրդերի մէջ,
Որ միւս անգամ էլ դուրս քաշել
Նորա համար անհնար էր:

Հովին էնտեղ վերայ հասաւ,
Եւ բռնեց այն յիմար աղաւ,
Փետուրները քանդեց մէկ մէկ,
Եւ երեսորց համար գողիկ
Շինեց ծաղր ու խաղալիկ:

Ի որ և աղաւ,

Ի որը ծառին թափ նստած տեսաւ որ
Գետեղլի մօտ մի թուխ աղաւ անշնորհ
Մըմնում է ջուր դինքը կոշտ կոշտ հար-
հարում,

Ու դուրս դալիս մաքրւում:

Ի որն էնտեղից զարմացած
Օտոր արաւ ու կարկըջաց—

— Ե՛ս և, ասաց, ի՞նչ բանի ես,
Ի՞նչ ես մաքրում դինքըդ էդպէս,
Անդա կայ վերադ, քոսոտ ես թէ՛,
Ամ թէ ուրիշ ցաւըդ ի՞նչ է—
Ունքակախած պատասխանեց աղաւը—

— Ետուածանից որ չէ ծածուկ,
Վեզանից էլ ի՞նչ ծածկում ես,
Դու էլ գիտես, որ մեր ազգը շատ բողաձայն
Շատ արհամարհ և վատթար է երկրին վերան:
Եւ էսպէս որ մենք անարգ ենք և անուանարկ,
Պատճառը մեր թուխ փետուրներն է այս անուանիք:
Ոչ թըրչունքն են ընկալնում մեզ,
Ոչ մարդիկն են գինհատում մեզ,
Եւ էս մասին ես նեղացած և իղձառուած.
Օ՛րինքս ջրով միշտ հարհարում և մաքրում եմ,
Եւ յուսամ թէ, գոյնրս լինի քո չափ պայծառ,
Սոխակի պէս գողտրիկ ձայնով ես անդադար
Երշալոյսի երգը կերգեմ,
Եւ փառք պատիւ կը ժառանգեմ—

Արրկնեց լորը գոռողաբար —

— Մըխալում ես աղաւ եղբայր...

Թէ երգասաց կուղես լինել,

Դու ջանք արա ձայնդ փոխել,

Թէ չէ գոյնըդ ի՞նչ մեղ ունի:

Ինչքան ձայնդ քո կըլկըլ է,

Վո վարմունքն էլ միշտ անարգ է—

Եղաւ,

Վերական վտանգից ինչքան կարելի է
պէտքն է շուտով խուսափել:

Իրիկնադէմ, ծարաւ սղուէս, ցոբոյ՝ ձըմեռ,

Գնաց գիւղի մօտի գետից ջուր խրմել
 Զ ուրը թէ կուղ մին անցաւոր հալ ընկած,
 Եւ սառուցը մէջ տեղիցը կտորրուած,
 Բայց մինչեւ որ ջուր խրմելը աղուէսին
 Սառաւ ժընաց ջուրի միջին իւր հագին:
 Դեռ էնքան էլ պինդ կըպած չէր,
 Եթէ ուղէր քանի մաղից անց կենալ,
 Քիչ զօր անէր, փոքր ինչ ձրդէր,
 Ար սրբծընէր
 Քան ինչ գեռ ևս ոտան թըմփոց լսու՜մ չէր:
 Բայց նա ի՞նչպէս յօժարուէր այդ վընասին,
 Ելանդակէր թել թել փնջակ իւր հագին:
 Էլ ձար չը կար, մընամ ասեց մինչի լոյս,
 Քիչ տրեւի տաքն ընկնի,
 Սառուցը քիչ հալ ընկնի,
 Հաղիս գուցէ ողջ անվնաս բաց ընկնի:
 Եսեց աղուէսն ու կուչ եկած համբերեց,
 Բայց սառուցը քանի զընաց էլ պընդեց:
 Եւ աւօտ է լուսաբաց,
 Տեսաւ հետիք երևաց
 Ունաճայնի թըմփթըմփոց,
 Զ երմը ընկնեց ու գողաց:
 Ոյժը մին տեղ հաւաքեց,
 Օր տրաւ ու պինդ ձրդեց,
 Հաղին յանկարծ կիրթ կըտրեց,

Եւ վաղիվազ հագիւ հաղ թէ,
 Օխքը միայն աղատեց:

Երկու շուն,

Շնորհալի բնաւորութիւնը անելի մեծարելի է
 հասկացողի մօտ, քանզ անկերթ և կոպիտ ոյժը:

Հաւատարիմ՝ զըռան. շանը թոփլիկին
 Եւ քովն ընկած իւր հին ծանօթ պերճ փոթին,
 Ու յըրտախաղ լոյցադուսեց:
 Կա բազմած էր պատուհանին
 Փոչ փոչ բարձն էլ իրա տակին,
 Փափլիկ, փոքրիկ, դանդուրաւոր,
 Պերճ ու զուարթ և փառաւոր,
 Թոփլիկին հենց որ տեսաւ նորան,
 Երիւնակից, կասեւ իրան,
 Մորմոք եկաւ ու կարանչեց,
 Պատուհանի տակիցը հենց
 Մեղմիկ ձայնով հապէս խօսեց—
 —Բարով, փոթի, ի՞նչ ես անում:
 Ին ի՞նչ տէրը տուն տարաւ քեզ էլ չեմ տեսնում:
 Միտըդ է որ զըռանն էլնք դոյզըն փորով...
 Հիմի հո՛ւնց ես ապրուստով—:

— Ես իմ բաղտից դոհանակ եմ, պատասխանեց,
Իմ տէրը ինձ իւր հոգւոյն պէս սիրում է,
Եւ իմ կացքը հանդիստ, կեանքը ուրախ է:
Խըմիւր ուտիլս միշտ անպակաս, անվըրդով,
Իմ տիրոջ հետ խաղ եմ անում վազվազում,
Սատակելուց բարձի վերայ թէք ընկնում:
— Պա դու ինչպէս —:

— Ես
Թուփիկն հագին լախտ արած և քիթը կախ
Եւ քաշեց թէ, էլ հէնց էս եմ
Տօթի ցուրտի տակ տընքում եմ,
Տան բոլորպատ սլատ սլատ անում:
Եւ տեղին էլ թէ չեմ հաչում,
Սատ անողորմ թակ եմ ուտում:
Բայց դու փոթի զարմանք է որ,
Էդպէս փոքրիկ, էդպէս անդոր
Ի՞նչպէս է որ դու վարն ընկիր,
Եւ սպրեւու լաւ կերպ դրտիր,
Ի՞նչ կերպ դործ ես դու կատարում,
Որ էդպէս ճոխ միշտ կաս փառքում—:
— Ի՞նչպէս թէ դործ, ահա քեզ հարց—,
Փոթին ծաղրեց ու սուտ ժրպտաց—
— Ման եմ դադիս ես ծառս էլած —:

Խամահատ.

Վայ էն տէրութեանը կամ գերտատանին որի որդը իրա մեջ
ընցն է. բայց Թշնամիներից ֆեսակարը ներքին Թշնամին է:

Հողագործին վարի հողը վաստակեց,
Սացինն առած գընաց անտառ՝ որ էնտեղ
Նոր խամահատ բաց անէր և ցանքս անէր:
Խրփեց կացնով, ծառերն ուժգին գողացին,
Եւ մըրմունջը նոցա հասաւ մինչ երկին,
Եհեղ գանգիւն անտառի մէջ տարածուեց,
Ծառերի և թուփերի մէջ ահ քըցեց.
Բոլորեքեան քիթ քիթ դրած սարսափով
Սաշվաշեցին ասելով—
— Ոհ ի՞նչ դժբաղդ կոտորած,
Ընկել է մեր մէջ յանկարծ.
Խքան տարուայ մենք ծըմակ,
Յաւ չենք տեսած էս տեսակ.
Ենթիւ ծառեր ու թուփեր
Ստորովիլ են վայր թափուել.
Մահ ընդհանուր անխընայ
Պիտի հասնի մեզ վերայ—:
Սորանց մէջին մի հին փորձուած կաղնի ծառ—

— Եսեց եղբայրք, սա թշնամու արարք է,
Եւ թըշնամոյն մասնողն էլ մեր միջիցն է,
Թէ չէ ոչ ոք դըրսից մենակ կարող չէր,
Մեր մէջ էսպէս մահ քըցիլ—
Սորա խօսքին վերայ տիպիւնք արթնացած.
Եւք ածեցին և ճըշմարիտ տեսին որ
Սոտորոզը կուզ երկաթի մի կըտոր,
Իայց կոթն իրանց միջիցն էր—

Իմ վիճակը,

[Երգ.]

Ընտուռն անտէր աշխարհ ընկի
Սատնդաւն պէտքն իմ կոյր բախդի,
Ոչ ապաստան պաշտպան ունիմ,
Ոչ ապահով կեանք, կացք, ունիմ,
Եւ երբոր ես տըրտընջալի
Գանգատանքի բերան բացի,
Ինձ ի վերուստ դըրդեց մի ձայն—
Թէ երգերն իմ պիտի միայն
Ի իննն խրախոյս ինձ և պաշտպան:
Փառօք, փայլուն հարուստները,
Ի ամբարտաւան իշխանները
Իմ աչքերըս խիստ ծակոտում
Եւ ինձ ծընշում հուսի են ածում,

Չար չար արարք ամենայն օր
Ղըժժում են իմ չորսուբողոր.
Ինձ ի վերուստ դըրդեց մի ձայն
Թէ երգերն իմ պիտի միայն
Ի իննն խրախոյս ինձ և պաշտպան:
Գառըն հարկից ես ըստիպում
Չափաւոր կեանք ինձ ընտրեցի,
Ծանր ու դժուար աշխատանաց
Պարտաւորումս ժուժկալեցի,
Հիւանդ նիհար և նըքըթումս
Ընկողնի մէջ կըսկըծացի.
Ինձ ի վերուստ դըրդեց մի ձայն—
Թէ երգերն իմ պիտի միայն
Ի իննն խրախոյս ինձ և պաշտպան:
Սըն փամանակ աշխոյշ կեանքը
Սոռացնում էր իմ ցաւերը,
Ըողգութիւնս հիմի անցաւ,
Իմ աշխոյժս էլ իւր հետ տարաւ,
Եւ յոյժս ես զուրկ կարիքներից
Ընկած անոք անկարեկից,
Ինձ ի վերուստ դըրդեց մի ձայն—
Թէ երգերն իմ պիտի միայն
Ի իննն խրախոյս ինձ և պաշտպան:
Ուրեմըն ես միայն գըրջով
Պիտի ապրեմ իմ երգերով,
Եւ ինչ մարդ որ երգ է սիրող,

Նա կըսիրի և երգ գրող.
 Արիք ուրեմն պատանեկեկք,
 Ընկալէք այս ծաղկեփրնջիկ,
 Որ ձեզանով ես սիրտ առած
 Գլըրեմ երգեր, որ ինձ լինեն
 Եւ խրախուսանք և ապաւեն:

Բաղէ և աղանի.

Աբիւնարբու աւազակի մօտ զուր է
 բողբոլում իւր անմեղ զոհը:

Աղաւց է որ ամենայն տեղ աղանի
 Համարվում է սուրբ պատարագ տէրունի,
 Եւ պատճառու աղանիքն էլ աներկիւղ
 Համարձակ միշտ շուռ են գալիս քաղաք գիւղ
 Ոչ ով իրանց կամքին երբէք չի կըպշում,
 Եւ իրանք էլ ահից խրթթնած չեն փախչում:
 Բայց պատահեց, բազէն մէկ օր շատ քաղցած
 Աչք ման ածեց էս կոյս էն կոյս կատաղած,
 Ոչ ծիտ ոչ լոր ոչինչ բընաւ ճանկ չընկաւ,
 Այլ նըկատեց էն միւս կողմին նա տեսաւ
 Տըխլիկ թոփլիկ աղանի,
 Նազաճեմ և խրախալի
 Ման է գալիս մարդերի . . .

Սիրտը թըմփաց, թոյլթափեց:
 Եւ ինչպէս որ որոտընդոտ զախտին կայծակ
 Դու անգիտակ, տրաքուի ու գայ վերայ յանկարծ
 Էսպէս բաղէն որսին վերայ յարձակուած
 Թըռած սրաթև որ գընաց,
 Խեղճ աղանին կայծակնահար
 Ծընկունքն ընկաւ սարսափած:

Դատ, . . . նա կանչեց—յափըշտակիչ աւաղակ,
 Միր կըղջիլ ինձ, ես տերունի պատարագ
 Եւ նոյեան սուրբ տաղանին եմ յիշատակ—
 Բայց բաղէն թէ—ձայնըդ կըտրի,

Պատարագը տերունի
 Տիրջ տանը կուլինի,
 Եւ ոչ թէ էս մարդի վերայ
 Տըրտինկ տըրտինկ կուխաղոյ—
 Ասեց չանկն ու նորա մըսին մէջ շամփրեց,
 Զիւծիւտեց դռնդ դռնդ արաւ կուլ տուեց:

Կապիկի որս.

Պէտքն է ունենալ խելիւր ընթրողական կարողութիւն
 որ կապիկի պէս անխափք ամեն բանի չի նըմանուելը:

Կապիկները որսորդը փռեց տափին վերայ
 ուռկանը և նորա մէջ խաղաց դուրեկման ձևէ:

րով. նա էնպէս վայելուչ կերպով խաղում էր
ուռականի մէջ և էնպէս ուրախ թրչում ու թէք
էր ընկնում նորա միջին՝ որ հեռուից ծառի
վերայ նստոտած կապիկները յափշտակուելով
իրանք էլ ցանկանում էին շատ որսորդին նըմա-
նուել և նորա նման ուռականի մէջ պար բռնել
ու թրչկոտել ուրախութեամբ:

Որսորդը լարեց իւր խաբեական որոգայթի
բոլոր թելերը և ինքը հեռանալով մտաւ ան-
տառի մէջ՝ որ անդեց կարող էր նշմարել իւր
ուռականը: Իսկոյն կապիկները խաբուած վերայ
վազեցին և ընկին ուռականը և հուշկապարիկի
պէս խաղացին նորանում: և թէ կուզ պատա-
տովում գոլորկոտվում էին թելերի հետ, բայց
իրանք անփոյթ այդ մասին, հենց ուրախ ճրդ-
վըղում ծիծաղում էին: Յանկարծ որսորդը
դուրս եկաւ քսակները շալակին և ուռական ըն-
կած բոլոր կապիկներին բռնոտելով դրաւ քսակի
մէջ և բերաննին կապոտեց:

Բանարար ծեր.

Ինչ չափ դատաւիպայորտ կեանքեց, դոնէ և թէ աշխատասեր լ-
նէինք, մեզ արժանի յիշատակ կուենէնայինք աշխարհիս երեսին:

Մին ժիր ծեր մարդ բանարար,
Այգու միջին անգարար

Քրթքրթալի բան կաներ,
Մեղրաճանճից առաւել
Իւր զործի մէջ արի էր:
Միանգամ սա գնաց անտառ.
Եւ դուրս հանեց մի մեծ ծառ,
Տընքալով ծանր ու դժուար
Դըրած ուսին տանում էր,

Այգու միջին որ տընկէր:
Ճանապարհին պատահեց սրտ մի անցորդ,
Աշխոյժ տըղայ քիթը բարձր ու անգործ,
Ծիծաղ ծիծաղ ասեց նորան թէ— ա՛, ծեր,
Ոտըդ հետիք գերեզմանին ես դըրել,
Դու էդ ծառի սըտոյին որ չե՛ս հասնելու,
Իչ իզուր դու ո՛ր ես էդքան չարչարվում,
Ե՛րա չե՛ս ազահ անկըշտում—:

Պատասխանեց ասի քաշելով թէ— ո՛րդի,
Ինձանից յետ հով ողջ է թող, նա ուտի,
Հենց իմ սըրտի հանգըստութիւն սա է որ,
Ես օրեկան մի բան բըռնում շահաւոր,
Ծառեր բերեմ տընկեմ այգիս դարդարեմ,
Լաւ օրինակ և յիշատակ թող անեմ:
Դու լաւութիւն միշտ արա և թող մնայ,
Թէ մարդը չէ, Աստուած էլ է կիմանայ —:

Տոպ,

Ո՛վ բարերար, քու ողորմութիւնը մարդկային ազգի վերայ
տարածելու՝ մեր անտես սպանիլ և անմահի աղքատին:

Մին խուրխուժի տեղ՝ տոպը դեռ նոր կոկոմած,
Գիշերային ցուրտը կը պառ նրա յանկարծ,
Եւ ջղորուած կոթին վերայ կիրաւան.
Հողմերի հետ ճապաղ ճապաղ վընկում էր —,
— Ե՛կ, ասում էր, օրը թէ շուն լուանար,
Եւ արեւի փայլուն լոյսը շողշողէր,
Գուցէ ինձ էլ կենդանութիւն շնորհէր —:

Ինտեղ մօտին բըզզաթևած
Հանածանձը շարապիրտ —
— Հա՛տ չես, ասեց, պարզամիտ,
Երեւակի ի՞նչ շատ փոյթն է:
Թէ քեզ էստեղ ցուրտ տանում է,
Նորա զլուխը խառն է հեքան,
Որ չէ գիտում. դու կա՛ս թէ չէ:
Եթէ քեզ էլ սրնթաց ինձ պէս թե լինէր,
Երշաէիր դէպի անտառ ու դաշտեր,
Արտանէիր դու քո աչքին դէմուգէմ,
Որ արեւի գործը շատ է և վըսեմ:

Բարձրը կաղնիք կաղամախներ կան փրուած,
Հոտով ծաղկունք կանաչ կարմիր ձորձոփած,
Երևն հիմի նորանց թողած
Քեզ վերայ է՞ ծաղեղու:
Առա՛տ ու կոպիտ մի ծաղիկ դու,
Ոչ հոտ ունիս, ոչ ըն՛լի էլ պէտքը չես,
Եւ արեւին գըլուխն իյուր ցաւացնում ես.
Լըռուիր անխօս և չորաց —:

Բայց ողորմած արեւը
Երբ բաց արաւ իւր կայծուկրակ աչքերը,
Խեղճ տոպին էլ չե մոռացած.
Ենոյշ տկնարկ վերան ձրդեց,
Եւ կեանքն իսկոյն նորոգեց:
Ով աշխարհի տիրող հըզգոյ իշխաններ,
Ձեզ օրինակ դուք արեւից վեր առէք.
Ինչպէս որ նա լոյսն հաւասար տարածում է,
Թէ բոյս թէ ծառ անխրտիւր տիփ տաքացնում է,
Ինչպէս էլ դուք մեծերին ու փոքրերին
Համահաւասար պահպանեցէք ձեր աչքին.
Ին ժամանակ ձեր ոռնաձայն մարդկանց համար
Երեւակի լոյսի ծաղման պէս կը բառնար:

Մուկն և աղաւնի,

Լաւութեան փոխարէն լաւութիւն, վատութեան
փոխարէն վատութիւն:

— Հարայ հասէք, ես խեղտուեցի

Մտուած սիրտդ ինձ ողորմի—:

Իսպէս զիլ բարակ

Չայն անօրինակ

Լքսեց աղաւնին,

Ու թրուած դընաց

Տեսաւ գետեղրին

Մի մուկ թոյլթափած,

Որ ջուրի միջին

Հափհափն էր ընկել

Հենիք խեղտովում էր:

— Օտրացիր դու, կայ անխնայ,

Ես կը փրկեմ քեզ Մտուածով—:

Եսեց աղաւնին

Եւ հըսկայաբար

Բըռնած բերանին

Ճառի ճիւղ դալար,

Գոլորեց ջուրը.

Եւ մուկը կամաց

Ճիւղիցն այն բըռնած

Դուրս եկաւ եղբր,

Մահից աղատուած:

Բայց մի անգամ էլ

Ընմեզ աղաւնին

Ուղեց կուտ ուտել

Մօտիկ մարգերին,

Թոռի մէջ յանկարծ

Բըռնուեց ու մընաց,

Ինտեղ էլ մուկը

Վերայ վաղելով

Հասաւ մըկրատեց

Թուրը թոռին,

Փըրկուեց աղաւնին:

Մըջիւն,

Պարծենկոտը՝ պահանջում է որ իւր չնչին կարողու-
թեանը վերայ բոլոր աշխարհը զարմանայ:

Մին յիւր մըրջիւնն անասելի ոյժ ունէր,

Երկու հատիկ բարձրացնում էր միատեղ,

Մին որդ կամ սարդ ճանապարհի պտտահէր՝

Վերայ էր տամ, կըռիւ տային կոտկոտում:

Եւ էս մասին աշխատել էր մեծ անուն:
 Մըրջիւնները դապասանում էին նրան,
 Ինքն էլ լըսում և ուռչում էր ինքն իրան:
 Փըքունց անչափ ամբարտաւան մըրջիւնը,
 Մըրջնոց միջի փառք որսայլ հերիք չէր
 Մըտադըրուեց մարդկերանց էլ գնորմացնել:
 Գընաց հիմի մի մեծ փողոց մարդաշատ,
 Տերեւներից ջոկեց պուաւ նա մի հատ,
 Քաշ էր տալիս, վայր ընկնում կամ վեր կենում,
 Եւ ինքն իրան մեծ ըմբիշ էր համարում:
 Յոյս էլ ունէր թէ ամբոխը հաւաքուած,
 Պիտի նայէր իրան վերայ, զարմացած.
 Բայց ամեն մարդ գնում էր անխօս իւր բանին
 Եւ ոչովի փոյթ չունէր ընտաւ նրա մասին:
 Քաշ քաշորսեց, քաշ քաշորսեց, նեղացաւ:
 Վերջը մարդկանց անաչք անխելք համարած,
 Կորու փոշման թողեց էլ յետ բուն գընաց:

Արծիւ և հաւեր.

Թեթևամտութիւն է և թէ մէկէ փոքրիկ պոկասու-
 թեան համար նորա մեծամեծ արժանաւորութիւն
 ներք օտանալիս անենք:

Արեւ բերրի մին քաղցըր օր արծիւը
 Օղկ գընաց ու կայծակնածին ամբի մօտին

Թաւատարած գնառնելով զուարթագին,
 Եւ էնտեղեց էլ վայր եկած
 Թառի նըստեց զիւղի քաշլիկ պարըսպին:
 Թէպէտ թառն էն թաղաւորի վայել չէր,
 Բայց ո՛վ զիտէ, ծածուկ գուցէ միտք ունէր,
 Վարելի է, պարըսպին նա պատվում էր,
 Կամ թէ մօտիկ չի կար. էնպէս յարմար թառ.
 Ոչ մի բարձր կադնի ծառ,
 Կամ ապառաժ բարձր լեռ,
 Որի վերան արժան տեսնէր նա նըստէր:
 Բայց կուզ փոքր ինչ նըստեց էնտեղ, շուտ էլի
 Տեղափոխեց նըստեց մէկ այլ պարըսպի:
 Էնտեղ հաւեր կային թուփակ պատի մօտ,
 Եւ նորանց մէջ մէկ աքաղաղ պարծենկոտ,
 Սա տեսնելուց ճըղուտդեցին տաշեղով,
 Եւ աքաղաղն զինքը տեղած կանչեց թէ—
 —Ի՞նչ սա մին մեծ հիացք է,
 Ես պարըսպից միւս պարիսպ:
 Եմեն հաւ էլ թըրչում է,
 Եւ արծիւին ի՞նչու մենք
 Պիտի մեր մեծն համարենք,
 Որ հէնց նորա թըրիչքն էլ
 Մեղանից չէ առաւել—:

Լըսեց արծիւն, կրպու սաստիկ ամբիծին,
 Խոժոռուեց շատ ասեց—խելօք աքաղաղ.
 Հաւերի մօտ քեզուքեզ միւր պարծենալ,

Թէ կուգ երբեմն ինձ պատահի քաշանալ,
Բայց դուք երբեք ամբիւրի մօտ բարձրանալ
Ինձ պէս կարող չէք բընա—:

Համբակ և երաժիշտ,

Միայն զօրձիքներով և պարադայներով չէ կարելի հմուտ ա-
րուեստադէտ լինել: Կիւրժ ու կատարեալ մարդ է հարկաւոր:

— Երաժիշտ, երաժիշտ,

Ե՛ս քո քընարը

Քաղցըր է հընչում միշտ:

Հէնց ամեն անգամ

Ե՛րբ ձայն է տալիս,

Շատ դուր է զալիս:

Ես էլ էշիւ ընկի,

Սիրուն, զարդարուն

Քնար շինել տուի,

Արժն ու գըլուխը

Ոսկով զրկել տուի,

Բայց տիպի էլ ունայն

Չայնն է անպիտան:

Եմեն առաւօտ

Կամ րիկնապահին

Երբ սոխակներին]

Չայնն ինձ ցընձալի

Տըրտում է աշխոյժ,

Եւ ես անհանդուրժ

Քընարն իմ ձեռին

Խըփում եմ լարերին,

Ես անօրինակ

Չայներ դըժընդակ

Իմ վերաս հեղում

Սիրտս է խոժողում:

Երաժիշտ, երաժիշտ,

Ե՛ս ցու և վիշտ—:

Ես պէս մի համբակ

Քնարի անտեղեակ

Հէնց միշտ դանգատներ

Տըխրած կըրկնում էր:

Բայց ի պատասխան

Երաժիշտն հըմուտ

Սա ասեց նորան:

— Ենգէտ պատանի,

Քնար ամող մարդը

Շատ հըմուտ պիտի,

Քո լարն ու քնարը

Առդ դուգած ստրբին,

Շէնքով անպակաս

Տեքը շընորբին,

Բայց թէ կալենում

Ձայնն էլ կ'ընթ լինէր,
 Կերթ ու կտտարեալ
 Սկստ ու մաստ պէտքն էր—:

Փիւ և խիկար.

Բարեկարգ ծառայն կամ աշակերտը պէտքն է ու
 'նենայ լսող և գիւրաթ եր բնաւորութիւն:

Փիւը փտուիկ ձաթ ունէր,
 Շատ էլ սրբտուլ սիրում էր,
 Եսեց տանեմ մարդի տամ,
 Գիրք կարդացմունք հասկանայ,
 Ինձ պէս կոպիտ չի մընաց:

Մեր տաւալ նա խիկարին

Տարաւ մօտը իւր որդին,
 Եսեց, խընդրեց աղաւեց—
 —Սէր և Ետունած, ներքե դու,
 Սորան փոքր ինչ ուսում տուր,
 Գըրաճանաչ քիչ լինի,
 Սարք ու բարքը քիչ կակղի,
 Որ մարդամէջ ընդունվի—:
 —Շատ բարի է իմ աչքին,
 Պատասխանեց խիկարը,

Բայց կարդացող երեխին
 Եռաջին մեծ պարտքն է որ
 Սարկետի մօտ ծառնկ չոքի,
 Նորա ձեռքը համբուրի,
 Իեր այլմ տեսնեմ քո որդին
 Լըսում է ինձ կամ արդեօք
 Նըստում է նա ծընկաչոք—:

Յետոյ փիւը մէջ բերին,
 Ինչքան սաստիկ զօր արին,
 Ոտքը մէջքը ոչ ընկճեց,
 Ոչ էլ խօսքի հնազանդուեց:
 Խիկարն յետոյ հօրն ասեց—
 —Ես քո որդին տաւալ
 Տան պահապան կըսողէր,
 Որ միշտ կանգուն ոտքի վերան
 Հըսկէր անխոնջ տան դրռան,
 Թէ չէ կրօնքի կարդացմունքի
 Եմենէին շընորհը չունի:

Ծաղումն լուսնի.

(Երգ)

Շարժ եկաւ շարժուեց դետինք
 Շախչընկաց երկնից կամար,
 Ծովը ծընկունքն ընկաւ:

Ծոր տուաւ ծաւալ գընաց:
Մռած պատեց երկրիս երես
Ծուխ մուխ մըլլաց երկինքն ի վեր,
Ծուխիցը վաղեց մանուկ
Ծովային ծընունդ ծովիս:
Ունքեր ունի լուսնի կամար,
Ծովակ աչքեր բոլորակ:
Ըրծաթի գանգուր ծամեր,
Լոյս երես երկնից կանթեղ:
Մըշուղ գիշեր մըթնաշաղ,
Ման եմ գալիս ձայն տալիս,
Ո՛ւր ես հոգեակ սիրուն,
Լուսինեակ իմ հրեշտակ:

Եղուէս խաղողի պատահած.

Տկարին երբոր կարողութիւնը չի յաղթեց անձարու
սուտ սուտ պատրուակներ կըհնարի:

Քաղցած փորով մտաւ այդին մին աղուէս,
Տեսաւ էստեղ լաւ կարմրուած լալի պէս
Ճորձփձորձփ խաղողկախկախ ճառաքած,
Մընաց հենց լուռ աչքը վերեւ սևեռած:
Կեռիքները մազ էր մանուկ աղուէսին,
Բայց ի՞նչ անես, ճիթերը շատ բարձր էին,

Եմենէին հընար չունէր վեր լինել,
Խաղողիցը փոքր ինչ քաշել և ուտել,
Եւ իրան էլ ամբիճին շատ կըպչում էր,
Որեկից տըկարութիւն վիզ առնել:
Ելլ անձարու պատճառ բըռնեց տսելով
— Տեսքով թէ կուղ փայլուն ին,
Բայց դեռ խտակ հասած չին,
Յիմար պիտի սրան ուտողը,
Կեռիքները խկոյն կառնին—:

Եղն և ճրգնաւոր.

Ո՛վ բարերար, զո երտխաբըդ հաւասար տարածիր մարդ-
կերանց վերայ առանց խորի դնելու աղքատ կանց:

Եղնին մանրիկ երեսէքը շուտ մեռին,
Մընաց ծիծերն կաթով լըցուած շուարուած,
Բայց սա գըտաւ դայլի ջուտեր խիստ քաղցած,
Եւ մայրական գութից շարժուած ըսկըսեց—
Կաթ տուաւ սրանց կերակրեց:

Մին ճրգնաւոր այս եղնին հետ բարեկամ
Ջարմանալով հարցմունք արաւ մի անգամ,
— Ի՞նչու Եղնիկ պիտի դայլի ջուտ էգպէս,
Դու թո կաթով մեծացնեց:

Մի թէ ինքը չես հասկանում որ դորանք
Մեզ համար մեծ պատիւ են և տառապանք—

Եղբւր նորան պատասխանեց,
— Քըշմարիտ էք դուք հրամայում,
Բայց ես էդպէս չեմ մըտածում:
Եւ իմ կամքըս սա է որ—
Ես մայրական պարտք կատարեմ,
Ենամայր ջուտեր անսցանեմ:
Թէ չէ դայլը չար գազան է,
Թող որ նորան Եստուած պատժէ—

Եդուա,

Կայ հաստատ քո ընդանեաց մէջ և քո հայրենիքում, յիմարե-
ւադատանդիւ շըրջմովիւ զըլխակօր և դատարի կըմնայ:

Յիմարուեց ագռաւը, նայեց ու տեսաւ որ
սիրամարդները գոյնդգոյն և հրապուրիչ փե-
տուրներ ունին, ինքն էլ ցանկացաւ էն տե-
սակ գեղեցիկ փետուրներ ունենալ, որ թէ սի-
րամարդների շարք կընկնէր, և թէ առաւան-
քը իրա վերայ զարմացած կըմնային: Եւյ մա-
սին ճարեց նա սիրուն սիրամարդի փետուրներ,
բոլորպատ նորանցով գողցեց ու վարդարեց և

զնայ մոտա սիրամարդների խրամէն ինքն ինքն
պէս կարող էր անարգիտութեամբ համարուիլ
չէր ինքնամարդների հետ: Եւ յայնպէս էն
տեղ, կոտկոտեցին իսկոյն և արդար նորա շինովի
և իսկական փետուրները քանգելով մերկանաւա-
ռ խայտառակ դուրս քցեցին իրանց միջից:
Յետոյ կոր ու փոշման զնայ նա ինքն աղբակից
սղաւանքի մէջ նորանք էլ տեսնելով նորան
էնպէս մերկանդամ ու անարդաւած խոփովեցին
փրան և չի ընդունեցին: Մնաց ջուրամբ
մոյար ցնամպածը, յանկամտով սիրամարդների
հետ հաւաստիութիւն հաստալէ անդամների մէջ
էլ անընդունելի մնաց: Եւ ինչ որ էր պատգամ
նորա ինչ որ էր մարդ ինչ որ էր մարդ ինչ որ էր

Փիլ և շնիկ,

Մնախաւը պարծանք է համարում իրն համար
մեծամեծ մարդկանց վերայ չարախօսելը:

Սին զօրեղ փիլ բռնած մանայնում էին
ճանապարհին մեծ բաղմութիւն էլ հաւաքուած
զարմանքով նայուէին ինքն փիլին, յայնպէս
մէկ մութ անկիւնից պուրս պարծաւ մէկ սփռե-
րիկ շնիկ վերայ վազեց նորա վերանց չհաւան-
էր զայրացած վնքը կատարեց ինչ որ էր ինչ որ էր

էն ահեղ փիլին վախցնել էր Ակամենումն։ Եւ իսկ ինչեւայ փոքրիկ շնիկ, ինչո՞ւ որ թող իջուր էր պէս խաչառակումն ես, մի՞թէ կարող ես հաւասարունել մեծ փիլին հետ. դու ահա շնչասպառ խոր խռացումն ես, բայց նա ամենեւին անփոյթ քո մասին հանդարտ իւր ուղին է գնում։ Եւ իսկ մենք մենք ինչո՞ւ որ խաչէս խօսեց. և նախատեց փորձառու և ծանրաբարոյ մեծ շունը՝ որ կանգնած էր նորա մօտին, բայց շնիկը պատասխանեց. — Զէ թէ ես հաշում եմ այն մասին՝ որ փիլին վախացնեմ, քչլ անուն չաշխատեմ. հասարակութիւնը դոնէ պիտի անէ ինձ համար։ տե՛ս, տե՛ս, ի՞նչքան քաջ է շնիկը՝ որ հաշում է այն մեծ փիլին վերայ։

Կադրինակեր խոզ,

Ո՛ր ապերախ, փոխանակ քո բարեբարեցե՛շտը հեղաշու՛նե՛լու: Կ'են՝ նորա՛ կենանքն՝ որովհե՛տհնր եմ լաղում:

Եւ ապառա՛յ քո մեղքն՝ մեղքդ՝ եմ անձնապատճա՛րում:

Եւ ապա՛ խողը՛ կաղնի՛ ծառին՝ ներքե՛ս՝ կազման յայ՛ն:

Ի՛նքաւ՛ կաղնի՛ս՝ կուշտ ուռաւ՛ ինձ մէջն: Ել մե՛ն ինձ:

Ի՛նչ է՛՛հէնց՝ նոյն՝ ծառի՛ ներքե՛ս՝ լայն՛ թափ՛ ինձ:

Ե՛րկունեց՛ հանգիստ՝ քուն է՛լա՛, նապաստը՛ ինձ:

Եւ երբ քնիցէ իր թնացանի. առ Յաւայ հղլտ ընդ
Օտախարմատի քանդանդորիւ ըսկըպէ այնչ

—Անշնորհակալ Վաղդուկը բայց — Երկու ԿԿ ըմ

Ծառք վերից ճրսնչացիւմ մտնւմ ցլածից՝

— Ի՞նչ բանի, ես հպարտնակերից հեռից հեռ,

• *Ես եմ Կեանքս, ես ուզում փայլաճարնել:*

—(b) Not for use in the field—

— 108 —

Խոսողի անունը, պաշտոնը, հասցեն, օգնականը և թիվը

Ինդակալեն, Վերքրեն, Կոմիտասի ուղաց.

Օտարերն իսկ ինձ պէտքը չեն: Իմ զգո՞ւմ:

Պատասխանեց կաշնի ծառը,

—Այնքան խոշոր ունի, որ փոքրին ըստ ճիշդութեան

Տես որ ես եմ կաղնի ծառ. արմուկատու,

Լա ող չ իննեմ, Էլ ինն կադին, կոլտուս ող —

የሰነዱ ቅጂ ላይ የሚገኝ የፍርድ ደብዳቤ ለጥያቄው ምላሽ ሲያውጣ፡

, 2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-2618-2619-2620-2621-2622-2623-2624-2625-2626-2627-2628-2629-2630-2631-2632-2633-2634-2635-2636-2637-2638-2639-2640-2641-2642-2643-2644-2645-2646-2647-2648-2649-2650-2651-2652-2653-2654-2655-2656-2657-2658-2659-2660-2661-2662-2663-2664-2665-2666-2667-2668-2669-2670-2671-2672-2673-2674-2675-2676-2677-2678-2679-2680-2681-2682-2683-2684-2685-2686-2687-2688-2689-2690-2691-2692-2693-2694-2695-2696-2697-2698-2699-2700-2701-2702-2703-2704-2705-2706-2707-2708-2709-2710-2711-2712-2713-2714-2715-2716-2717-2718-2719-2720-2721-2722-2723-2724-2725-2726-2727-2728-2729-2730-2731-2732-2733-2734-2735-2736-2737-2738-2739-2740-2741-2742-2743-2744-2745-2746-2747-2748-2749-2750-2751-2752-2753-2754-2755-2756-2757-2758-2759-2760-2761-2762-2763-2764-2765-2766-2767-2768-2769-2770-2771-2772-2773-2774-2775-2776-2777-2778-2779-2780-2781-2782-2783-2784-2785-2786-2787-2788-2789-2790-2791-2792-2793-2794-2795-2796-2797-2798-2799-2800-2801-2802-2803-2804-2805-2806-2807-2808-2809-2810-2811-2812-2813-2814-2815-2816-2817-281

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳԵՂԱՅԻՆ ԴԱՏԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿՈՄԻՏԵ

... ..

Ջանադան դասակարգի մարդիկը եղբւր չբռնակարհամարեն:

ԸՊՈՐՏԻՔԵԱՆՍՄՆԿԱՄՆԿԱԿԱՆՀՐԱԺԵՂՈՂԱՅԻՆ ԵՎ ԶԱՆԳԻՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

[illegible]

Քաղաքացիք գիւղացւոց հետ քէն՝ ընկին,

Եւ երբ քաղաք ներս էր մտնում գիւղացիին,

Տիկ էլ Թոքուհ մոտուհ էին: Գնայի Երուսաղիմ:

— Դժուար աստիճանով աստիճան էին անցնում։ —

Isen, Gubhakar, Akhoy, Sanyal, and others of the Sanyal family.

1-12 111-1 1-2 1-3 1-4 1-5 1-6 1-7 1-8 1-9 1-10 1-11 1-12 1-13 1-14 1-15 1-16 1-17 1-18 1-19 1-20 1-21 1-22 1-23 1-24 1-25 1-26 1-27 1-28 1-29 1-30 1-31 1-32 1-33 1-34 1-35 1-36 1-37 1-38 1-39 1-40 1-41 1-42 1-43 1-44 1-45 1-46 1-47 1-48 1-49 1-50 1-51 1-52 1-53 1-54 1-55 1-56 1-57 1-58 1-59 1-60 1-61 1-62 1-63 1-64 1-65 1-66 1-67 1-68 1-69 1-70 1-71 1-72 1-73 1-74 1-75 1-76 1-77 1-78 1-79 1-80 1-81 1-82 1-83 1-84 1-85 1-86 1-87 1-88 1-89 1-90 1-91 1-92 1-93 1-94 1-95 1-96 1-97 1-98 1-99 1-100 1-101 1-102 1-103 1-104 1-105 1-106 1-107 1-108 1-109 1-110 1-111 1-112 1-113 1-114 1-115 1-116 1-117 1-118 1-119 1-120 1-121 1-122 1-123 1-124 1-125 1-126 1-127 1-128 1-129 1-130 1-131 1-132 1-133 1-134 1-135 1-136 1-137 1-138 1-139 1-140 1-141 1-142 1-143 1-144 1-145 1-146 1-147 1-148 1-149 1-150 1-151 1-152 1-153 1-154 1-155 1-156 1-157 1-158 1-159 1-160 1-161 1-162 1-163 1-164 1-165 1-166 1-167 1-168 1-169 1-170 1-171 1-172 1-173 1-174 1-175 1-176 1-177 1-178 1-179 1-180 1-181 1-182 1-183 1-184 1-185 1-186 1-187 1-188 1-189 1-190 1-191 1-192 1-193 1-194 1-195 1-196 1-197 1-198 1-199 1-200 1-201 1-202 1-203 1-204 1-205 1-206 1-207 1-208 1-209 1-210 1-211 1-212 1-213 1-214 1-215 1-216 1-217 1-218 1-219 1-220 1-221 1-222 1-223 1-224 1-225 1-226 1-227 1-228 1-229 1-230 1-231 1-232 1-233 1-234 1-235 1-236 1-237 1-238 1-239 1-240 1-241 1-242 1-243 1-244 1-245 1-246 1-247 1-248 1-249 1-250 1-251 1-252 1-253 1-254 1-255 1-256 1-257 1-258 1-259 1-260 1-261 1-262 1-263 1-264 1-265 1-266 1-267 1-268 1-269 1-270 1-271 1-272 1-273 1-274 1-275 1-276 1-277 1-278 1-279 1-280 1-281 1-282 1-283 1-284 1-285 1-286 1-287 1-288 1-289 1-290 1-291 1-292 1-293 1-294 1-295 1-296 1-297 1-298 1-299 1-300 1-301 1-302 1-303 1-304 1-305 1-306 1-307 1-308 1-309 1-310 1-311 1-312 1-313 1-314 1-315 1-316 1-317 1-318 1-319 1-320 1-321 1-322 1-323 1-324 1-325 1-326 1-327 1-328 1-329 1-330 1-331 1-332 1-333 1-334 1-335 1-336 1-337 1-338 1-339 1-340 1-341 1-342 1-343 1-344 1-345 1-346 1-347 1-348 1-349 1-350 1-351 1-352 1-353 1-354 1-355 1-356 1-357 1-358 1-359 1-360 1-361 1-362 1-363 1-364 1-365 1-366 1-367 1-368 1-369 1-370 1-371 1-372 1-373 1-374 1-375 1-376 1-377 1-378 1-379 1-380 1-381 1-382 1-383 1-384 1-385 1-386 1-387 1-388 1-389 1-390 1-391 1-392 1-393 1-394 1-395 1-396 1-397 1-398 1-399 1-400 1-401 1-402 1-403 1-404 1-405 1-406 1-407 1-408 1-409 1-410 1-411 1-412 1-413 1-414 1-415 1-416 1-417 1-418 1-419 1-420 1-421 1-422 1-423 1-424 1-425 1-426 1-427 1-428 1-429 1-430 1-431 1-432 1-433 1-434 1-435 1-436 1-437 1-438 1-439 1-440 1-441 1-442 1-443 1-444 1-445 1-446 1-447 1-448 1-449 1-450 1-451 1-452 1-453 1-454 1-455 1-456 1-457 1-458 1-459 1-460 1-461 1-462 1-463 1-464 1-465 1-466 1-467 1-468 1-469 1-470 1-471 1-472 1-473 1-474 1-475 1-476 1-477 1-478 1-479 1-480 1-481 1-482 1-483 1-484 1-485 1-486 1-487 1-488 1-489 1-490 1-491 1-492 1-493 1-494 1-495 1-496 1-497 1-498 1-499 1-500 1-501 1-502 1-503 1-504 1-505 1-506 1-507 1-508 1-509 1-510 1-511 1-512 1-513 1-514 1-515 1-516 1-517 1-518 1-519 1-520 1-521 1-522 1-523 1-524 1-525 1-526 1-527 1-528 1-529 1-530 1-531 1-532 1-533 1-534 1-535 1-536 1-537 1-538 1-539 1-540 1-541 1-542 1-543 1-544 1-545 1-546 1-547 1-548 1-549 1-550 1-551 1-552 1-553 1-554 1-555 1-556 1-557 1-558 1-559 1-560 1-561 1-562 1-563 1-564 1-565 1-566 1-567 1-568 1-569 1-570 1-571 1-572 1-573 1-574 1-575 1-576 1-577 1-578 1-579 1-580 1-581 1-582 1-583 1-584 1-585 1-586 1-587 1-588 1-589 1-590 1-591 1-592 1-593 1-594 1-595 1-596 1-597 1-598 1-599 1-600 1-601 1-602 1-603 1-604 1-605 1-606 1-607 1-608 1-609 1-610 1-611 1-612 1-613 1-614 1-615 1-616 1-617 1-618 1-619 1-620 1-621 1-622 1-623 1-624 1-625 1-626 1-627 1-628 1-629 1-630 1-631 1-632 1-633 1-634 1-635 1-636 1-637 1-638 1-639 1-640 1-641 1-642 1-643 1-644 1-645 1-646 1-647 1-648 1-649 1-650 1-651 1-652 1-653 1-654 1-655 1-656 1-657 1-658 1-659 1-660 1-661 1-662 1-663 1-664 1-665 1-666 1-667 1-668 1-669 1-670 1-671 1-672 1-673 1-674 1-675 1-676 1-677 1-678 1-679 1-680 1-681 1-682 1-683 1-684 1-685 1-686 1-687 1-688 1-689 1-690 1-691 1-692 1-693 1-694 1-695 1-696 1-697 1-698 1-699 1

Այրի կացած ու մեծացած վայրենի,
Չե՞ր վարք ու բարք կոչո ու կոպիտ անառի,
Ե՞րբ պիտի պա՛, դուք մարդ դառնաք,
Ե՛րբորք կանոն կա՛րդ ըստանաք—:

Գիշականը պատասխանեց,

— Կանանիք էք, դուք կանանիք, քաղաքայիք,
Գիշեր ցերեկ տուն ընկած էք ինչպէս մոյիք,
Ոչ անդ ունիք, ոչ ղէնք ունիք, ոչ ձի նըստել,
Եւ քաջութեամբ երբէք մի գործ չէք կատարել,
Մենք ո՛չ կուգնք, ո՛չ ձեր փափուկեցքն ու կացքը
Ոչ էլ իղձոտ ձեր մըլմունջն ու հառաչանքը—:
Սորանց վէճը իրար ընդդէմ երկարացաւ,
Ըռաջ միմեանց երես իվեր ժանդ ժանդ արին,
Յետոյ կըռխւ եւ խայտառակ տուր թաղ արին,
Եւ միմեանց հետ խէթ ու խըռով եւ իղձոտուած,
Երեսպարան տուն գընացին ունքակախած,
Ոչ գիւղացիք հաց կամ պաշար բերին քաղաք,
Ոչ քաղքըցիք տուին նորանց հագուստ կամ սարք,
Նորանք մնացին տիպ մերկացած,
Սորանք անկեր և առանց հաց.
Եւ ե՞րբ տիփնանք նեղուարվեցին,
Ու խաղաղուեց դու քիթերնին,
Յետոյ իրար հետ հաշտուեցին,
Հասկացին ուր,
Եւ մեն մարդ էլ իրա տեղում պետքական է,

Եւ ընկերին ոչ որ չպիտի արհամարհէ:

Մանուշակ և շուշան,

Մարդդ ճանաչիր և տեղդ հասկաց. մեծ յիմարութիւն
է, եթէ քեզ անհաւասար ընկերի կետ ոտը ձրգեստ

— Մանուշակ, մանուշակ,

Շատիկ անուշակ

Բացուել ես զուարթ,

Դու գարունը ըստն դարդ.

Կանաչ լուսնաձև

Թուփերի միջեց

Բողբոջ ես տուել,

Եւ իշակ ցընցուղներ,

Ինչպէս որ կապոյտ

Երկնի մէջ պոյտ, պոյտ

Սառնալուսն աստղեր:

Շատ ունիս ետքիդ,

Շաւ ծալ ու գողիկ,

Եւ քո երեսիդ

Սպիտակ դեղնորակ

Կետեր կան ոսկիք:—

— Մանուշակ մանուշակ,

Եւ զայն անուշակիս զո մեկսինց ալ

Կարօտ է քո տեսքին

Շուշան թաղուհին,

Եւ թանկ է որ կընդ տանա

Թաղաւորի պէս

Զայլանց թաղուհուն

մեկ կողմէն ծաղկաւոր իրեն մոզշարուն բոցով

տակցն զիւրաւանց ուղղապէս բնութեան բնական

Բարեկամանաս,

Եղջիկ առնես, տասն իմ

Դու քան ինչ շուշան

Պայծառ պատուածան

Ինչ պիտի եղպես

Մընաս կուէ հեկած

Եւ ամանեկրես

Եւ դուրս եկ երես

Եւ ամանեկրես

Իսպէս էին ապուստոսէ կրկնում մանուշակի
չորս կողմով բոլորապատուած շողորթ թոյսերը,
մինչև որ համոզեցին մանուշակին և նա մոռա-
ցած իւր ցածր պատկանքը պատարագէկին խնա-
մեկօս ուղարկեց թաղուհի շուշանին մօտ, այս-
պիսի խօսքերով—

— Հետիք ես ու դու յոյսով ալ

Հովտաց դաշտերու թաղամբէ թաղալով

Ժառանդուած միջին լեզվաւ մօտ զեկով

Շողորդապուստ երես, տանն թաղ տան

Ինչպէս երկնից մէջ մի

Լուսնակի արեգակ, սպռ

Կամ թէ մարդկանց մէջ

Թաղուհի միակողմէն

Եւ թանկաւորեցաւ նա

Երծան է իմ մենք

Միտեղ սէրաններ

Բարեկամանանք

Եղջիկ առնես

Կամ էն է որ կընդ տանա

Եղջիկ առնա առ դու

Կամ թէ կուգես դուստր

Եղջիկ առնես

Շուշանը մտեց

Եւ ամանեկրես

Եւ դուրս եկ երես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Եւ ամանեկրես

Մին աչքքս բացեմ,
Չորս կողմիս նայեմ,
Որ յետոյ կամ ես
Եղջիկըդ առնեմ,
Կամ աղջիկ տամ քեզ—:

Թագուհի Շուշանին այս տեսակ շողում-
քուր խօսքերից պատատուկը յոյս առած՝ ու-
րախ ու զուարթ յետ գնաց մանուշակին մօտ
և պատմեց նորա յուսակից խօսքերը, բայց մին-
չև շուշանի բացուիլը, մինչև թաղն իւր սաղ-
ցնելն ու զարդարուիլը մանուշակը թառամեց.
Եւ յետոյ երբ որ շուշանը բաց էր արել իւր վառ-
վառն աչքունքը նայեց չորսուրդոր ու տեսաւ
որ իւր բարեկամ, մանուշակը տրդէն ջրորուել
ու գեղնագունեւ էր իւր կոկին վերայ:

Երկու անցորդ,

Երբոր վայելիվերայ մարդիկ քեզ վերայ վայրահալում իւն ա-
նեն, դուանց կաց խոհմութեամբ, և նորանց միւր ետքից ընկնել:

Երկու անցորդ զիւզի մօտով
Ենցնում էին խօսելով,
Տեսին ահա, մին մեծ շուն,

Հաչոց էր տամ մօտենում,
Չայնն ընկերոնց հասացնում:
Յանկարծ գիւղից շուներ թափուեց,
Երեք կողմից սորանց պատեց,
Մէկ ընկերը վախենալով՝
Վարի փայտի վերայ վաղեց,
Միւս ընկերը պահպանելով,
— Իսկի պէտք է, նրան ասեց,
Պու շուներին ճանաչում չես,
Ինչքան որ զրանց ետքից ընկնես,
Եւ աւելի կը կատաղեն,
Եւրի գլխանք, դու զեռ խամ ես—:
Եւ իսկ էլ որ փոքր առ փոքր սրանք հեռացին,
Շուներն էլ հէնց կամաց կամաց տիփ սըստուեցին
Եւ ոչ ոքի չի վնասեցին:

[Երգ]

Պարունքուն առաւուս,

[Կրճատած]

Կամաց կամաց տափերից
Ս եր է քաղվում մութն հետիւր,
Եւ էս խաւար գիշերում
Մարդիս սիրան է սեանում,

Քընաթաթանիս և տըխրերես,
Եւ տապտապում են յուսալից,
Կենդանատուն լոյս բաշխողից,
Կենաց շնորհ նըշջլ առնել,
Յընծալ խալալ և հըրճուողեր:
Ով սուրբ ուշիցս, սուրբ առաւօտ,
Դու մեր գործքը աջողես,
Եւ այս կեանքում փըշոտ ցաւոտ,
Դու մեզ պահես պարզերես:

Տիեզերքը ցաւի նըստած
Շընընդական կընոջ նըման
Սատաղ մանուկ արեգական
Ճըգնաժամն է քաշում են տիփ,
Ինուժիւնն ամեն լարուեց ուժգին
Քարշեց աղեղն իւր երկնային,
Եւ արձակեց փայլակն հըզօր,
Շաղկեց արեւն ամենազօր:

Եհա տեղաց լերանց վերայ
Կայծուկողո՞ւն անթիւ նետեր,
Երաշեսի զօրքիցն աւել
Եւ բարձրաբերձ սարերը մեր
Թէ Սափսը և թէ Կովկաս
Զահեր վառած ծիծաղերես,
Եյս նորածին թագաւորին
Սպասուորում են առաջքին:
Սա թագաւոր տիեզերաց,
Սա մեր փրկիչ և առիթ կենաց,

Եհա երկնի սաւերեսով
Կայծուկըրակ զուրս թափելով,
Հողլլում է արշաւատյր,
Ինչպէս մեծ աստղ անանակուռ
Որ այրում է և փայլիւլում
Կապուտազգեստ կոյսի կուրծքում,
Ով սուրբ ուշիցս, սուրբ առաւօտ,
Դու մեր գործքը աջողես,
Եւ կենսատու լոյսն արեւին
Թող կեանք բաշխէ աշխարհին:

Վայրի այծեր,

Ինչքան էլ վատ, էլեք ընդանկը նորանք էլե
օտարից առաւել քեզ հաւատարիմ կը մնան:

Եղբատ հովիւ դուաւ վայրի շատ այծեր,
Ուրախացած ու թիւ տուած թըրչում եր.
Ըստուածանից շնորհակալ եմ ասում էր,
Որ ինձ տուաւ էսպէս սիրուն շուխ այծեր,
Իմ բերանից իմ այծերից կըկըտրեմ,
Ձըմեռս առատ պիտի սորանց կերակրեմ,
Եյս այծերից պիտի ընտիր հօտ կազմեմ:
Եսեց նորանց բունեց այծին տարաւ տունս,
Գիշեր ցերեկ միշտ անդադար պահպանում,

Եւ ապուռը նորանց էր շատ ունեցնում:
Իւր այծերին մէկ էր տալիս,
Բայց երկպատիկ նորանց առաջն էր ածում
Պահպանեց շատ ճրմեռնահաս լաւ արաւ,
Եւ երբ պայծառ դարնուն օրեր լուսացաւ,
Տարաւ կանաչ գոգիկ մարգեր իւր այծեր,
Ու բաց թողեց ազատ արձակ արածեր:
Բայց վայրիքը հէնց որ արձակ դաշտ տեսին
Սաղվազելով դէպի լեռներ դիմեցին:
Հովիւն էստեղ մընաց մոլոր շուարուած
Եւ իւր քաշած վաստակին շատ ախտասաց:

Հովիւ անմեղ սիրելի,

Լաւն էն չէր քո ընտանի

Կերակրէիր այծերըդ,

Բան ինչ բոլոր պաշարըդ:

Ուտացըրիր վայրենեաց

Իզուր ինչպէս կորցրած:

Եւ ի՞նչ անարար անարար անարար:

Սրտացաւ արդուէս, անարար անարար:

Եւ ի՞նչ անարար անարար անարար:

Եւ ի՞նչ անարար անարար անարար:

Կեղծաւոր աւագակներ, դուք ինքներդ սարսափելի եղեգնա-
գործ, ուրիշներ զիսին մանր ու բարակ բարոյներ էք կարդում:

Գարունքօր էր, որ մի որսորդ արմաւորի
Խրվեց սպանեց աղաւթներ մէկ մանրիկ:

Յաւը միայն մեկ ածք չէր, սպանում չէր
Երեք ձուռ էլ ետքին ունէր, խաղաւ սպան
Պիտի մնային որք անախտօք բոժեւած սպան
Տկուռ ձուտեր դէռ գունդա միս, զո՞ւր քանակ
Քաղցեւ ծարաւ քաշելիս բոց խոզերն ած
Ղըշում էին վըշտալի, զո՞ւր քանակ
Իրանց մայրը վայ տալիս: Եւ ի՞նչ անարար:

Սորանց համար հոտ վեր առած մէկ անդուէս,
Եկաւ նրստեց ծառի հանդէս արևսրերէկ,
Եւ անցուդարձ անող թռչնոց ասում էր:
— Գուժ արէք ո՞վ թըռչուններ,
Չէք տեսնում որ խեղճ ձուտեր, խոզ,
Մընացել են որք անախտօք բոժեւած:
Մէկ մէկ հատիկ գոնէ բերէք,
Փետուրներով վայր ծածկեցէք,
Մահից գոնէ փրկեցէք:

Արկու եղբայր, ի՞նչ կլինէր փետուրով
Սորանց փոքր ինչ վայր ծածկէիր զըթալով:
Եւ դու արտոյոյ, քան ինչ իզուր թռչնաբուս:
Գըլխակունծի շուռ ես գալիս ու խաղում,
Լաւն էն չէր որ, դաշտեր անդեր ման գայիր,
Եւ կեր ու կուտ սորանց համար, բերէիր,
Եւ դու առարակ ձուտերդ ահա հասելին,
Իրանց կուտը իրանք ձարել կարող են,
Եւ ի՞նչ կլինէր, քո բունից փութիւթ թըռչներ,

Որք ջուտերիս վերայ գայիր նրատէիր
Եւ դու տղան քաղցրաձայն
Որ քո ձայնիդ դերուած են պղղք ամենայն,
Սորանց բունը շաղահարում հրդիկն հետ
Դու երգերով օրօր կանչիր հետ ու հետ
Ելուէսն էսպէս յորդորելիս,
Տեսաւ հետիք ձուտերն յանկարծ,
Անկեր անկուտ և քաղցած,
Այլ թափուէցին ծառից ցած,
Եւ աղուէսը սրբառացաւ
Քարողներն իւր մոռացաւ
Վերայ վաղեց ձուտերին,
Իրանց անգութ կուտ տուաւ:

Հունների բարեկամութիւն,

Անհաստատ բարեկամները որեւից փորձի անձնական
օգնի համար իբրեւ կեն կը թշնամանան:

Երկու շուն տան տիրոջ արեհայեաց պու-
տուհանի առաջին նստած գրոյց էին նալիս,
խօսքը հասաւ բարեկամութեան և սէրի վերայ,
նորանցից թոփեկը ասեց.

— Եշխարհումս սրտակից բարեկամից ա-

ւելի չկայ. թանգագին բան, լինելով քաղցր է
որ մեկամեկու օգնում են միմեանց ուսումնարեւ
քնում են, մեկամեկու աչքամիջի նայելով ուրա-
խանում կամ տխրում են, հոգի են նալիս իրե-
րու համար, և ընկերին ուրախ տեսնելուց քն-
րեկամի սիրտն էլ փառաւորվում է, քննելով
հիմիկ ես և դու, եթէ հաստատ բարեկամն
թիւն անենք, համարիր թէ ամենաերջանիկ
կեանք կրկայելենք աշխարհի երեսին:

— Ոչ մարիտ էք հրամայում, ընկերը
պատասխանեց, իմ էլ սրբոյս փուշ է դառել
և ցատում եմ շատ, որ մեք մէկ քաղցր շուն
գոյով, ամենայն օր մեկամեկու հետ կովում և
բծծվում ենք, փառք Եստուծոյ մեկ փորը կուշա
և տեղերնիս ընդարձակ լինու պիտի մեք
միշտ խելթուխուով և իրարից անբաւական
նանք:

— Ուրեմն մեք երկուսս էլ մեկ և կամ եր-
կու թոփեկը կրկնեց, քաղցր բաժնակցութե-
ք սիրուն թափեկը և ընկանք մեք որ
այսուհետեւ հաշտ և բարեկամ միմեք ըմբիս
և մի Երբեք միմեք սիրելի համարեցին
— պատասխանեց ընկերը, և իւր օր փառք
հետ թափե թափե բռնած և կուտ կուտ քն-
կած թեք էին անուրի և զմեզ լիցն յանկարծ

պատուհանից մէկ բանի ոսկրի կոտորանք դուրս
չգեցին, էտեղ մեր սիրահար շունկերը իրանց
սուրբ ուխտը մոռանալով՝ վերայ վազեցին ու-
կորների վերան, իրարից խըլում էին և չարա-
չար կըռվում և քրծծվում, տրդայքն հաղիւ
հաղ հասին և ջուր թափելով դժուարու-
թեամբ որ իրարից բաժանեցին:

Ընդանի հաւ.

Նոտանգամ չհասկանալով բարեպաշտե բարեպաշտեք եղբւր
հորս ընդդէմ գանգաւում և աղաղակ ենք բարձրացնում:

Հաւերը միշտ լնու թիւն ունեն առաւել
Յնկերի և աղբերի մէջ ներս մըտնել
Քրթով անել քայքայել:

Իս պատճառու մին անհանգիստ չար հաւի
Ոտքիցը մեծ գողորակ էր կախ էլել:

Տոնքորն քայտվեալիցն հաղիւ քաշում էր:

Ս. աղեց հաւին իրոտել ցնկել ու բոկել:

Մայրսնա լըկտի երեւոյթն ուրիշ պիտի չըլծըվայ,
Իրան ինչպէս երկրի մէջնոյ չարութեամբ:

Ինչպէս մայրն էլ մայրիկ աղիւսած հաւերին
հայտնաբերակ ճեղք որ կըպար աղիւսելու, ճար

Եմենքեան թըռին երկինք, վեր ելին.
— Ե՛ լըկտի հաւ, միւսերն յետոյ հարցրին,
Ի՞նչ դու էդպէս, գարհուրելի ճըջեցիր,
Եւ մեր մէջ էլ մեծ վըրդովուք քըջեցիր.
Կա վատութիւն իսո՞ չէր տեսում,
Ոտքիդ ցնկն էր քո պոկում:
— Հէնց գիտեմ թէ, պատասխանեց կարմրելով,
Ի՞նչուում է ինձ, շինակ շամփուր ներս քաշում
Կայծ կայծ կրակի վերայ կաշնում խորովում:

Գործն է՝ եղն.

Ո՛վ աղբախ հպարտ, դու քեզանից զօրածել վերայնանձու-
կով ուզում ես ինչո՞յց... քո նախահէ գաւառուկեամբ դու
միայն կընեստես:

Երօտատեղ գործը եղին պատահեց,
Կախանձուկով ուզեց գրանել մէկ հընար,
Մեծանալ ու դառնալ նորած հաւանար,
Օրարաւ շատ, շունչը փորը իւր քըջեց,
Փըչուեց ուռաւ տըրեղունց.
Թէ առաջ էր ձուի չափ,
Հիմի դառաւ դանձի չափ,
— Եղբայր տեսց, ընկերին,
Տես հասել եմ ես եղին—:

— Զէ, նա ասեց, դեռ ո՛րք ես —
 — Կայ էլ լաշիք տամ, հիմի ի՞նչպէս —
 — Զէ, դեռ ռաբին չափ էլ չես —
 — Իս անգամ տե՛ս մեծացի՛ր —
 — Նոյնն ես եղբայր, չէ էլ —

Ինչքան ասեց ընկերը,
 Նա էլ աւել վէճ արաւ,
 Եւ էնքան պինդ ճղգեց զինքը,
 Որ տըրաքուեց փուլ կկաւ։

Գառնը անմեղ.

Անգիւղ չաքճ ուսմանը և անխախտ կարգի շատ վեր-
 անաւանդ է մանուկն անմեղ թիւրի հետ։

Գառնը մէկ օր պիմարուած
 Գայլի մօրթով հագնուած
 Ուխտներն մէջ գրնացի,
 Սա մէկ անմեղ կատակ էր,
 Բայց շուները անգիտակ
 Կարծեցին թէ գալան է,
 Հոտը պիտի կիզե՛րէ,
 Աւրայ գնացին վագի վագ,
 Աւայր քրքեցին պատառե՛ր

Հովիւները հագիւ հաղ
 Աւրայ հատին փրկեցին,
 Մահուան դռնից յետ բերին,
 Յիմար դառը էս կերպ ահա քրքրբրուած
 Քաշքաշուելով փորտոյ տալով գոմ դրնաց։

Գայլ և եղինք.

Միարանու թիւնը ոյժ է երկպառակութիւնը մահ։

Գայլը եղանց արնածարաւ թըշնամի:
 Ընթ էր տծում եղնը ինչ տեղ պատահի,
 Որ վայր կոխեր, կեղեքեր:
 Եղինքն էլ լաւ այս չար միտքը հասկացած.
 Միշտ միաբան էին արօտ դուրս գալիս:
 Հէնց որ գայլը ուզում էր թէ յարձակուել,
 Հուտ մէջք մէջքի էին տալիս ամէնքն էլ,
 Եւ ո՛ր մէկին ուզում էր թէ մօտենալ,
 Պողահարում չէին թողնում մօտ գընալ:
 Գայլը էսպէս չորսուբոր շըրջըրջում,
 Աւրայ վազում ահ էր տսլիս մըռմըռում,
 Բայց տեսնելով նորանց անչափ միաբան,
 Իշ անձարու հետ էր խաղում ձեռնունայն:
 Հատ պատահեց էսպէս կռիւներ,

Չէր կարում գայլն եղանց մատչել,
Բայց նա յետոյ մէկ չարահնար
Միտք մըտածեց նորանց համար,
Ու կաթթ ընկին եղինքն արդար:
Գընաց լորկար թաղըստարան նա միտուս,
Ինքան կացաւ մինչև եղինքն ապահով
Բաժան բաժան սրփրուռեցին դաշտերով,
Ինտեղ գաղան գայլը յանկարձ դուրսվազեց,
Սորանց էսպէս մենակ քրքած բռնոտեց,
Խանչախորով ածեց տիփնանց խեղդոտեց:

Թագաւոր յաղթող:

Ժեռ կայ և մէր յուսահատուի, միայն տոկուն ժրածանու-
թեամբ կարելի է ամէն բանում յաղթող հանդիսանալ:

Պարսից հրգօր մէկ թագաւոր,
Աշխարհակալ և ահաւոր,
Նուաճեց շատ իրա ներքև
Թագաւորներ և իշխաններ,
Բայց մէկ բերդի նա դէմ առաւ:
Արախ տուաւ շատ զօր արաւ,
Տիրապետել չի կարաց նրա:
Ինքը հրգօր աշխարհակալ

Չօրք զօրութիւնքն իւր անհամար,
Հիմիկ էսպէս նա դէմ առաձ,
Մընացել էր յուսահատուած:
Հենիք զօրքերն յետ էր խաղում,
Բերդիցն խառակ ձեռք էր քաշում,
Բայց նա տեսաւ մէկ ժիր մըրջին:
Աէս գիշերին իւր վըրանում,
Նորանից մեծ խըրատ առաւ:

Մըրջինն արի և աննըկուհ
Յամու ի վեր բարձրանում էր,
Աըրկին էլ ցած գոլորվում էր,
Հարիւրաւոր անգամ կըրկնեց
Իւր գնացքը դէպի ի վեր,
Վերջը հասաւ իւր փափազին,
Սուլաց նըստեց առաստաղին:

Օրինակովս առաձ յորդօր
Արիասիրտն այս թագաւոր,
Միւս առաւօտ զօրքն հաւաքեց
Արի ընդիր գունդեր կապեց,
Սըրավառեց, սըրտապընդեց.
Եւ չորս կողմից յարձակուելով
Արակ ու կայծակ դուրս թափելով
Յաղթահարեց և բերդն առաւ,
Փառօք էնտէղ աթոռ նըստաւ:

Սոխակներ.

Հանձարաւոր մարդկանց համար այս աշխարհը փոք-
ձուծեան և անբախտանքի աստղերէլ է:

Գարունքսդէմ մի որսորդ

Բըռնել էր զատ սոխակներ:

Զոկ ջոկ քրքել փանդակներ:

Ելողում էին որը կամայ:

Որը դժուար անկամայ:

Բայց մի սոխակ էնտեղ կար,

Բորբոքուած և ցաւահար,

Իւր սիրուհոց բաժանուած:

Չունէր հանգիստ և քաղաւար:

Միտն էր բերում ունքակախ,

Ատրդի փունջը թուփից կախ,

Թեւեալարտովում կանչում ախ:

Եւ ինքնինքը մըտածում էր,

— Յիմարութիւն է լաց լինել,

Իլի պիտի աշխատեմ,

Իմ այս բանդից ելք գըտնեմ:

Ահա տէրըս երգերի

Ենչափ գըթոտ սէր ունի,

Նա եթէ ինձ հաւանի,

Գուցէ խըղձայ, բաց թողնի—:

Եսեյ հսպէս հառաչեց,

Եւ սըրտաթունդ պինդ կանչեց:

Ուր ուր որոտաց,

Եւ հըրաշալի երգ կարդաց.

Բայց ջանքերը զուր էին:

Տանուտէրը շըրջահայեաց

Նորա երգից ըզմայլուած,

Միւսերին տիփ բաց թողնեց,

Նորան միայն պինդ բըռնեց:

Եւ ինչքան որ բարակ փափուկ երգում էր:

Ինքեան էլ պինդ և խընամքով պահում էր:

Ինչ տեսակ ապրենք:

(Երգ.)

Եկանջ կալ, եղբայր,

Լըսիր խըրատես,

Աշխարհս է ունայն,

Մարդը մահացու:

Մարդըս ապրում է

Մարդկերանց համար,

Միշտ պիտի հոգայ

Միւս կեանքի համար:
Դու անմահական,
Կեանքի սէր կապիր,
Տեղ պատրաստիր քեզ:
Սարդկանց մըտքի մէջ:
Մեծ կայք ու մեծ կացք
Տիտ անցաւոր են,
Բարի յիշատակ թող
Որ մնայ յաւիտեան:
Երթուն արի կաց,
Ժիր աշխատասէր,
(Օր օրի վերայ օր
(Օգտես արդիւնք տաս:
Որդիւնքի միջին
Ինչ որդն է անգին,
Որ ունի արդիւնք
Ենմահ իոժոժք:
Եւ նամուս արա,
Բարձրութեան աչք դիր,
Վեղանից բարձրին դու
Հասնել հետեիր:
Դու կուզ շատ հըզօր,
Մեծ ու հարուստ ես,
Բայց թէ ողորմած չես,
Օուր եկիր աշխարհ:

Գորտի իղձը.

Ամբարտաւան և անձնասէր մարդկանց համար բովանդակ աշխարհը կուզ ջրով անցնի, միայն որ իրանք հանգիստ տղերես:

Գորտի տեղը դարձնեք արեւ:

Սարի տակին շատ էր ջրձամ,
Սա վեր ելաւ սարի վերան
Գրտաւ փափուկ հով բնակարան,
Տափը կանաչ լաւ շուքարան,
Հըպարտ հըպարտ նըստեց էստեղ,
Բայց միշտ մընալ նա կարող չէր:
Եմառնորուայ տօթերն ընկին,

Սարը ցամաք և չորային,
Գորտը անջուր պապակվում էր,
— Ո՛վ տէր Եստուած, ազադակեց,
Շնչասպառ եմ լինում էստեղ,
Դու աշխարհը ողջ ջրհեղեղ
Երա որ ինձ քիչ ջուր հասնէր,
Սիրտըս ցընծար և զով լինէր—:

Գորտը էսպէս շատ կըրկրուաց,
Եստուծոյ դէմ շատ տըրտընջաց,
Բարկանալով վերջը Եստուած

— Ի՞նչ ես կըռւովում, տեսց, յիմար,
Ես քո ցանցառ կամքի համար
Ողջ աշխարհը պիտի ջընջեմ:
Էլ ի վայր եկ սարից դու ցած,
Եւ էն ջրառատ քո տեղը կաց —

Գիւղական և ձի.

Կարճամտներ, դուք չըհասկանալով մեծամեծ մարդկանց բա-
րե նպատակը, անտեղի ծաղրում ու ծիծաղում էք:

Գիւղականը ցանեց դարի,
Սա որ տեսաւ մի մատաղ ձի,
Իւր մըտքումը ծաղը արաւ թէ,
— Մարդիքն իրանց խելոք դըրած
Բայց յիմար են և ցանցառուած,
Ի՞նչ շահ տալիք քանտքանտորեկ,
Գարին հողին հեռը խառնել
Գոնէ կամ մեր կամ հաւերին
Եւ աջքն ածէր, էլ ի բան էր,
Թէ էր տալիս. թող պահպանէր,
Էլ հեր պիտի իղուք ցըրուէր —
Էսպէս անպէտ ձին անտեղեակ
Ճաղընց իրա տիրոջ արարք:

Բայց գիւղականն երկայնամիտ
Եշտանադէմ հընձեց դարին,
Եւ կերակրեց արդը նախրին:

Պոլեմ և աղբիւր,
Եւ աղբիւր և Պոլեմ

Փոքրիկ եմ և անբըշտն, բայց պիտանէ եմն և պատուական,
Եւ Եւ աղբիւր և Պոլեմ
Մեծ և անբըշտն, բայց պիտանէ եմն և պատուական,
Եւ Եւ աղբիւր և Պոլեմ
Շառչընայիս, ժայռերով և պախ սողմ դապար,
Գոռող գոռող հասեց մի սուրբ ապրիլի յղով
Որ ձըլակաթ գընդում էր կամայեղեանս փոխուց,
Եւ բրժըլում ցաւից ամեն ունեւորդէս —
— Ի՞նչու պիտի քրկումս էսքան անկարգանց
Ես վըլըլում, ես վըլըլում, ես վըլըլում, ես վըլըլում
Եւ դողդողան ինձանից անիկ բազմազանուց
Բայց դու լինկ և փոքրիկ ջրոյ անկարգանս
Եւ մարդկեր կըրպցած, հէնց և բեղմնաբերան
Պատասխանեց և աղբիւրը և աղբիւրը
— Թէ կուղ փոքրիկ և աղբիւր և աղբիւր
Բայց ցաւերի եմ բըժըլում, բայց ցաւերի
Եւ Եւ աղբիւր և Պոլեմ
Եւ Եւ աղբիւր և Պոլեմ
Եւ Եւ աղբիւր և Պոլեմ
Եւ Եւ աղբիւր և Պոլեմ

— Ի՞նչ ես կըռւփում, տսեց, յիմար,
Ես քո ցանցառ կամքի համար
Ողջ աշխարհը պիտի ջընջեմ:
Էլի վայր եկ սարից դու ցած,
Եւ էն ջրառատ քո տեղը կաց—

Գիւղական և ձի.

Կարճամտներ, դուք չըհասկանալով մեծամեծ մարդկանց բա-
րե նպատակը, անտեղի ծաղրում ու ծիծաղում էք.

Գիւղականը ցանեց գարի,
Սա որ տեսաւ մի մատուղ ձի,
Իւր մըտքումը ծաղր արաւ թէ,
— Մարդիքն իրանց խելք դըրած
Բայց յիմար եւ Լ ցանցառուած,
Ի՞նչ շահ տալիք քանոթանտորի,
Գարին հողին հետը խառնել.
Գոնէ կամ մեր կամ հաւերին
Ըռաջքն տծէր, էլի բան էր,
Թէ չէր տալիս. թող պահպանէր,
Էլ հեր պիտի իզուր ցըրուէր—
Էսպէս անպէտ ձին անտեղեակ
Օտաղեց իրա տիրոջ արարք.

Բայց գիւղականն երկայնամիտ
Ըշմանալէմ հընձեց գարին,
Եւ կերակրեց քողոր նախրին:

Պարկէ և աղբիւր,
Երկուսն ալ մեծ խաղաղութիւն տուան. ինչ
բանակ լոյս անդին չէր գտնուիր, որովհետեւ ինչ որ կ'ընէր թանկ

Փոքրիկ եմէն պնդեցին, ռայց պէտքն եմէն պատահեցին
Եւ ինչպէս ճաշար լայմի միտքաւ տալու

Սէպտեմբեր քնովէն ամենի միտքաւ
Շառչնդայիս ժայռերով պէտք տեղի վազել
Գոռոց գոռոց չասեց մի սուրբ աղբիւրի պիտի
Որ ձըլլակաթ գընդում էր կամ ծղկաւիտի պիտի
Եւ բրձրէկում ցաւից ամեն ուխտաւորի—

— Ի՞նչու պիտի քնովէն քանակեցիս, ինչ
Ես վըշլըշամ, ես վըշլըշամ, որ դո մէջը
Եւ դողդողան ինձանից արիւր բալլա ձգես, ինչ
Բայց դու լինկն մի փոքրիկ ջրակն քնովէն
Եւ մարդիքը կը լայցած, հէնց լընկն քնովէն

Պատասխանեց, աղբիւրը լայն բալլա բռնի
— Թէ կուղ փոքրիկ կա լայն բալլա

Բայց ցաւերի եմ բրձրէկում, լայն բալլա
Եւ ինչպէս լայն բալլա, որ լայն բալլա
Եւ ինչպէս լայն բալլա, որ լայն բալլա

Սուր և սրոց

Ո՛վ մանուկներ, հասկացէք ձեզ վաւթողներէ երախտերը որոնց կը թ ու թ եամբ միայն կաքոց էք պարզերն հանգիստնալ:

Փայտադարին առերը շտո էր բրթացել
Տարաւ չարխի վերայ Կըրած սըրում էր,
Կայծին կայծին կըրակ արին վըշշացին,
Իրար երես վայր թերին տը տոշեցին,
Սուրը տըրտում Կառաջ առաջ յատուր յատուր
Խըռով Խըռով Խըռով Խըռով Խըռով
— Գիշեր ցերեկ անտառում
Տընքընքում ես վայտ կըտրեմ,
Բայց էն որ դռնակներդում խաղ իջնի սի
Երեսրդ պինդ Կընդ տոնել, մայրցոյց սի
Հանգիստ կողմն եմ վեր առել, այր բա՛ն
Իմ պատիւս էլ միշտ քեզ հետ վրաց,
Վեզ ամէն տեղ Կընդդիմեմ Կառաւարտ
— Դու անշընթիւ, երախտներդ Կառաւարտ
Փըշշաց սըրոց ներքեկց, Կառաւարտ
— Եթէ որ ես քեզ չը սըրեմ,
Վեզ փայլ չըտամ չըյարդարեմ,
Դու էդպէս գուլ և սևերես,

Ի՞նչպէս պիտի մնտում կըտրես
Պատերազմի դաշտեր, Կառաւարտ
Արեւահողեր Կառաւարտ
Ես եմ ուղարկում Կառաւարտ
Սուր սուր սըլաքներ, Կառաւարտ
Կուլ ես չեմ կըտրում Կառաւարտ
Բայց ձեզ Կըտրելու Կառաւարտ
Կըրթում յարդարում Կառաւարտ
Դաշտ եմ ուղարկում Կառաւարտ

Երկու մուկ:

Անտիկ երկնաւոր եմ քեզ իզուր մեր վասններէ
Երկու մուկ

Կառաւարտ մուկ մը կան վաղիկի
Ես եմ Կըտրել Կառաւարտ
Սա Կըտրել Կառաւարտ
Մի՞թէ հասեղ պէտքն է մենք հողի տանք,
Պա չես ասում որ մեր նաւը ջուր է անում
Մըտի հիմի մառանը
Տեսի ջուրը ծրփըրփում,
Բնկի մէջը մինի պուկըս էր հանում
Մեր նաւավարն ու նաւաստին արբոսած

Էնց եւ ուղտի ականջումը քուն էլած:
Եւստորդն անհոգ պառկել է,
Ոչ ովի էլ փոյթը չէ:

Ինչ որ ես կրակ, ինչ փորձանք էր ինձ ուզում
 Կանչում եմ ես, սիրելիք, մեզ պետք է լինի իրար
 Չուր է անում նաև երևի, ինչ որ ես ասում

Ոչ ում իսկի չէ մըտիկ տամ: Իմ խօսքիս չէ:
Թե շատ քաջեց մի վայրկեանիս: Առանցիկ:
Տիկ ջուրի տակ կը գընան: Երբ որ ես տեսնեմ:
Յրմարների մենք էլ խճ չենք պարտական:

Հոգն արեալ քոյր...

Երի ծովը շրթըրյտովհնք,

Լող տանիք. ճովափի դուրս ելնունք,

Եւ ուրիշ մէկ ճար չունենէք—:

Ըսեցին ու վազեցին,

Նստակ ծովի մէջն ընկին:

Եւ կորսիւնն մոռնիմ պիտի քանդարու մը՝

Բայց նաև անփորձ, անգլխնալ,

Յամաքիյր Տեհիբ մօտ էր Տապու-Տապ:

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՎԵՐԱԿԱՆԱԿՈՒՄԸ

Abend 1. und 2. Quart. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850.

[illegible]

Veränderungen 1892

1893

[illegible][illegible]

Ճիւղ և կոճղ:

Խղճմտանք ունեցիր, անճար տնանկին մեր թոնահաճիկ, Ի՞նչ չափով չափեք էն չափովն էլ կը չափուի ձեզ:

Շումակ շոշեր ծառին վերայ ծիւ տուած,
 Էկեց որ տեսին տափին կոճրոյ թէք չնկած,
 Գալոր ու ծանոս շինեցին:

Բարակ քամի մղղմեղ մղղմեղ լողում էր,
Տերևները շաղահարում, օրօրում,
Եւ իրանք էլ փրթում էին ծիծաղում,
Առջին վերայ ծաղր սնում,
Իւ երգում—

— Եւ տամ երկինք բարձրանամ, աս
Օրեւմ ծաղկեմ բուռով տամ,
Թւնթառնեմ ես թափ առնեմ,
Թոնթռիկ պրտուղ վեր առնեմ:

Հողը քո գրկին
 Անպիտան կոճըդ
 Մէջքըդ քո տափին
 Ինչպէս որ դորանդեկ
 Չոր, ցիւմակ, անջոպ
 Լսեցողւմ տըխտը

Մընա՛ տընքտընք՛ա,
Ե՛նկեր, սովամահ:
Քա՛մի շուվվա՛, քա՛մի շըխկ՛ա,
Թե՛ւք ծուվվա՛յ շախկըլտա՛յ,
Քա՛մի փըչէ՛, քա՛մի կանչի՛,
Աըրտիս թոռ թոռ շաղ գընի՛:

Յիմար գըլսիտ վայ,
Էլ լնչի՛ պէտք ես,
Ո՛ւր եկիր՝ աշխարհ,
Պորտիվերուել ես,
Ե՛նգործ եւ անձար:

Ողորմելի դու,
Լոյս՝ աշխարհ ընկիր
Պատիժ քաշելու:
Քա՛մի շուվվա՛, քա՛մի շըխկ՛ա,
Թե՛ւք ծուվվա՛յ, շախկըլտա՛յ,
Քա՛մի փըչէ՛, քա՛մի կանչի՛,
Աըրտիս թոռ թոռ շաղ գընի՛:

Սորանք էսպէս՝ երգելիս,
Մին էլ տեսին էն կոյմից
Դուքս եկած մի գըղամարի:
Կայծուպողուն եւ զուարթ,
Ուսին չուան, ձեռին ցրկաթ,
Եկաւ ինչ քան շոշակ շոշակ՝ ճիւղեր կար,
Տիփ կոտորեց, վայր քաշեց,

Կոճղին վերայ քնթոտեց,
Եւ հոռ արաւ ճոմոռեց:
Եւ երբ կոճղը սատոր դըրած թըմփում էր,
Տընքոց տալով ասեց—մանկունք,
Ինձ վերայ դեռ ձեզ պէս ծեղունք,
Շատ շատ պիտի կոտորուեն:
Ձեր սըրտինը թող ձեր սըրտում,
Տես տէրն ի՞նչ է անօրինում:

Շուն եւ աղուէս,

Լաւ է առ նամուս ունենայ՝ քան փափկակեաց եւ
հանգիստ կեանք:

—Շընիկ եղբայր, աղուէսն ասեց,
Չարմանում եմ ես քո վերայ,
Որ դու պարարտ, լախլախալի:
Ինձ որ ես եմ մի չոր անկի:
Խճ ապրուստըս փափուկ, փոչ փոչ
Բայց դու ընկած չեմքստալի,
Եպրուստը քո վատթար կերպի:
Բայց էի դէր լալըլսում ես—
—Պատձառ որ—Շնին ասեց,
—Ես քեզ պէս շատ չեմ մըտածում,

Ձեռքս ի՞նչ ընկնի, նա՛նք ուտում:
 Քեզ պէս մաղձը կուծքիս լիքը:
 Վիշելը ցերեկ չեմ տըրորվում:
 Եմքն օր դու միտք հա՛նումս,
 Թէ որ մէկին դըլուխը խըլենս,
 Որին կեռ տան, որին խտմենս,
 Ես ոչ կուկեմ քեզ նըման կեանք,
 Ոչ էլ փափուկ կայք ու կայանք —

Պատասխանեց աղուէսը թէ,
 — Քո կարծիքը ես հասկացի,
 Քո համոզումն սա պիտի թէ,
 Իշութիւնը շահ է մարմնի,
 Թէ էլ կենաց էլ մեծանաս,
 Ար փափկես ու լաւ լայնք կուտաս —

Եւստ մեկ օրս արագը բնակ —

Հոգրեւոյնի մայր.

Միտախոյստ, արագըստ ար պի

Վիշելը ցերեկ չեմ տըրորվում:

Եմքն օր դու միտք հա՛նումս,

Թէ որ մէկին դըլուխը խըլենս,

Որին կեռ տան, որին խտմենս,

Ես ոչ կուկեմ քեզ նըման կեանք,

Ոչ էլ փափուկ կայք ու կայանք —

Լաց մի վնիք, որ խաղձիկ անուկի,
 Երտասուքըդ քո բեր սըրբեմ իմ աղջիկ,
 Օւզգո ու զարդարք ահա քերել է փեսայիս,
 Պիտի զուգեմ քեզ զարդարեմ իմ աղջիկս:
 Ինչ էլ քեզ նըման գըր թուծ էլ ոչ —

Վհայ, երեւէս ուրի վերայ սառել է,
 Թող ջուր բերեմ, երեսդդ որ տանաս:
 Վշելըդ փոքր ինչ բացուի յետ գաս արթնանաս:
 Եղէ շուռ պուր մաղկերդ թող ծամ անեմ,
 Եկունքներով թագ կապեմ քեզ զարդարեմ:
 Կուրծքիդ վերայ սաղ չէ գալիս ասեղ,
 Ինք քաղքաղեմ ահանակուռ աստղերը:

Սիւղոյ սիրուն աղանակիկը անըման է:
 Պիտի ո՛վ տէր էս երեկոյ քեզ մօտդ նստեմ:
 Լուցէք ճըրագ, ահա գալիս է փերայն, փիկո՛ր
 Սուրբ պըսակով պիտի սըրբուեն միախառնող դուք

Խիկարը աստղաբաշխ.

Առաջ առաջ դարձի տեղը հաստատելու համար
 խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Խիկարը աստղաբաշխը

Եւ մրտադիր մըտիկ տալիս աստղերին:

Մի օր սա տիփ տուն ընկաւ,

Խոր քընինքի մէջ մըտաւ,

Չես իմանալ նոր մոլորակ էր գըտել,

Թէ աստղերի քիրքն ու թիւն էր կորցըրել,

Միայն մութին դուրս եկաւ նա շողչըլած:

Հէնց աստղերին էր աչք ածում պըլշակնած:

Գընաց գընաց բայց յանկարծ

Գըլխի վերայ շուռ եկաւ,

Խոր խըրամի մէջ ընկաւ:

Խիկարն էստեղ մըրմընջալի կանչում էր,

Չըկար ոչ ոք նորա ձայնը որ լըսէր:

Լուսաբացին միայն որ

Մի գիւղական խըղձալով՝

Թոփ կախ արաւ դուրս հանեց

— Եւ քըմծիծաղ ասեց խիկար,

Խըրամիդ մէջ անտղեր կար,

Դու տափը որ ոտքիդ ներքեւ չե՞ս տեսնում,

Ի՞նչպէս ես պա՛ երկնի աստղեր համարում:

Գայլեր և ոչխարներ:

Ո՛վ պարզամտներ, զգո՛շ կացէ՛ք շոգըրթ գաղանձներեց, ձեր հօտը յափշտակելէ գայլերի մի հաւատաք:

Ոչխարներին մօտ գայլերը մարդ զըրկեցին,
Հաւատ երդում, երկինք գետինք, ասեցին,
— Շուները թէ ձեր կըշտիցը հեռանան,
Դուք կըդառնաք մեր սրտակից, սիրեկան,
Չեղ մօտ իզուր շինել էք՝ դուք շանանոց,
Եմենայն օր կըսիւ կանչոց և հաչոց,
Եւ շատ անգամ նորանց ընդ հեռ անձարու
կըռվում ենք մենք և քըծըծում իրարու
Ինչքան վէճ է, լինում մեր մէջ չարաչար,
Չեր շուներն են տիփ պատճառ.
Հէնց որ ուղներ, փոքր ինչ հեռուից անց կենալ,
ճըլղոց կըտան ամթթաւէր և լաչառ:
Իս տեսակ լիրբ մի ազգ էլ
Ետուած երբէք չի ստեղծել:
Չեր զգուանքը դորանցից պա չէ՞ գալիս:
Ետուած վըկայ, հաւատացէք,
Մեր լիզուիցը դաշնաթուղթ էլ կուղ տուէք
Թէ էդ անպէտք ազգիցը դուք հեռանանք,

Ին ժամանակ թող մենք դերի ձեզ դառնանք,
Եւ մեր զլիս վերայ տառուով ձեզ տեղ տանք—:

Որ ասեցին, ոչխարներին խելքին նըստեց:
Ոչխարները թէպէտ աղնիւ արարած.

Բայց չի ունեն հեռատես միտք կամ գիտացք:
Հէնց որ տեսին, գայլերն էնքան խեղճացած,

Հաւատալով նորանց սուտ սուտ երգութիւն,

Իրանց պահնորդ գաղան գայլեր ընտրեցին:

Եւ հետ նորա աչքըդ բարին քո տեսնէ

Հէնց որ հօտին վերայ դալեր փրկեցին,

Սասես տառորստ օրս էր ընկած ձեռքերնին,

Սկիւրայ սուխն անդուծ սրտով կառաւոր:

Բոլոր հօտը վայր քաշեցին մի առ մի.

Եւ հետքն անգամ չի մնաց բնաւ ոչխարի:

Գայլ և աղուէս,

Նենգ օձի պէջը մի օմնակարել, մի գույշ
յանկարծ հարուած ըստացելը:

Գայլն մէկը ծերացել էր կուրացել,
Եւ առաջինն մանածուլն իւր աղուէսն էր
Մի անգամ սրանք ճանապարհին գընալուց
Գայլը ծըռուեց ընկաւ ջուր,

Ու վեր կացաւ աղուէսին,

Թըքեց խըփեց երեսին:

Եղուէսը լուս, տըխուր տըրտում,

Թողել փախչել էր ուզում,

Բայց բըռնուած էր չէր կարում,

Միայն մի նենդ թագուն հընարք մտածեց,

Որով դայլին վառ փորձանքի մէջ քրցեց:

— Միւր նեղանալ հետք ասեց կըտանում,

Պարարտ եղի միս կուտամ քեզ կըպատուեմ—

Ունբարացուեց փոքր ինչ դայլը գընացին:

Գիւղից մօտիկ ժանտ շուների ճանդ ընկին,

Եւ երբ դայլը անձարացած կըովում էր,

Եղուէսը նրա մենակ թողած փախչում էր:

Սանչեց դայլը—ա՛ն նենդ աղուէս վառշուէր,

Եղան միսով պատուելըդ ինձ քո սա էր,

— Հա՛ դա էր դա—պատասխանեց փախչելով.

Քեզ պէս կուրին չար գաղանին դա է վայել—:

Գայլ և գուռն,

Վայը քո զլիսն ով ապիկար, Եթէ անդուծ բըռ-
նաւոր, ճիւղանիւրի և մատնուած:

Մօտիկ սոռուից ջուր խըմելու գառը գընաց
ծարաւած,

Դժբախտաբար էնտեղ գայլն էլ ման էր տալիս
կատաղած,

Սա էս դառին աչքն ընկնելուց վերայ թըռաւ
խորոխտաց:

— Եւրբ անըզգամ, տես ինչքան ես համարձակե

Որ գարշելի քո դընչով:

Պըղտորում ես իմ ջուրը,

Գիտես որ ես էդ պատճառու

Արեւը ըստեմ ոսկերքը քու—:

Պատասխանեց գառն անմեղ:

— Եթէ արժան համարէ ձեր մեծութիւնը,
տգնիւ դայլ,

Համարձակեմ խօսք խօսել,

Իսքան հեռուից եթէ որ ես ջուր խըմեմ,

Ձեմ կարող բնաւ ձեր ջուրը որ պըղտորեմ:

Գայլն աչքերը ոլորելով բարձրաձայն

— Ուրեմն ես սուտ եմ խօսում անիծեալ,

Սա էլ անցեալ տարի չէ որ:

Հառ տէք ինձ հարիւրաւոր,

Հէ՞նց գիտես թէ մոռացել եմ—:

Խեղճ գառը թէ—գա ես չեմ,

Իմ տարիս դեռ լըրուած չէ—:

— Դու էիր կամ քո եղբայր—:

— Չունիմ բընաւ ես եղբայր—:

Իստեղ գայլը զաղանդեմ.

— Լըռուիր, ասեց, անիրաւ,

Դուք իմ արեանս էք ծառու,

Չեր շունք, հովիւք ուզում են իմ միսս ուտել,

Քեզանից սլօժմ պիտի սաստիկ ռիս առնել—:

— Եւսլ ես ի՞նչ մեղաւոր եմ—

— Աըտիր ձոյնըդ, դուսաց գայլը բորբոքուած.

Հերիք էր ինձ զըլխացաւանք մի տուր էլ:

Նըռտելու չեմ մէկմէկ մեղքըդ համբարել:

Քո մեղքըդ սա որ կամք ունիմ քեզ ուտել:

— Եսեց, գառին վըզեց հախուց,

Խոր ծըմակին մէջ քաշեց:

Երծիւ և մեղու.

Պատիւ տուր անըշան մարդկանց, եթէ նորանք
նշանաւոր դործ ունին կատարած:

Տըկար մեղուի ուշատամքը տեսնելով:

Եւ համարհեց հըզօր արծիւն ասելով.

— Ո՛ղորմելի, ի՞նչ է էդպէս,

Իզուր էդքան շարչարվում ես,

Ողջ ամառը մեղը ես անում անդադար,

Չես էլ գիտում վաստակըդ թէ ո՛ւմ համար,

Եւ ո՛վ պիտի զընահատէ քեզ արդար:

Եւրիօք գա ինչ իղձ է քեզ մօտ բընակուած,

Ճանկերի մէջ փափլիկ փափլիկ որս բրոնաձ
 Հէնց որ եկաւ մօտացաւ,
 Տեսաւ կաղնին պարանաձ՝
 Զ ուտն ու մարին ջոմոռաձ:
 Քըթին ծուխը վեր ելաւ ու մըրմնջաց:
 Եւ էնտեղ խոր աս քաշելով ափսոսաց,
 Որ էն մուկի բարի խրատին չէր լըսել,
 Եւ իւր զոռոզ բնութեան պատիժն էր քաշել:
 Տափամուկնը բունիցն իւր այս լոպէին
 Գըլուին հանեց խօսեց հետը տըծիւին,
 — Թէ կուզես մենք շատ փանաքի արարած
 Եւ միշտ ցածրը տափի մէջ ենք բուն դըրած,
 Բայց ծառերի արմատներին հասնելով՝
 Խմանում ենք ինչ ծառ փուտ է արմատով—:

Գիւղական և աղուէս,

Բաւական է եթէ ամեն մարդ ճանաչում է իւր պարտ-
 քը և կատարում է իւր պարտաւորութիւնը:

Գիւղականին աղուէսն ասեց, բարեկամ,
 Ինչու քո ձին քեզ էղջափ շատ դուր է գամ,
 Միշտ քորքորում սիրում ես,
 Եւստ կերցնում պահում ես,

Ի՞նչ տեղ գընաս՝ հետըդ կայ,
 Կասես խրատուու է՝ քո դա,
 Ինքան խելօք էլ չէ որ,
 Եշխատանքիդ աճենայ.
 Տըգեղ տըգէտ անասուն
 Ի՞ դա մեր մէջ համարվում—:
 Գիւղականը պատասխանեց:
 — Ձիւցն աւել ի՞նչ պահանջ:
 Որ բերանին ունի սանձ,
 Եւ մըտրակիս հընապանդ.
 Ի՞նչ տեղ շուռ տամ գընում է,
 Ի՞նչ տեղ ուզեմ ստանում է,
 Սրանից աւել բան պէտք չէ:

Զօրավար Ասպ վարդապետ

Ոհա քեզ արդար պատիժ ով աւարակ, փոխանակ ին-
 մոյ դառն գեշատե՛ջ առիժ պիտի քեզ պատահի:

Միջնադարեան արիւնկուայ հեղեղը
 Երբոր եկաւ պատեց հայոց գիւղերը,
 Մահաբերունք մըտին բոլոր մելիքնին,
 Ի բաց մըղիլ արիւնահեղ թըշնամի:
 Եւս շարքումն էր և քաջ Ասպ վարդապետ

Ինքն մասանց փանահայր և զօրապետ,

Որ իւր ընտիր արի զօրաց գունդերով

Պաշտպան մընաց անպատելի անվրդով:

Ինքն էր ահեղ և քաջարի մարտընչող,

Տարածում էր թըշնամեաց մէջ ահույրով,

Ունէր սպիտակ հրգօր անուն և մեծ վարկ,

Եւ ամէն մարդ ճանաչում էր նորա յարկ:

Ահա այս քաջ սուիւծ Աւար կրօնաւոր

Մի անգամ լուռ ձորամիջով գընում էր,

Չիտաւորում զէնք կապած, ալիքալոր

Աւարակուով վայր ծածկուած:

Ին կողմիցը մի աւաղակ թուրք յանկարծ

Ահեղասաստ վերայ վաղեց կատաղած,

Հայ կրօնաւորն աջող որս էր ճանկ քըցած:

Կա մօտեցաւ վերայ թրուաւ,

Եւ խորխտաց ահարկու,

Բայց վարդապետն իւր վերարկու

Որ յետ տարաւ քաշեց սուր,

Աւաղակը դըլխակորած:

Սարսափելով յետ խաղաց.

Եւ ճանաչեց որ նա էր պետ,

Աւագն արի վարդապետ:

Ինտեղ թուրքի ձեռքոտեք թուրացաւ:

Ահ ըզզայ և խոնարհուելով զեղծ եկաւ:

— Երբի, ասեց, վարդապետ,

Քո թիկ լինիլն չխնայեմ:

Աւերայ եկի ես յանկարծ:

Քո սուրբ կարգը թէ սիրես,

Գութ արա ինձ չըսպանես—:

Աւարդապետը պատասխանեց,

— Աստուած է քո աչքը կապել:

Եւ մոլորուած ինձ մօտ բերել:

Ահա առ քեզ ով գաղան.

Արդար պատիժ քեզ արժան—:

Ասեց թրով ահեղ ուժեղ որ խըփեց,

Ուստիաուն մէջքը կըտրեց վայր կախեց:

Չին և իւր տէրը.

Որեւեց ժողովրդի կամ անհատի ազատութիւնը չափաւոր պիտի լինի, անչափը կորստական է:

Մի մարդ էնպէս իրա ձիին վարժել էր,

Որ մոմի պէս ինչպէս ուզէր թեքում էր,

Կապը առանց շարժելու էլ

Տիրոջ ձայնին լըսում էր:

Հատ պարծեցաւ տէրն իւր ձիով,

Մինչև անգամ մըտադրուեց

Որ բաց թողէր ձին առանց սանձի:

Եւ իսկ էլ որ երբ մի անգամ դուրս եկաւ,

Իւր սիրեկան ձին շառանց սանձք բաց թողաւ,
 Չին որ տեսաւ գրուին արձակ,
 Ոտն վեր առաւ նա համարձակ,
 Թափահարեց գլուին ու բաշը,
 Սաստկացրուց և իւր գնացքը,
 Որ տեսաւ թէ արգիլք չունէր,
 Կարծեց տիրոջն հէնց հաճոյ էր:
 Տաքացաւ շատ ջերմեռանդ ձին,
 Թըրչկոտում էր կայծակոթիկ,
 Չէր մրախկ տամ ծանապարհին
 Եւ ոչ տիրոջ պաղատանքին.
 Տէրը գողում էր երկիւղով,
 Ուզում էր որ էլ սանձք տընէր,
 Բայց ուշ էր:

Ընչափ յետոյ կատաղեց ձին,
 Գլոյնց տիրոջն իւր գետին,
 Եւ շարկըլուած ինքն էլ թրռաւ,
 Տիմացի խոր ծորն ընկաւ,
 Աւ կոտրատուեց մնաց էնտեղ:
 Եկաւ տէրը ձորի գըլթից կայծակէր,
 Եւ ողբաձայն դէպի իւր ձին ասում էր
 — Սիրունադէմք իմ թըրչկան ձի,
 Ըփսոս անփսոս. մեղաւորը ես եի,
 Թէ քո սանձքը գըլթիցըդ չի հանկի,
 Մենք պատահել չէինք էսպէս փորձանքի:

ԼՅ և սոխակ.

Վայ քո զրին, ով խոհական մարդ եթէ յեմադ դու,
 տաւորի պատահեցիր:

ԼՅը տեսաւ ճրդան վերայ մի սոխակ,
 Ըսեց— եղբայր, լըսել եմ որ ներդաշնակ
 Դու ձայն ունիս հրաշայի,
 Ես էլ սըրտով կուզէի,
 Լըսել փափուկ քո երգեր,
 Շնորքի չափը քո կըշռել,
 Եւ տեսնել ի՞նչ աստիճան է քո խմացք,
 Սոխակն էստեղ շընորհքն ուզեց իւր ցոյց տալ,
 Չայն ձրգեց ու ծըլվ ըլաց,
 Հազար կերպի մըրմընջաց,
 Կամ էն է որ բարակ փափուկ քաշացնում,
 Սուր սըրընգի ձայն էր տամ,
 Եւ կամ յանկարծ տըրաքվում
 Չորսուգոյոր կրակ էր մտամ:
 Ես միջոցին տիպ մեկաղած լսում էին,
 Ըրշալոյսի այս պատուական երգիչին,
 Հողմը սըգտուեց, ձայն ձուն կընորեց,
 Հոտը տափէին մակաղեց:

Հովիւն անմեղ, սիրասուն
կամ լըսում կամ յետ էր նայում,
Եւ քրմ ծիծաղ հովուհուն
Երեսն ի վեր ծիծաղում:

Սոխակն էսպէս որ երգեց,
Էջն իւր գլուխը մինչեւ տափը կախ արած.
—Լաւ է, ասեց, խրդձմրտանքով պոտի ասած,
Եւանց ձանձրոյթ կարելի է քեզ լըսած.
Բայց ափոս որ անծանօթ է քեզ ընդհետ,
Մեր աքաղաղն բարձրականչ ու խիստ վարդեօտ,
Դու էլ աւել կըսըրուէիր,
Նորանից թէ դաս առնէիր—:

Իս վըճիռն որ ականջն ընկաւ սոխակին,
Վեր թըռաւ ու զինքը խրփեց ծըմակին:

Ոչ պատահի մեզ, Եստուած,
Իշ քննադատ սընապարծ:

Գայլ և հովիւ.

Հովիւ, գայլն կհո գործ մեր ունենալ, թէ չէ բոլոր
հարող մատաղ իրենայ:

Գայլը տեղաւ որ հովիւը անընդհատ
Հայհոյանք էր թափում իրա զըլթին շատ:

Հաղարանց մէկ թէ մին ուլ էր գողանում,
Ինչոր մեղք կար, դայլի վերան էր քըցում,
Եւ ամէն տեղ մեղաւորը հէնց դայլն էր.
Նախանձ գայլը ատամներն էր ղըրձացնում,
Բայց տեսնելով որ ոյժն հովուին չէ պարտում,
Էլ ինքն ինքը մըռմըռում ու սըսովում էր:
Վերջը մէկ օր գայլը ասեց իւր սնունդն

Ճիւղու բունը ոչինքն է տամ,
Գընաց յետոյ գըտաւ եղան մի կաշի,
Շտապեց ու կոտորում սըրբով, տընքով
Եկաւ հովուին մօտ խընդըրեց, ասելով
—Եստուն, անտէր եմ մընացել,
Քո հանդից էս կաշուն չտի,
Թէ ծախուղին տաս ինձ տափ, դրամ գտաւ,
Իս յաւիտեան երախտիքըդ չեմ մօռանալ—:
Եւ կտրձամիտ մեր հովիւն էլ յիմարում,
Իղձոտ գայլին սուտ սուտ խօսքին հաւատաց,
Եւ վեր առաւ գայլի վերան ծախեց տափ,
Դաշինք գըրուեց—թէ մի եկան կաշուի չտի
Քեզ տափ տուի — դաշնաթուղթն էլ հաս-
տատուած:

Տափն առաւ ու գայլը էստեղ տապաւ արաւ,
Յետոյ անխօս եկան կաշին վեր առաւ,
Տիփ մի բարակ ծիւ և երկայն փոկ քաշեց,
Էգսն տուաւստ կողնեց յամառ ու ասեց,

—Պէտք ունի զաշխարհով տափ եւ ծախել,
 Եւ չափերն էլ եզանս կաշի,
 Հիմիկ կաշին փոկ քաշեցի
 Եւ չափիր ու իմ ամփոքս տուր —
 Հոգիւն անմեղ կանուում էր թէ, եղպէս չէ,
 Բաղմոնթիւն էր հաւաքուել,
 Մի իմի՛նձոց էր վեր կացել
 Բայց արդարեւ ու մեղաւորը ջոկվում չէր:
 Աւերջը հովին բոլորեցում:
 Դատաւորին դատ դրնաց:
 Եւ երբ որ նա դատարանում
 Գիշեր ցերեկ տընքում էր,
 Գայլը էստեղ թաղուն թաղուն
 Ուշտարները խրժուում էր:
 Շատ ուշ հովին աչք բաց արու, տեսաւ որ,
 Հօտը բոլոր կերած քամած,
 Տակին ոչինչ չըմնացած:

Վատու և լոր.

Ուրեշի վատը միւր ուղիւ թէ չէ դու երբեք էլ վատ-
 թար վեճակի կհանդիպես:

Մէկի տանը վանդակ քրցած կար մի լոր,
 Բաղաձայն էր վատասիրտ և կեղծաւոր,

Եւ սըրտակից բարեկամն իւր կատուն էր:
 Մի օր ի՞նչպէս պատահեց,
 Վատուի կերը պակասեց,
 Դոյզըն փորով, նըքըթում,
 Հաղին թոյլ թոյլ լախտ արած,
 Մըքքամոր մըրաւում էր:
 —Շատ յիմար ես լորը ասեց, բարեկամ,
 Որ դու եղպէս թոյլթափելով ման ես դնո՛ւ,
 Եհաւասիկ համեղամիս քեզ սոխակ,
 Դուրս քաշիր, կե՛ր, խըփիր կոտորիր այդ վանդակ:
 Պատասխանեց — մեղք չէ պա—
 —Ի՞նչպէս թէ մեղք, անըզգայ,

Եւ աշխարհի կարգերին
 Դու չես տեղեկ ըննաւին,
 Մեղքը յիմար ցընորք է,
 Տըդէտ մարդկանց ահատել,
 Բայց իմաստնոց խաղաւտել,
 Եշխարհում հով հըզօր է,
 Եմն խօսքն էլ նորանն է —

Լորն էսպէս որ շատ ասեց,
 Վատուի դըլինն էլ նըստեց,
 Եւ դուրս քաշեց սոխակին,
 Մատաղ տուտու ճանկերին:
 Յետոյ ոճիւր դարձրեց,
 Դէպի լորը ու ասեց —

— Շնորհակալ եմ, բարեկամ,
Որ լաւ դուռն ես ինձ ցոյց տամ,
Դէ մեղքը որ ցընորք է,
Եւ բըռնութիւնն լաւ բան է,
Մին սոխակը ի՞նչ դառնայ,
Ի՞նչ հիմիկ էլ քեզ ուսում,
Գոնէ փորըս կըշտանայ—
Եսեց խրփեց և լորին էլ դուրս քաշեց,
Միս ու ոսկոր խըսփըշտալի ճոմուեց:

Կատուի և մկան, դաշինք.

Բահաւորը ինչ տեղ անձնական օգուտ ունենայ, նա
խէր առած պատուաւոր խօքը կուրանայ:

Մըկները շատ նեղուարժեցին տան կատուից,
Ծաղաւտ հանել կամ պըրպըրտալ չէր լինում,
Կոտորուել էր շատ բազմութիւն զուր տեղից,
Եւ մնացողքն էլ միշտ ծագ մըտած գողգողում,
Կեր ու ապրուստ էլ ձեռք բերել չէր լինում:
Մըկներն էսպէս նեղը լըծուած խորհեցին,
Իս կողմ էն կողմ չափ չափ արին շար ընկին,
Էլի կատուին խորհուրդ տեսին հապանդուել,
Եւ մին միջնորդ իրանց կողմից մէջ քըցել:

Որ իրանց մէջ խաղաղ գաշինք հաստատուէր:
Միջնորդ գընաց—դատ քոճեռ քից, ասեց կատու,
Մահուան արիւր կոտորեցիր ամենքիս դռ,
Ի՞նչդ ենք կերել, ի՞նչով ենք մենք քեզ մեղանջել,
Որ դու դահճի պէս ուզում ես հոգի առնել,
Ինչպէս որ դու, էնպէս էլ մենք մի տան բնակիչք,
Երի խաղաղ սիրով կենանք և կամակիցք:
Մենք ճանաչեցեք քեզ մեծաւոր, հրամանաւոր,
Դու էլ խօսք տուր որ մեզ երբէք չես կըպշելու:
— Չեղ չեմ կըպշիլ, պատմութեանց, բընաւին,
Եթէ որ դուք չէք մըտնիլ մէջն ամբարին,
Ինձ իմ տէրըս հաց է տալիս ու պահում,
Իս էլ նորան ամբարներն եմ պահպանում,
Միշտ կարող էք տանը արձակ շըրջշըրջել,
Ու թէ գող՝ նըման խորխուփ ծագ մըտնել:
Եհա սա ձեզ իմ հաստատուն խօսք դաշինք,
Եսպէս սիրով մենք այս տան մէջ բընակուիք:
Սա որ ասեց, միջնորդով խելքն էլ կըտրեց,
Մըկնամիջի բոլորեցունց գընաց ասեց,
Թէ կատուն այժմ խաղաղուել է,
Էլ ուրիշ մեզ բան փոյթը չէ,
Եստահեաւ տանն արձակ շըրջել,
Կարող ենք մենք միշտ անարգել:
Իայց մի տան օր մըկները երբ հրապարակում,
Մեծ հանդիսով խընդում էին տօն կատարում,

Մտղեց յանկարծ իւր թագստեան տեղից կատուն,
Գարթու վրչուր ու կոն տուաւ բոլորեցուն:
— Այնպէս անտէրս վաղվոցեղով տիպ ասեցին,
Ստիճան քան է որ անտէրս դու մեր դըլիւն,
Մօռացիւ պաւ քո սուրբ գաշինք,
Ու մեր միջին մենք կըռեցինք —
Պատմութիւնս վարդեմ կատուն էս տեսակ,
— Խաբեմ տուել ձեզ դուրս բերել հրապարակ,
Ու բռնելիս ձանկերըս չի նկատանս,
Մութ խորշերից ձեզ դուրս տալն է դժուար քան:
Վառուի մշկան գաշինքն էսպէս վերջացան:

Երջի որս,

Տմարդ ընկերի կտ յտանգաւոր ասպարիդի մէջ չէ
մաննս, և ոչ էլ յաթուծեան յոյս ունենաս:

Երկու որսկան գնալիս որս,
— Չըմբարային ցուրտ է օրս,
Քրչփրչացին ընկեր ընկեր,
Մին մին քրցինք լաւ կլինի
Ունիւր չէ թէ փող չունենք,
Երջի մորթի վեղ կառնենք —
Մըտին յետոյ գինետուն,

Լաւ խրմեցին տըռզեցին,
Եւ փողի տեղ խօստացին
Երջի մորթով վըճարեն:
Թաւաթ թըմփալն ծմակ համին,
Ինչ գալիս էր առաջքին,
Ենուշաղիր ոչ մէկին
Երջ էր միայն ուղածնին:
Գըտին վերջը արջին էլ,
Նըստած էր նա ծըմակում
Գուռերն էլ իւր շորս կողմում:
Հրացաննին շուտ ապրտակեցին,
Բայց շաշտումը չի կրպին:
Գողաց արջը, վերայ վազեց,
Սորանց մէկին հասաւ բռնեց,
Լաւ հանգումը փրշորեց,
Եւ մեռածի հաշվում դրած,
Փընթփընթալի թողեց դնաց
Փախած ընկերն ոտնակախ
Սօտ եկաւ ու կանչեց — ընկեր,
Երջը քեղ հետ էնքան ի՞նչ էր,
Սէր անում և բաշխորում,
Եւ ակամջիդ քո մըւմբում —
— Ինչ տեսն քեղ, տեսց, և դըսյր,
Դու անարի, տըմարդ և չար,
Երջն ասում էր, էլ այսուհետ,

Իսպէս տըմարդ ընկերի հետ,
Մի գուցէ թէ ընկեր ընկնես,
Եւ տըջի հետ պայքար մըտնես.
Եւ չըսպանած դու դեռ տըջին,
Վինեաւան մէջ ծախես մօրթին—:

Կատու և սոխակ,

Թշուառ զոհը բռնաւորի ճիւղանքի ներքեւ չէ կա-
րող կատարեալ դործ տուաջ բերել:

Կատուն բըռնած սոխակին
Ու ծանկերը պինդ ուժեղին
Նրա մարմնում բեւեռել,
Հետը քաղցրիկ խօսում էր:
—Իմ սիրեկան, հոգի սոխակ երգասաց,
Քո անունը շատ եմ լըսած չեմ տեսած,
Ետում են որ, սուր ձայն ունիս հրաշալի,
Ըզմայլվում են ամէն հովիւ, հովուհի,
Ես էլ անչափ փափագ ունիմ քեզ լըսել.
Եւ քո քընքոյշ ձայնից փոքր ինչ համատնել
Մի՛ր դողդողալ, է՛ր ես քաշվում...
Մի՛ր երկընդիլ, քեզ չեմ ուտում...
Հէնց մին փոքր ինչ որ երգես,

Բաց կը թողնմ իսկոյն քեզ:
Մի՛ր յամառուիլ, է՛ր ես խըրթում...
Ես ինքըս էլ երանքիշտ եմ քեզ նըման,
Վընած խըւփը լաւ երգում եմ անըման:
Բայց սոխակը ցարհուրել,
Կատուի ճանկում շընչարբել,
Միայն ծանրը, ցաւալի
Ձայն էր հանում ճրուռալի:
—Մա է քո երգն, ո՛վ սոխակ,
Եսդ ձայնովն եմ պարծենում,
Եւ այնչափ գովք քստանում.
Իսպէս ճրուռոց իմ ամէն
Փոքրիկ ձագունքն էլ ունեն:
Չէ, քո կերպից, սիրելի,
Ընտրե՛ս չունիս դու երգչի,
Գոնէ բե՛ր այժմ, տեսնե՛մ թէ,
Մի՛նքդ ինչպէս, համեղ է—:
Եսեց կատուն, արհամարհեց սոխակին,
Քիթ ու բըռկուն վեր քաշեց ու պայրադին,
Թշուառ զօհին հուփ տուաւ,
Ղառճատելով կուլ տուաւ:

Եսպէս ահա սոխակն էլ է վատ երգում,
Երբ կապուած է կատուի զօրեղ ճանկերում:

Խիկարի փորձառութիւն,

Մէր մեղադրել ընտելեան օրէնքներէն նորանք բոլորն
էլ խորհրդով են բարեկարգուած:

Խիկարը մտքամոլոր այգիների մէջ ման
էր գալիս գըլխաբաց և ինքնինքը մտածում
թէ—Ետուում չստ է սխալուել, որ տուումը
անկուղի ծառի վերայ չի բըսաղրել, պատճառը
որ էդպէս մեծ ստղին ընկուղների պէս վիթ-
խարի ծառի կը վայելէին: Ես գիտ էս մը-
տածմունքի մէջ յանկարծ ծառի բարձրիցը
վայր ընկաւ մէկ անկուղ, կայաւ նորա գլխին,
ու գլուխը սաստիկ ցաւեցրուց:

Ինտո՞ղ խիկարը արթնանալով փառք ու-
աւ Ետուումը և ասում էր—Լաւ է որ անկուղ
էր վայր ընկածը, թէ տուում չլիէր, գլուխս
ճախճախել էր հիմի—:

Ռուս — տաճիկ. պատերազմ.

(Երբ)

— 1, ուսալիրք երկրի,

Երփիք աշխարհի,

Որք մանկունք ունիմ,

Երգաւանդ գաշաին,

Նառաղարդ հովտին,

Մերկ ձագունք ունիմ—

Եսպէս բաւաւան

Յեղերն ամենայն

Իացին կոծեցին,

Ետասուաց հեղեղ,

Եւ արեան անմեղ

Բոլոր Թափեցին:

Ե՛հա Երրոտաց

Սուր ու հուր անդաց,

Կապեց ծիածան,

Շաւ ծաւ վերջերը,

Շաւալ Թեւերը

Դրաւ երկրի վերան:

Օն տեսնք մանկունք

1, ուսալիրք ակունք,

Ձեր շուրջ բոլորած,
Երգաւանդ դաշտեր,
Ծառադարձ հովտեր
Ձեր շուրջ տարածուած:

.

Ընդանի բաղ,

Լաւ է մի բան իմանալ կատարեալ, քան թէ շատ բան
անկատար:

Ընդանի բաղը լող տուաւ ջրի երեսին,
և դուրս եկած թեւերին անելով գնաց թռռա-
լի ու թառի նըստեց փայտին վերայ: Լճանդ
ընդանի հաւեր կային, տեսին նորան և հաւա-
քուելով վերան ասեցին—

— Երանի քեզ բա՛ղ, որ էգպէս շնորհա-
լի ես, թէ թըրչիլ ման գալը մեզ պէս և թէ
ջրի վերայ լող տալը դու կատարեալ իմանում
ես: Երբ որ քեզ տեսնում ենք դաշտակ արած
ջրի երեսին բոլորովին հիանում ենք: Ո՛հ ինչ
հրաշալի և ինչ սըրտահաճոյ է ձեր լողնոր-
դութիւնը—:

Բաղը պատասխանեց— էհ՛, չտեսի պէս
էք խօսում դուք, բարեկամք, ես ամէն բան

անկատար եմ իմանում, լաւ է մի լի, քան
բազում թերի. լողնորդը պիտի ձկան պէս լինի,
թրչունը՝ արծուու պէս, և արագոտնը՝ սրն-
թաց մարալի պէս, թէ չէ ես փոքր ինչ ջրեւին
ման գալը միայն զխոնմ բայց գնացքըս իմ
ահա լանկու լանկու, և թըռիչքըս թերթեր-
մաղու չափ—:

Եռիւծ և աղուէս.

Միւր հաւատալ գաղաններէ շողորորթ Խօսքերքին, որովհետեւ
նորաիք միշտ կեղեքէ ընտրութիւն ունին:

— Ինձ լըսեցէք, ով՛ աչքի լոյս, ով՛ սիրելիք,
Ետենախօս մեծն առիւծը այսպէս խօսեց,
— Ետեւորիդ հետ շատ տեղերում կրո՛ւ մշտնօր,
Եյս հայրենի իմ անտուռս եմ պաշտպանած,
Բայց հեմիկըս ոտնուձեռքից ես ընկել
Մընացել եմ մէկ անկիւնի վայր ընկած,
Եւ միւս կողմից ամառլ հիւանդ ես պառկած,
Եկող գնացող, դուռքս բացող չէ լինում:
Մոռացիք պ՛ա. գաշտին վերայ հովուին ով՛
Իմ լախտ արած պոչով ուժիկին խըփեցի,
Մեկընդունց նա գեղնել վերայ տընքալի,

Եւ որսորդն որ, միտքս չէ թէ, ո՞ր մէկիդ
Սէտ էր ուզում արձակել,

Եւ թըռած շուտ կայծակի պէս ահռելի
Հախուռցի նրան անարդել.

Սէտն ու իրան փրշուր փրշուր ճարդեցի:

Բայց հիմիկ որ իմ ահից տիփ սարսամփած,

Չորսուբորոր խաղաղութիւն է տիրած,

Ոչ ով այժմ չէ ուզում ինձ ճանաչել:

Եսպէս ուրեմն, ո՞վ անտառի բնակիչներ,

Պիտէիք ինձ անտես անտէր թող անել—:

Առիւծն ասեց և բոլորին հրապուրեց,

Բոլորեցունց սիրտը առաւ համոզեց,

Մեղադրեցին իրանց վատ բարքն անտարբեր:

Եւ այնուհետ այն անտառի բնակիչներն

Պարտաւորուած տիփ մըտապիւր և հաւան

Պիտի գնային ծեր առիւծի տեսութեան:

Բայց առիւծի այս արարքը պատրանք էր,

Ծերացել էր չէր կարում նա որս անել,

Ուզեց մէկ նոր որսի թակարդ հընարել

Նա խաբում էր հիւրերին իւր մօտ կանչում,

Եւ անողորմ մէկ մէկ բռնում վայր մաշկում:

Եսպէս բռնեց, գլուխը կերաւ շատերին,

Բայց երբ հերթը եկաւ հասաւ աղուէսին,

Նա գընալիս ըզոյշ ըզգառտ զըննում էր,

Որ առիւծի մօտ գնացողի հետքեր կան,

Բայց էնտեղից դուրս եկողի հետք չըկայ:

Գընաց գընաց ու կանդ առաւ նա գըռան,

Նայեց տեսաւ որ առիւծն էր միայն տան:

— Արի ա՛ղուէս, կանչեց առիւծն նեքսեկց:

Ի՞նչու էդպէս ամանչերես,

Ինձանից դու քաշվում ես—:

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց, չեմ կարող,

Տեսնում եմ որ, ներս մըտնողի հետքեր կան,

Բայց նեքսեկց դուրս եկողի հետք չըկան:

Աղուէսն ասեց և խկոյն,

Փախաւ մըտաւ իրա բոյն:

Արակ և անդամանդ,

Պաւական չէ որ հզօր եւ և ղեղեցիկ, այլ պէտքն է

... և անխնայ լինել:

Այն գիշերին թըռաւ յանկարծ մի թիժ պայծ,

Եւ կրակ վառեց քաղաքին մէջ կատողած:

Ժողովուրդը իրար լսառնուած

Ալիքի պէս ծըփում էր.

Ադամանդն էլ տափին ընկած

Հողերի մէջ պըսպղում էր:

Արակն էնտեղ խէթ խէթ նայեց

Եղամանդին ու ասեց.

— Թէ կու՞ղ քեզ էլ փա՛յլ ունիս,

Բայց ոչինչ ես իմ մօտիս,

Դու ինչպէս որ ջրի կաթիլ

Ամ թէ անպէտք ապակի,

Որոնք վառուած արեւին կամ իմ շողով

Պրսպրդում են քեզանից էլ լուսաւոր:

Որեւիցէ մի քող մի շոր

Եթէ ընկնի քո վերան,

Ամ թէ փոքր ինչ թելի կըտոր

Քեզանով թէ պատատորի.

Լոյսըդ իսկոյն կրխաւարուի:

Ին որ ես եմ, հէնց որ ուզեմ գազանուած,

Հէնք շինութիւնք այրել լափել.

Ոչ ով կարո՞ղ չէ հակառակ ինձ կանգնել:

Եսքան մարդիք ղեժղեժում են առաջքիս,

Բայց բնաւին չեն երևում իմ աչքիս:

Բերանս ընկած ամենայն բան լափում եմ,

Եւ իմ լոյսով երկնից ամբերն շառաղունում

Չորսուբոլոր ահ սարսափ եմ տարածում:—

Եղամանդը պատասխանեց,

— Թէպէտ դու շատ պայծառ ես,

Բայց դու քանտի՛չ, էն որ ես

Ենվընաս եմ բընաւին.

Հըմուտ մարդկանց մօտին էլ

Մեծ յարգ ունիմ ու մեծ դին:

Քո արարքն է քանտութիւն,

Եւ ահա այս բաղմութիւն

Հաւաքուել են ընդդէմ քեզ,

Որ ընկձեն քեզ, կործանուեա:

Եւ ինչքան շատ պայծառանաս, մեծանաս,

Ինքան էլ շուտ վտխձանիդ դու կմօտենաս:—

Եւ իսկ էլ որ կրակը կանուխ հանդցըրին,

Միայն սե սե ածուխ մընաց տափերին.

Բայց աղամանդն հէնց որ յանկարծ ձեռք ընկաւ

Թաղաւորին թաղին փայլուն զարդ դառաւ:

Խիկար և ուսանող,

Եթէ կամենաս փորձառու և աջողակ լինել, պէտքն է ներդա-
րել ինքնուրույն և փորձութիւններ ձեռնարկել ունենալ:

Մէկ անփորձ մեծատան որդի լսելով Խի-
կարի աշխարհահրշակ անունը դնաց նորա մօտ
խնդրեց որ իրան աշակերտ ընդունէր. ասեց
միշտ քեզ հետ ման կուգամ, քեզ կըծառայեմ
հաղանդութամբ, միայն որ քո խելօք խօս-
քերը լսեմ, և աշխարհի վերայ հմտութիւն
ստանամ:

Համաձայնուեց խիկարը, միայն երիտա-
սարդի երևոյթքից դատեց որ տոկունութիւն
պիտի չունենա՞ր, և չէր կարող իւր խօստմունքը
կտարարել ինչպէս որ խօստանում էր— կընդու-
նեմ քեզ, ասեց, որդի, և ծանր չէ իմ լուծը,
միայն աշխարհի վերայ հմտութիւն ստանալոյ
համար պէտքն է և աշխարհի փորձութիւն-
ներին դիմանալ, արի՛, ասեց, դնանք փողոց,
տեսնեմ արդեօք ինձ ծառայելոյ չափ ոյժ և
համբերութիւն ունի՞ս—

Երբ որ հասին փողոց, էնտեղ զանազան
տեսարաններ և զանազան մարդիք տեսնելուց և
խիկարի փորձառու խրատները լսելուց յետոյ,
խիկարը մօտեցաւ մէկ ձկնալձաճառի վեր առաւ
մէկ ձուկ ու տուաւ երիտասարդին ասելով—տո,
որդի, այս ձուկը ու եկ իմ ետքիցս այս երե-
կոյ սա պիտի ընթրիքի համար պատրաստենք:

Եսեց խիկարը, և երեսպարան դնում էր
դէպի տուն. բայց երիտասարդը դանդանկեց ու
կարմրատազելով վայր քըցեց ձուկը համարձա-
կութիւն չունենալով բազմամարդ փողոցի միջով
ձուկը ձեռքին դնալ և ինքն էլ խոյս տալով
մնաւ փողոցի մէկ անկիւն ու աներևոյթ էլաւ:

Մէկ քանի օրից յետոյ խիկարը պատահե-
լով երիտասարդին— Եմօ՛թ, ասեց, որդի, դու

ծառայ լինելու համար ինձ պատրաստակնու-
թիւն ցոյց տուիր, բայց ձուկը շուտով ապա-
ցուցեց քո անընդունակութիւնը—

Կապիկ և հայելի.

Դու քեզ չափազանց անաբատ մի՛ր համարել, եթէ մարդ ես
դու ինքդ էլ մարդկային պակասութիւններ կունենաս:

Ինքնահաւան կապիկին

Աչքովն ընկաւ հայելին,
Տեսաւ էնտեղ մի պատկեր

Կապիկի շատ նըման էր:

Եւ մեր անգէտն այս կապիկ

Տըգեղ ծուռ աեսքն իւր կեռիկ

Անդիտալօք քամահեց,

Եւ եւր տիրոջ հետ ասեց—

—Մըտի՛կ արա, տէ՛ր իմ տես,

Հայելուն մէջ թէ ի՞նչպէս,

Երևում է անպիտան,

Տըգեղ, աըձև կերպարան.

Մեր ցեղի մէջ այս տեսակ

Կապիկ շատ կայ պլանիտի:

Ո՛հ լաւ է որ գորան պէ՛տ

Պէշ այրակերպ չեմ և ես—
 Պատասխանեց աէրն այսպէս,
 — Տըխմա՛ր կապիկ, դու անդէս,
 Այդ կերպարանքն անհեթեթ,
 Որ հայելում տեսնում ես,
 Դա իսկապէս հէնց դու ես:
 Ցեղով կապիկ դու գոլով
 Ցեղիդ պէս ես և տեսքով.
 Ուրեմն իդուր. դու այս տեղ
 Անարգում ես քո պատկեր—:

Արջի ձեռն ընկած.

Կ'ասկածոտ, հէնց ինչ մարդ որ խօսելիս տեսնում ևս
 դու անպատճառ քեզ վերայ ես վեր առնում խելոյն:

Փայտարարը անտառում
 Լուռ դըլխակոր տաշ անում,
 Եկաւ հողքիցն արջ յանկարծ
 Ամեհի և կատաղած,
 Բըռնեց սորան, հարհարեց,
 Հոռ հոռ արաւ քոլոլեց,
 Եւ շատ դըլխին ո՛ր բոմփեց,
 Փափաշի պէս խոյլ կապեց:

Բաղդի բերմամբ մի որսկան
 Պատահելով սրանց վերան,
 Խփեց սպանեց այն արջին
 Եւ ապառեց խեղճ մարդին:
 Փայտարարին բերին տուն,
 Կա վայր ընկաւ տեղերում,
 Հնչասպառ և կիսամեռ,
 Քաշեց երկար շատ ցաւեր,
 Թէպէտ վերջը ողջացաւ,
 Բայց ականջնին ծանրացել
 Չայն ծուն երբէք լըսում չէր:
 Եւ երբ որ նոր վեր կացնձ,
 Կոր ժըրժըրում էր կանաց,
 Արջի ահը դեռ սըրտումն,
 Հէնց ի՞նչ մարդ որ մօտենում
 Հետը խօսել էր ուզում.
 Չիմացած շուտ հարցնում էր,
 — Արջիս անցքն ես դու պատմում—:

ԲՄԲՈՒՄ ԵՐԵԽԱՅ.

Մարդ լինէ Եւանկերթ եղիպէս Հարկադրանոր պէտքն է քաղա-
քակրթութեան լուծիսուլըացնել:

— Ե՛կ Երշակ, Երշակ,
Իմ սիրուն ուղեակ:
Միամօր զաւակ:
Եհա ծերացել,
Մեծացել եմ ես,
Պա՛ երբ պիտի քեզ—
Տեսնեմ միտդ դառած,
Մարդի շարք ընկած
Երի սերելի,
Գրքի ուսմունքի
Սկրայ սէր կապի,
Խաղից ձեռք վեր առ,
Եկ տամ քեզ կարդալ—:

— Զէ՛ չէ, աբեր, չէ չէ աբեր.
Ժամանակըս դեռ չէ հասել.
Մարդերի մէջ դեռ խաղամ,
Սպեմ, սպեմ դնդի տամ:—
— Ե՛կ Երշակ, Երշակ,

Ինչ շատեր անկարդ
Եծեցիր դըլիս,
Հերիք էր որդիս.
Մեր չորսուբոյր
Տուն տեղ գրացի
Միշտ ամենայն օր
Քո ձեռքիդ գերի
Ենտուսկ յիշոց,
Տու՛, թագ ու դըմփոց,
Սա է միշտ քո գործ.
Երբ պիտի սքստուես,
Մի դադար գրանես:
Հերիք էր տըղա,
Եւ, նամուս արա,
Շատից ձեռք վեր առ.
Եկ տամ քեզ կարդալ:—

— Զէ՛ չէ, աբեր, չէ չէ աբեր,
Ժամանակըս դեռ չէ հասել.
Մարդերի մէջ դեռ խաղամ,
Սպեմ, սպեմ դնդի տամ:—

— Բարը քո գողից
Սպը ածիր, Երշակ:
Դու կողիս, փշոտ,
Բարբըղ վարժարտ,
Ինչպէս սարի լանջ

Դէմ տուել ճակատ
Չես տընում տկանջ.
Պա՛, քեզ մեղմ խօսքեր,
Կամ աղերսանքներ,
Կերդործելու չ՞են:
Շատ ես անպատկառ,
Ել այսու հետե.
Քարոյներ երկար
Օւր են քեզ համար.
Պէտքն է կապանօք
Քեզ տանում կարգալ:—

Եյսպէս էր ասում և կրկնում ծերունի հայրը իւր Արշակ որդւոյն և նա երկար ժամանակ ընդդիմանում էր հօր խրատներին. բայց երբ որ հարկադրանօք այս անգամ ստիպեց հայրը. նա էլ չի համարձակուեց հակառակուել այլ անխօս, ունքակախ վեր առած զրքերը դրնաց սկանայ հօր նուէից ուսումնարան: Առաջին անգամ ուսումնարանը դժօխքի պէս դժուար երեաց, նա թառամեց էնտեղ, դուռնաթափուեց և մարգերի ու խաղերի շատ կարօտ էր քաշում, բայց երբ որ մանկավարժի քնքոյշ վարուողութեամբ կաղզուրուած այս նոր կեանքին սովորեց. էլ այնուհետե ինչպէս առաջ խաղատեղ այժմ էլ կրթարանի մէջ օր օրի վերայ առաջ

գնաց. և յետ նորա գիրքն ու գրիչը բաց արին նորա համար լայնատարած խաղի և կուռի ասպարէզներ:

Փայտէ կուռք.

Գործարանատէրը պէտքն է հասկացող լինի, որ նորա գործքերը աջողակ ընթացք ունենան:

Հին ժամանակն փայտից շինած մի կուռք կար, Ինչպէս որ մարդ ասում, խօսում էր ճարտար, Շատ սրբամիտ, սըրատես էր սըրտագէտ, Եւ աճբօխը կապուած էր միշտ նորան հետ: Եւ զարմացած այս հըրաշքից ուխաւորներ Նորա զըրանն խառնիխուռն միշտ լինէ էր, Եւ շատ նուէրք ունէր ոսկիք, տկունքներ: Բայց յեղակարծ թաարը փոխուեց, Փայտէ կուռքը ցանցառուեց, Եւ չըմնաց խելքն ու շնորհքն առաջին, Եւ ուխտաւորք ասած յետ յետ լղաղացին: Միւր զարմանալ ով պարզամիտ ուխտադիր, Եյս գաղանիքը ասեմ քեզ պարզ, իմացիւր: Կուռքի մէջ մի խոհեմ բուրմ կար, մեռել էր, Նորա տեղ միւս ցանցառ բուրմ կորնըստել էր:

Խոհեմ խօսող քուրմի դարն որ անց կացաւ,
Փայտէ կուռքի խելքն էլ խելոյն վերացաւ:

Հասկ և ոսկի.

Ամենափարթամ հարուստն անդամ կարօտ է հացատէր
երկրազործի նպաստին:

Տիրապետեց հըլօր ոսկն

Բոլոր ծովին, ցամաքին,
Միայն անյաղթ մնաց հասկը հացատու,
Մըտաղըրունց յաղթահարել և հասկին:
Ինքը բոլոր երկրի տէր,
Ումին հէնց որ հրամայէր,
Լքսում էին անձնանուէր.
Մարդիքն ամէն նրա փայլին
Գերուած էին, հետը հաշտ,
Բարձրը սարերն առաջքին
Փըռվում էին դառնում դաշտ:
Բայց ցորենի հասկն աննկուն
Ընտրին վերայ շողշողուն,
Օրօրունելով շախշխալի քամուն հետ,
Ընդդիմանում ու ասում էր ոսկուն հետ:
— Ե՛յր, ո՛սկի, զօրաւոր ես մեծ իշխան,

Ատրող ես և տիրապետել իմ վերան,
Միմեայն այս դաշինքովս եմ համաձայն,
Որ պատիւ փառք ըստանայի ինձ արժան:
Եթէ դու խաչ լինես բաղմիս սեղանին,
Ես էլ կուզեմ մարմին լինել մեր փրկչին
Թէ քեզ մարդիկ երկրպագեն, համբարան,
Ինձ էլ պիտի փառաբանեն, ճաշողին:
Թէ այս դաշանց յոժար չես,
Թող քո երկրից դուրս դնամ ես
Դու մնայ իշխան ապահով
Փայլուն ոսկի շղթայով:
Հասկը ասեց, խօսքին վերայ ոլինդ կանգնեց,
Եւ ոսկին էլ երկար բարակ մըտածեց,
Տեսաւ երբէք ինքն առանց հաց չէ կարող
Որեւիցէ գործի լինել կատարող:
Եղբ աղբութիւն, զորք զօրութիւնք ամենայն
Մեծաւ մասամբ միայն հացով են կենդան,
Ենուհետեւ թոյլադրեց հացին էլ
Ըստուածակերպ փառք և յարգանք ժառանգել:
Ընկին յետոյ ժիր ժիր հնձուրք մանդաղով
Հասկն հընձեցին, կոյտ կոյտ արին գիգերով,
Եւ կամեք որ ճառճըւում էր ման դալիս,
Ոսկի հատիկ ցորեններ էր դուրս տալիս,
Եւ աղալով հատիկն ընտիր արատոյ,
Դարձաւ մարդկանց ուտեստ, նուէր Լստուծոյ:

ՅԱՆԳ

Երգեր. Երես.

Եղբայր . . . 48.

Գառան սուգ . 14.

Գարնան առաւօտ . 89.

Եթէ որ թե . 34.

Խորհող աստղեր . 23.

Խմբիճակը . . 62.

Խնչեսակապրենք 105.

Չագուճ լուսնի . 77.

Շարմնացուի մայր 116.

Ուուս—տաճկ պա. 143.

Օրորոցի երգ. . 5.

Եռականներ.

Եգուա . . . 80.

Եգուաի ջուա . 55.

Ելիւր և մաղ . 45.

Եղուէս . . . 57.

Եղուէս և էշ . 51.

Եղուէս խեցգետին 46.

Եղուէս խաղող . 78.

Ենհոգ ուսուճասէր 28.

Եշխատասէր արջ 39.

Եռիւծ և մարդ . 52.

Եռիւծ և աղուէս 145.

Երծիւ և հաւեր 72.

Երծիւ տափամուկ 125.

Երծիւ և մեղու 123.

Երջի որս . . . 138.

Երջի ձեռն ընկած 152.

Բաղէ և աղանի 46.

Բանարար ծեր . 66.

Բռնի պատիւ . 17.

Գայլը և ձին . 12.

Գայլը յուսախաբ 7.

Գայլ և եղինք . 101.

Գայլեր ոչխարներ 119.

Գայլ և աղուէս 120.

Գայլ և գառն . 121.

Գայլ և հովիւ . 132.

Գառն անմեղ . 100.

Գիւղացի աղուէս 126.

Գիւղական և ձի 108.

Գիւղական եւ կացին 16.

Գորս և եղն . 92.

Գորտի իղձը . 107.

Երգիչներ . . 26.

Եղն և ճգնաւոր . 76.

Երկու այծ . . 11.

Երկու դաղան . 18.

Երկու խոփ . . 6.

Երկու մուկ . . 111.

Երկու շուն . . 59.

Երկու անցորդ . 88.

Օւաքոն հիւանդ 29.

Օւորավար Եւագլ. 127.

Լշ բեռնակիր . 22.

Լշ և սոխակ . 131.

Լմբոստ երեխայ 154.

Լնտանի բաղ . 144.

Լնտանի հաւ . 98.

Խագաւորյալ թող 102.

Լշխան եւ իմաստուն 50.

Լոր և ագուա . 56.

Լսամահատ . . 61.

Լսիկ. աստղաբաշխ 117.

Լսիկարի փորձ. . 142.

Լսիկար և ուսանող 149.

Լսիկար խրատատու 37.

Լսրատ տու որդին 32.

Ներոց պատիւ . 8.

Կաղինակեր խող 82.

Կաղնի և եղեգն 42.

Կապիկի որս . 65.

Կապիկ և հայելի 151.

Կատու և լոր . 134.

Կատուի մկան դաշն 136.

Կատու և սոխակ . 140.

Կրակ և ագամանդ 147.

Շամբակ երաժիշտ 74.

Շասկ և ոսկի . 158.

Շնարագէտ աղուէս 27.

Չին եւիւր տէրը. 129.

Շիճի և մրջին 20.

Շիւղ և կոճղ . 113.

Մանուկ և շեր 21.

Մանուշակ շուշան 85.

Մկների խորհուրդ 10.

Մուկն և աղանի 70.

Մրջին . . . 71.

Նապաստակներ 31.

Շահապասը ներող. 38.

Շահապասի ուղտը 40.

Շուն և եղն . 30.

Շան բարեկամուկ. 96.

Շուն և աղուէս 115.

Որթ և մոշի թուփ 54.

Որձակ և մարգարիտ 9.

Ջրվէժ և աղբիւր 109.

Սոխակներ . . 104.

Սուր և սրոց . 100.

Սրտացաւ աղուէս 64.

Վայրի այծեր 63.

Վարնորդութիւն . 13.

Տոպ . . . 68.

Փախստեայ աղուէս 44.

Փայտէ կուռք . 157.

Փիւլ և շնիկ . . 81.

Փիւլ և խիկար . 76.

Փոռան . . . 33.

Քաղաքացիք գիւղ. 83.

Ճ և մանուկ . 12.

5n

234/8

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0058111

